

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΛΔ'

ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ — ΤΗΛ. 72.18.308

1/15 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1986

ΑΡΙΘ. 14

— ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ —

Μνήμη Κοσμᾶ Αἰτωλοῦ. — Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἡρώς τῆς γυναικείας διακονίας. — Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Θεομητορικὸν ἑορτολόγιον. — Ἰωάννου Φουντούλη, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὲς, κανονικὲς καὶ ἄλλες ἀπορίες. — Γρηγ. Θ. Στάθη, Ὁ μαῖστωρ Ἰωάννης Παπαδόπουλος ὁ Κουκουζέλης. — π. Πολ. Γεωργακάκη, Ἐνας μάρτυρας τοῦ Ἰεχωῦᾶ ἐπιστρέφει στὴν Ὁρθόδοξία (συνέντευξη). — Ἀλεξ. Μ. Σταυροπούλου, Πρεσβυτέρους δι' ἀλληλογραφίας. — Ἀρχιμ. Δημ. Καθρεπτίδη, Πόλεμος καὶ εἰρήνη (ἀπὸ τῆ σκοπιᾶ τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας). — Ἀρχιμ. Δαμασκ. Κατρακούλη, Ἡ πνευματικότης τοῦ ἱερωμένου. — Δημ. Φερούση, Ἀποστολικὴ Διακονία, πενήντα χρόνια (1936 - 1986). — Βασ. Μουστάκη (+), Ἡ ἱερὴ μας Ὑμνωδία. Ἐπίκαιρα.

● ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Ἀθῆναι, Ἰασιῶν 1 — Τηλ.
72.10.734 ● Προϊστάμενος Τυ-
πογραφείου: Ἰωάννης
Μιχαήλ, Ἀναστασάκη 3-
157 72 Ἀθῆναι, Τηλ. 77.87.978.

ὁ
ἅγιος

ΚΟΣΜᾶς
ὁ
ἁίτωλός

Χφ
ἁγίου

Μνήμη ἁγίου Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ (24 Αὐγούστου)

ΗΡΩΪΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Τοῦ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ε) Ἡ ἁγία Ὀλυμπιάς διακρίθηκε ιδιαίτερα στὰ ἔργα τῆς ἀγάπης. Ἦταν ἄγγελος τοῦ ἐλέους καὶ ἐπισκέπτρια ἀδελφῇ τῶν ἀσθενῶν, τῶν θλιβομένων καὶ τῶν ἐνδεδῶν. Σὲ ὅλους μετέδιδε τὰ δῶρα τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης. Ἐπίσης ἐπισκεπτόταν τοὺς φυλακισμένους, προσκομιζοντας σ' αὐτοὺς τὶς εἰσφορὰς ὑπὲρ αὐτῶν. Γιὰ τὴ φιλοξενία τῶν γυναικῶν ἔκανε πιστὴ ἐφαρμογὴ τοῦ παραγγέλματος τῶν «Ἀποστολικῶν Διαταγῶν»: «Εἰ δὲ πτωχὸς ἢ ἀγενὴς ἢ ξένος ἐπέλθοι,... τοῦτοις τόπον ποιήσει ἐξ ὅλης τῆς καρδίας αὐτοῦ ὁ διάκονος... Τὸ αὐτὸ ποιεῖτω καὶ ἡ διάκονος ταῖς ἐπ'ερχομέναις γυναιξί, πτωχαῖς ἤτοι πλουσίαις» (Migne 'Ε.Π. 1, 740-741). Ἡ φιλανθρωπικὴ δρᾶσις τῆς Ὀλυμπιάδος, ὅπως καὶ ὅλων τῶν διακονισσῶν, ἐξησκεῖτο σὲ στενὴ πάντοτε συνεργασία μὲ τὸν ἐπίσκοπο (τὸν Νεκτάριο καὶ στὴ συνέχεια τὸν Ἰωάννη τὸν Χρυσόστομο). Γενικῶς ἡ διακεκριμένη αὐτὴ διακονίσσα πραγματοποιοῦσε τὸ ἰδεώδες, πού προβαλλόταν πάλιν ἀπὸ τὶς «Ἀποστολικὰς Διαταγὰς» στὸ ἐξῆς παράγγελμα: «Χρὴ οὖν ὑμᾶς ἐπισκέπτεσθαι πάντας τοὺς δεομένους ἐπισκέψεως καὶ περὶ τῶν θλιβομένων ἀναγγέλλετε τῷ ἐπισκόπῳ ὑμῶν· ψυχὴ γὰρ αὐτοῦ καὶ αἰσθησις εἶναι ὀφείλετε· εὐσχυλτοὶ καὶ εὐήκοοι εἰς πάντα ὄντες αὐτῷ, ὡς ἐπισκόπῳ ὑμῶν καὶ πατρὶ καὶ διδασκάλῳ» (αὐτόθι 1, 804).

Ὁ ἐπίσκοπος Ἐλενοπόλεως Παλλάδιος στὸ ἔργο του «Λαυσαϊκὴ Ἱστορία» (κεφ. ρμδ' ἀπερὶ Ὀλυμπιάδος), κατὰ τρόπον ὑπέροχο καὶ ἀριστουργηματικὸ παρουσιάζει τὸ πνευματικὸ πορτραῖτο τῆς ἁγίας διακόνου. Ἐκτὸς τῶν ἄλλων, λέγει τὰ ἐξῆς γιὰ τὴ θαυμάσια διακονικὴ δρᾶσις τῆς:

«Ἡ Ὀλυμπιάς, ἀφοῦ διασχόρπισε (μὲ τὶς ἀγαθοεργίας) ὅλον τὸν ἀπέραντο καὶ ἀμέτρητο ἐκεῖνο πλοῦτο, τὸν ὅποιον εἶχε, βοήθησε ὅλους εἰλικρινῶς καὶ χωρὶς διακρίσε. Διότι οὔτε πόλις, οὔτε χώρα, οὔτε ἔρημος, οὔτε νησί, οὔτε ἡ τελευταία γωνία ἔμεινε χωρὶς νὰ πάρῃ μέρος ἀπὸ τὶς δωρεὰς τῆς ἀλησμόνητης αὐτῆς γυναικὸς. Ἀλλὰ βοήθησε καὶ ἐκκλησίαις μὲ ἀφιερῶματα χρήσιμα στὴν τέλεσι τῆς θείας λατρείας καὶ μοναστήρια καὶ κοινόβια καὶ πτωχοτροφεῖα καὶ φυλακὰς καὶ ἐκεῖνους, πού βρισκόνταν στὴν ἐξορία, καὶ ὅλην ἀνεξαιρέτως τὴν οἰκουμένην, ἀφοῦ τὴν ἐσπείρε πικρὰ μὲ τὶς ἐλεημοσύνας... Ἀμέτρητη ἀγάπη... Ἐλεημοσύνας ἀνεκδιήγητες... Ἔκαμε μεγάλους ἀγῶνες πρὸς χάρι τῆς ἀλήθειας τοῦ Θεοῦ· ἀφοῦ ἔζησε νύκτα καὶ ἡμέρα μὲ ἀμέτρητα δάκρυα..., δείχνοντας ὑποταγὴ πρὸς χάρι τοῦ Κυρίου· ἐκδηλώνοντας κάθε εὐλάβεια πρὸς τοὺς ἐπισκόπους καὶ τοὺς ἁγίους· δείχνοντας σεβασμὸ πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους· ἀπονέμοντας τιμὴ στὸν κλῆρο· σεβομένη τὴν ἄσκησι· παραδεχομένη τὸ

θεσμὸ τῆς παρθενίας· ὑποστηρίζοντας τὴν τάξι τῶν χρηρῶν· φροντίζοντας γιὰ τὴν ἀνατροφή τῶν ὀρφανῶν· προστατεύοντας τὴ γεροντικὴ ἡλικία· ἐπισκεπτομένη τοὺς ἀσθενεῖς· ἔχοντας πένθος μαζὶ μὲ τοὺς ἀμαρτωλοὺς· ὁδηγώντας αὐτοὺς, οἱ ὅποιοι ἔχουν ἐκτραπῇ ἀπὸ τὴν ὀρθὴν ὁδὸ· δείχνοντας ἔλεος πρὸς ὅλους· ἐκδηλώνοντας χωρὶς περιορισμὸ οἶκτο πρὸς τοὺς πτωχοὺς· καὶ ἀφοῦ κατήχησε πολλὰς γυναῖκες, οἱ ὁποῖες ἦσαν ἄπιστες, καὶ βοήθησε νὰ ἀντιμετωπίσουν τὶς ἀνάγκες τῆς ζωῆς, χάρισε μὲ μεγάλη εὐσπλαχνία σ' αὐτὰς γιὰ ὁλόκληρη τὴν ζωὴ ἀλησμόνητο ὄνομα καλωσύνης. Καὶ ἀφοῦ ἐπ'ἀνέφερεν ἐκ τῆς δουλείας στὴν ἐλευθερίαν πλῆθος ἀναριθμητῶν ὑπηρετῶν, τοὺς παρουσίασε ἱσοτίμους μὲ τὴν ἰδική της εὐγενῆ καταγωγή... Αὐτὴ ἔλαβε τὴν τιμὴ νὰ ὁμολογήσῃ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, ἀφοῦ δέχθηκε πολλὰς νιφάδες ἀτόπων (ἀδίκων) κατηγοριῶν. Γι' αὐτό, ὅσοι εὐσεβεῖς κατοικοῦν στὴν Κωνσταντινούπολι, θεωροῦν τὴν ζωὴ της ὡς ζωὴ μιᾶς ἀπὸ τὶς ὁμολογήτριες, ἡ ὁποία μέχρι θανάτου κινδύνευσε στοὺς ἀγῶνες κατὰ Θεόν· καὶ ἀφοῦ πέθανε μέσα στοὺς ἀγῶνες αὐτοὺς, δέχθηκε τὴν μακαρία δόξα» (Migne 'Ε.Π. 34, 1249-1250).

Ὅταν ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος βρισκόταν στὴν ἐξορία, δεχόταν μεγάλα χρηματικὰ ποσὰ ἀπὸ τὴν Ὀλυμπιάδα, γιὰ νὰ ἐξαγοράζῃ αἰχμαλώτους καὶ νὰ ἐνισχύῃ τοὺς κάθε εἴδους πάσχοντες. Ὅπως μᾶς πληροφορορεῖ ὁ Σωζόμενος, «ὁ Ἰωάννης καὶ φεύγων ἐπισημότερος ἐγένετο· χρημάτων γὰρ ἔχων ἀφθονίαν, ἄλλων τε πολλῶν προσφερόντων καὶ Ὀλυμπιάδος τῆς διακόνου πεμπούσης, πολλοὺς αἰχμαλώτους παρὰ τῶν Ἰσαύρων ληστῶν ὠνεῖτο καὶ τοῖς ἰδίῳις ἀπεδίδου, πολλοῖς δὲ δεομένοις τὰ ἀναγκαῖα ἐχορήγει» ('Εκκλ. Ἱστορία Η', 27).

Ἀναφερόμενος ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος στὴν προσωπικότητα καὶ στὸ ὅλο φιλανθρωπικὸ ἔργο τῆς ἁγίας Ὀλυμπιάδος, ἔγραψε πρὸς αὐτήν, ἐκ τῆς ἐξορίας, τὰ ἐπόμενα γιὰ νὰ τὴν ἀποτρέψῃ ἀπ' τὸ νὰ σκέπτεται τὶς ἀμαρτίες τῶν ἀνθρώπων καὶ ἰδίως τῶν διωκτῶν τοὺς καὶ γιὰ νὰ τὴν ἐνισχύσῃ: «Ἀπαλλαγεῖσα τοῦ λογίζεσθαι τί ὁ δεῖνα ἡμαρτε καὶ τί ὁ δεῖνα ἐπλημμέλησεν, ἐννόει σου τοὺς ἄθλους διηνεκῶς τῆς καρτερίας, τῆς ὑπομονῆς, τῆς νηστείας, τῶν εὐχῶν, τῶν παννυχίδων τῶν ἱερῶν, τῆς ἐγκρατείας, τῆς ἐλεημοσύνης, τῆς φιλοξενίας, τῶν ποικίλων καὶ χαλεπῶν καὶ πικρῶν πειρασμῶν. Ἀναλόγισαι πῶς ἐκ πρώτης ἡλικίας ἕως τῆς παρουσίας ἡμέρας οὐκ ἐπάυσω τρέφουσα πεινῶντα τὸν Χριστόν, διψῶντα ποτίζουσα, γυμνὸν ἐνδύουσα, ξένον συνάγουσα, ἀρρωστοῦντα ἐπισκοποῦσα, πρὸς δεδεμένον ἀπιοῦσα. Ἐνόησόν σου τῆς ἀγάπης τὸ πέλαγος, ὃ τοσοῦτον ἠνέφωξας, ὡς πρὸς αὐτὰ τῆς οἰκουμένης τὰ πέρατα μετὰ πολλῆς ἀφικέσθαι τῆς ρύμης» (Migne 'Ε.Π. 52, 567).

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 194 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 13 τούχους.

ΘΕΟΜΗΤΟΡΙΚΟΝ ΕΟΡΤΟΛΟΓΙΟΝ

Β' ΑΙ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΕΝΝΗΣΙΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΣΤΑΣΙΝ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ
ΕΟΡΤΑΙ ΤΗΣ ΥΠΕΡΑΓΙΑΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥΤοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν
κ. ΝΙΚΟΛΗΜΟΥ3. Η ΠΑΝΑΓΙΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΝΑΣΤΑΣΙΝ
ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ«Πάλιν δὲ θύομαι ὑμᾶς καὶ χαρήσεται ὑμῶν
ἡ καρδία» (Ίω. ις' 22).

Μετὰ τὴν λύπην καὶ τὸν πόνον καὶ τὸ δράμα τῶν
Παθῶν τοῦ Κυρίου ἐπηκολούθησεν ἡ χαρὰ τῆς Ἀνα-
στάσεως Αὐτοῦ. «Ίδού γὰρ ἦλθε διὰ τοῦ σταυροῦ χ α ρ ᾶ ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ».

Εἶχε προείπει ὁ Κύριος ὅτι «τ ῆ τ ρ ί τ η ἡ-
μ ῆ ρ α ἄ ν α σ τ ῆ σ ε τ α ι» (Μάρκ. ι' 34). Καὶ
διεβεδαίωσε τοὺς μαθητάς του ὅτι θὰ τοὺς ἐπανίδῃ με-
τὰ τὴν Ἀνάστασιν καὶ «χ α ρ ῆ σ ε τ α ι ἡ κ α ρ-
δ ί α» αὐτῶν· θὰ χαρῇ ἡ καρδιά των διὰ τὴν νίκην
του κατὰ τοῦ θανάτου καὶ τὸν θρίαμβον ἐναντίον τῶν
ἐχθρῶν του.

Ἀλλὰ δεδαίως δὲν ἦτο δυνατόν νὰ παραλείψῃ νὰ
δώσῃ τὴν χαρὰν τῆς Ἀναστάσεως πρωτίστως εἰς τὴν
Παναγίαν Μητέρα του, τὴν ὅποιαν εἶχεν ἴδει νὰ ὀδυ-
ρεται κάτω ἀπὸ τὸν Σταυρὸν του καὶ νὰ σπαράσσεται
ἡ καρδιά της.

Ψάλλει σχετικῶς ἡ Ἐκκλησία μας· «τὴν γὰρ ἐν
τῷ πάθει σου μητρικῶς πάντων ὑπεραγγήσασαν ἔδει
καὶ τῇ δόξῃ τῆς σαρκὸς σου ὑπερβαλλούσης ἀπολαῦσαι
χαρᾶς» (Δοξαστικὸν ἐσπερινοῦ Ἀναλήψεως). Αὐτὴ
δηλ. ποῦ ἐπόνεσε περισσότερον ἀπὸ ὅλους, ὡς μητέρα,
κατὰ τὸ Πάθος τοῦ Χριστοῦ, ἔπρεπε πρώτη νὰ ἀπο-
λαύσῃ τὴν χαρὰν καὶ τὴν δόξαν τῆς Ἀναστάσεως —
καὶ τῆς Ἀναλήψεως— τοῦ υἱοῦ της.

Ὑπ' αὐτὸ τὸ πρίσμα θὰ πρέπει νὰ ἴδωμεν τὴν πα-
ροῦσαν εορτὴν τῆς Παναγίας, ὡς Ζ ω ο δ ὁ χ ο υ
Π η γ ῆ ς, μέσα εἰς τὴν ἀναστάσιμον ἀτμόσφαιραν
τῆς ἐβδομάδος αὐτῆς τοῦ Πάσχα.

1. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ὑμολογῶν
τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου, πρὶν ἐπισφραγίσῃ τὰ τρο-
πάρια τοῦ Κανόνος τῆς εορτῆς τοῦ Πάσχα, στρέφεται
πρὸς τὴν Παναγίαν καὶ λέγει πρὸς Αὐτήν·

«Σὺ δὲ ἄγνη τέρπου, Θεοτόκε,
ἐν τῇ ἐγέρσει τοῦ τόκου σου». Χαῖρε δηλ. καὶ ἀγάλλου, ὑπεραγία Θεοτόκε, διὰ τὴν
ἐνδοξον Ἀνάστασιν τοῦ Υἱοῦ Σου.

Καὶ ἡ Ἐκκλησία προλογίζει πάντοτε αὐτὸν τὸν ὕ-
μνον μὲ τὰ γνωστὰ εἰσαγωγικὰ λόγια, μὲ τὰ ὁποῖα
ἐμφανίζει τὰ ἀγγελικὰ χεῖλη (τοῦ ἀρχαγγέλου Γα-
βριὴλ ἐνδεχομένως) νὰ Τῆς ἀπευθύνουν νέον, ἀναστά-
σιμον τώρα, εὐαγγελισμόν.

Λέγει, ὡς γνωστόν, τὸ προῦμνιον τῆς Θ' ὁδῆς τοῦ
Πάσχα·

«Ὁ ἄγγελος ἐβόα τῇ Κεχαριτωμένῃ·
Ἀγνή Παρθένε, χαῖρε· καὶ πάλιν ἐρῶ· χαῖρε.
Ὁ σὸς υἱὸς ἀνέστη τριήμερος ἐκ τάφου».

Τὰ ἱερὰ Εὐαγγέλια ἀναγράφουν τὰ ἀγγελικὰ μὴ-
νύματα πρὸς τὰς Μυροφόρους γυναῖκας, περὶ τῆς Ἀ-
ναστάσεως τοῦ Κυρίου.

«Μὴ ἐκθαμβεῖσθε· Ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν Ναζαρη-
νόν, τὸν ἐσταυρωμένον· ἠγέρθη, οὐκ ἔστιν ὧδε·
ἶδε ὁ τόπος ὅπου ἔθηκαν αὐτόν» (Μάρκ. ις' 6).

Καὶ ἐξιστοροῦν ρητῶς ὅτι ὁ Ἰδιος ὁ Ἀναστάς Κύ-
ριος ἀπηύθυνε πρὸς τὰς Μυροφόρους τό· «Χ α ῖ ρ ε-
τ ε». Αὐταὶ δὲ πανευτυχεῖς «ἐκράτησαν αὐτοῦ τοὺς
πόδας καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ» (Ματθ. κη' 9).

Ἀρχαιοτάτῃ ὁμῶς εἶναι ἡ παράδοσις τῆς Ἐκκλη-
σίας, ὅτι ὁ Ἀναστάς Κύριος ἐνεφανίσθη εἰς τὴν Πανα-
γίαν. Ὅταν δὲ τὸ φαινερὸν τῆς Ἀναστάσεως μήνυμα
ἔφθασε πρὸς τοὺς Ἀποστόλους διὰ τῶν Μυροφόρων,
καὶ ἐτοιμότερος τῶν ἄλλων εὑρέθη ὁ Ἰωάννης, ἵνα τὸ
ἀποδεχθῇ, «καὶ ἐπίστευσεν» (ἐνωρίτερον καὶ αὐτοῦ τοῦ
Πέτρου, ὅστις ἀπλῶς ἐξέρχεται σκεπτικὸς «θαυμάζων
τὸ γεγονός» τοῦ κενοῦ τάφου τοῦ Χριστοῦ) [πρὸλ. Λουκ.
κδ' 12, ἐν σχέσει πρὸς Ἰω. κ' 8], δίδεται ἡ ἐξήγησις,
ὅτι εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὑποδηλοῦται ἐμμέσως ὅτι ὁ
εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ἦτο ἡδὴ ἐνήμερος ἐξ Αὐτῆς τῆς
Ὑπεραγίας Θεοτόκου — τὴν ὁποίαν «παρέλαβεν εἰς τὰ
ἱδια» κατ' ἐντολὴν τοῦ Κυρίου — περὶ τῆς Ἀναστά-

σεως καὶ τῆς γενομένης ἤδη συναντήσεως τοῦ Χριστοῦ μετὰ τῆς Παναγίας Μητρός Του.

Πολλοὶ πάντως Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἐπαναλαμβάνουν τὴν ἀρχαιοπαράδοτον αὐτὴν πληροφορίαν τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὴν Παναγίαν, ὡς δεδομένην καὶ θεαίαν καὶ ἔγκυρον.

2. Προεξάρχει λοιπὸν ἡ Παναγία εἰς τὸ «πάσχα τῶν πιστῶν», ὡς ἡ πρώτη ἰδοῦσα τὸν Ἀναστάντα Κύριον καὶ γνωρίσασα τὴν χαρὰν τῆς Ἀναστάσεως Αὐτοῦ.

Καὶ εὐλόγως ἡ Ὁρθόδοξος ἡμῶν Ἐκκλησία ἐνέταξε τὴν θεομητορικὴν αὐτὴν ἑορτὴν τῆς «Ζωοδόχου Πηγῆς» εἰς τὴν Διακαινίσμιον ἐβδομάδα, διὰ τὴν τοιγύχειται ἡ διακεκριμένη θέσις τῆς Μητρός τοῦ Κυρίου εἰς τὴν δόξαν τῆς Ἀναστάσεως Αὐτοῦ.

Ἀλλὰ θὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν υπόσχεσιν τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς μαθητάς Του· «πάλιν δὲ ὁψομαι ὑμᾶς καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδία». Καὶ θὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ἡ υπόσχεσις Του αὐτῇ ἦτο μεγάλη προσφορὰ πρὸς τοὺς μαθητάς Του. Οἱ ἱεροὶ ἐρμηνεύται τοῦ Εὐαγγελίου ἐσημείωσαν ὅτι εἶχεν εἶπει καὶ προηγουμένως ἄλλον συναφῆ λόγον πρὸς τοὺς μαθητάς· «μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὁψέσθε με» (ἰς' 16)· ἄλλὰ εἰς τὴν συνέχειαν προσθέτει κατὰ πολὺ ἀνώτερον. Δὲν θὰ Τὸν ἴδουν ἀπλῶς — ὅπως καὶ Τὸν εἶδαν πράγματι, καὶ «ἐξάρησαν οἱ μαθηταὶ ἰδόντες τὸν Κύριον» — μετὰ τὴν Ἀνάστασιν, ἀλλὰ Ἐκεῖνος θὰ ἔχῃ τὴν πρωτοδουλίαν νὰ τοὺς δώσῃ αὐτὴν τὴν χαρὰν μετὰ τὰς ἐμφανίσεις Του πρὸς αὐτοὺς. Καὶ ἄλλο πρᾶγμα εἶναι νὰ βλέπῃ κανεὶς τὰ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ καὶ ἄλλο νὰ ἀναζητῇ καὶ νὰ βλέπῃ ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ὅπως ἐν προκειμένῳ ὁ Ἀναστάς Κύριος ἔκανε εὐμενεὶς καὶ φιλικὰς ἐπισκέψεις πρὸς τοὺς μαθητάς Του, διὰ νὰ ἴδῃ καὶ ἐξετάσῃ τὰς συνήκας ὑπὸ τὰς ὁποίας διατελοῦν, καὶ νὰ τοὺς προσφέρῃ τὴν χαρὰν καὶ τὴν ἄνεσιν ποὺ ἐχρειάζοντο διὰ τὴν περαιτέρω ἀποστολὴν των.

Αὐτὴν τὴν ἐννοίαν τῆς προσφορᾶς τῆς ἀναγκαίου-σης εἰς ἡμᾶς ἀνωθεν βοηθείας καὶ ἐνισχύσεως εἰς τὰς δυσχερεῖς περιστάσεις τοῦ θείου μας ἐκφράζει καὶ ὁ χαρακτηρισμὸς τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου ὡς «Πηγὴς» (ζωοδόχου), ποὺ πηγάζει καὶ προσφέρει εἰς τοὺς ἐν ἀνάγκαις τὴν θεῖαν δόξιν.

Λέγει σχετικῶς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον διὰ τοῦ Ἀπ. Παύλου, ὅτι εἶναι προνομικώτεροι ὅχι ἀπλῶς οἱ «γνόντες τὸν Θεόν», ἀλλὰ «μᾶλλον» οἱ «γνωσθέντες ὑπὸ τοῦ Θεοῦ» (Γαλ. δ' 9). Ὑπερτεροῦν δηλ. ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους Αὐτὸς ὁ Θεὸς τοὺς ξεχωρίζει ὡς ἐγγυτέρους πρὸς Αὐτὸν καὶ τοὺς ἐπιφυλάσσει τὰς θείας δωρεάς Του. Ἡ μεγαλύτερα δὲ δωρεὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ εἶναι «ἡ κοινωνία ἡ ἡμετέρα μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ», θὰ εἴπῃ καὶ διὰ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου (Α' α' 4).

Ὁ δεδοξασμένος Ἰησοῦς «ὁ ψεταί» — θὰ ἴδῃ με στοργὴν — τοὺς μαθητάς Του. Ἡ Παναγία Μητέρα Του θὰ εἶναι πάντοτε ἀστείρευτος Πηγὴ ζωηφόρων θείων δωρεῶν. Καὶ ἡμεῖς, τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας, εἴθε νὰ εἴμεθα οἱ εὐτυχεῖς δέκται τῶν εὐλογιῶν ποὺ πηγάζουν «ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ σωτηρίου».

4. Η ΠΗΓΗ ΤΩΝ ΘΑΥΜΑΤΩΝ

«὘ν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Ναζωραίου ἔγειρε καὶ περιπάτει» (Πράξ. γ' 6).

Μετὰ τὴν Ἀνάστασιν Του ὁ Κύριος ἐπεδεβαίωσε καὶ ὠλοκλήρωσε τὰ «χάρισματα ἰαμάτων» (Α' Κορ. ιδ' 28) καὶ τῆς ἐν γένει θαυματουργίας, διὰ τῶν ὁποίων εἶχε περιβάλει ἀπ' ἀρχῆς τοὺς μαθητάς Του (Ματθ. ι' 1). Διηύρυνε μάλιστα τὸν κύκλον τῶν χαρισματούχων προσώπων, θεβαιώσας γενικῶς ὅτι τοιαῦτα θαυματουργικά «σημεῖα τοῖς πιστεύουσι... παρακολουθήσει» (Μάρκ. ις' 17). Θὰ εἶναι δηλ. ἀλλεπάλληλοι αἱ ἐκδηλώσεις θείας δυνάμεως, τὰ θαύματα τὰ ἐνεργούμενα, ὡς μεγάλα τῆς πίστεως κατορθώματα, ὑπὸ τῶν ἀφωσιωμένων εἰς Αὐτὸν πιστῶν ἀνθρώπων. Ἐνδεικτικῶς δὲ ἀνέφερον ὁ Κύριος ὅτι οἱ διακρινόμενοι διὰ τὴν βαθεῖαν πίστιν των «ἐν τῷ ὀνόματί μου δαμιόνα ἐκβαλοῦσι, γλώσσαις λαλήσουσι καιναῖς, ὅφεις ἀροῦσι, καὶ θανάσιμόν τι πίωσιν, οὐ μὴ αὐτοὺς βλάψῃ» ἐπὶ ἀρρώστους χεῖρας ἐπιθήσουσι, καὶ καλῶς ἔξουσιν» (Μάρκ. ις' 17-18).

1. Ἐνα τοιοῦτο θαῦμα διηγεῖται ὁ Ἀπόστολος σήμερα (Πράξ. γ' 1-8), ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν θαυματουργικῶν «σημείων» ποὺ προχέει ὡς «χάρισματα ἰαμάτων» τὸ πνευματικὸν ἱατρεῖον τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς.

Οἱ Ἀπόστολοι Πέτρος καὶ Ἰωάννης, μετὰ τὸ θαῦμα τῆς Πεντηκοστῆς, ἀναβαπτισμένοι, διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἰς τὸν πλοῦτον τῶν χαρίτων καὶ χαρισμάτων ποὺ εἶχεν ἐξαγγεῖλει εἰς αὐτοὺς ὁ Χριστὸς, προσέρχονται εἰς τὸν ναὸν «ἐπὶ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς».

Ὅταν ἐπλησίασαν «ἐπὶ τῇ ὥρᾳ πύλῃ τοῦ ἱεροῦ» συνήντησαν ἐκεῖ ἕνα ἄνθρωπον χωλὸν ἐκ γενετῆς ζητούντα ἐλεημοσύνην. Καὶ ἀντὶ ἀπλῆς ἐλεημοσύνης τοῦ ἔδωκαν ὅ,τι πολυτιμότερον θὰ μπορούσε νὰ δοθῇ στὸν ταλαίπωρον αὐτὸν ἄνθρωπον.

«Ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐχ ὑπάρχει μοι», τοῦ εἶπεν ὁ Πέτρος. Χρήματα δὲν ἔχω νὰ σοῦ δώσω, «ὁ δὲ ἔχω τοῦτό σοι δίδωμι». Θὰ σοῦ δώσω αὐτὸ ποὺ ἔχω καὶ μπορῶ νὰ σοῦ προσφέρω. «὘ν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου ἔγειρε καὶ περιπάτει»!

Καὶ ὁ τοῦ θαύματος! Μὲ μόνον τὸν λόγον τοῦτον τοῦ θείου Ἀποστόλου· χωρὶς καὶ νὰ ἐπιθέσῃ εἰς αὐτὸν τὰ χέρια του, (κατὰ τὸν ἐξουσιαστικὸν λόγον τοῦ Κυρίου «ἐπὶ ἀρρώστους χεῖρας ἐπιθήσουσι καὶ καλῶς ἔξουσιν») μὲ μόνον τὴν ἐπίκλησιν τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἀναστάντος Χριστοῦ, ὁ ἄνθρωπος ἐκείνος, ὁ μέχρι πρὸ ὀλίγου ὑποδασταζόμενος εἰς τὰς κινήσεις του, «ἐξαλλόμενος ἔστη (ἐσηκώθηκε περδώντας!) καὶ περιεπάτει, καὶ εἰσῆλθε σὺν αὐτοῖς εἰς τὸ ἱερόν... αἰνῶν τὸν Θεόν». Καὶ τὸν εἶδε ὅλος ὁ κόσμος («πᾶς ὁ λαός»). Τὸ θαῦμα διεπιστώθη πανηγυρικῶς. Καὶ εἰς τὸ ἐντυπωσιασμένον πλῆθος ὁ Πέτρος ἐξήγγησε ρητῶς ὅτι ὅχι «ἰδίᾳ δυνάμει ἢ εὐσεβείᾳ», ἀλλὰ «ἐπὶ τῇ πίστει τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ — τοῦ Ἀναστάντος Χριστοῦ, «ὃν ὁ Θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν» — ἔδόθη εἰς τὸν χωλὸν τοῦτον ἡ «ὀλοκλήρις», διὰ νὰ σταθῇ στὰ πόδια του καὶ νὰ περιπατῇ.

Καὶ ἐκάλεσαν ὅλους τοὺς παρόντας καὶ ἰδόντας τὸ θαῦμα, νὰ μετανοήσουν καὶ νὰ ζητήσουν τὸ ἔλεος τοῦ «ἀρχηγοῦ τῆς ζωῆς» τὸν Ὅποιον αὐτοὶ ἐσταύρωσαν («ἀπεκτείνετε»).

2. Ἄλλ' ὅπως «θαυμάστωσε» τοὺς Ἀποστόλους — καὶ ἐν γένει «τοῖς Ἀγίοις τοῖς ἐν τῇ γῇ αὐτοῦ θαυμάστωσαν ὁ Κύριος» — κατὰ πρῶτον καὶ μείζονα λόγον ἀνέδειξε θαυματουργὸν τὴν Παναγίαν Μητέρα Του. Συνεχῆ καὶ ἀλλεπάλληλα εἶναι τὰ θαύματα τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, τελούμενα κατὰ τόπους καὶ ἀνὰ τοὺς αἰῶνας, καὶ ἐξαίρετως εἰς τὰ σεπτὰ Αὐτῆς προσκυνήματα, τὰ ἀποθησαυρίζοντα τὰς ἀπειροπληθεῖς θαυματουργοὺς Αὐτῆς Εἰκόνας, τὰς ὁποίας ὁ εὐσεβὴς ὀρθόδοξος λαὸς ὀνομάζει μὲ ποικίλα ὀνόματα, ἐκφραστικὰ κυρίως τῶν θαυματουργιῶν Τῆς.

Ἡ σημερινὴ ἑορτὴ ἔχει σχέσιν μὲ γνωστὸν Προσκύνημα, ἔξω τῆς ΚΠόλεως, εἰς θέσιν «Μπαλουκλή», ὅπου ἡ ὑπάρχουσα πηγὴ ὕδατος ὀνομάσθη «Ζωοδόχος Πηγὴ», ἀπὸ τὰ πολλὰ θαύματα τῆς Παναγίας ποὺ ἐγίναν καὶ γίνονται ἐκεῖ, ζωογονοῦντα τὴν πίστιν καὶ διασώζοντα καὶ ζωοποιοῦντα τοὺς προστρέχοντας καὶ ἐπικαλούμενους Αὐτὴν εἰς περιστάσεις κινδύνων τῆς ζωῆς καὶ ὑποσχάφους τῆς υγείας των.

Ἐχει ἀνεγερθῆ φερώνυμος ναὸς, ἐκεῖ ποὺ ὑπάρχει αὐτὸ τὸ «ἁγίασμα» (ἀνακαινισθεῖς κατ' ἐπανάληψιν, μὲ πρόνοιαν καὶ χορηγίαν εὐσεβῶν αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου, κατόπιν πυρκαϊῶν καὶ ἄλλων καταστροφῶν ποὺ συνέβησαν κατὰ καιροὺς). Μεγαλοπρεπῆ δὲ ἐγκαίρια τοῦ Ναοῦ τούτου, τελεσθέντα τὴν Παρασκευὴν τῆς Διακαινησίμου, εἶναι ἡ εἰδικωτέρα ἀφορμὴ τῆς καθιερώσεως τῆς σημερινῆς ἑορτῆς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς.

3. Καθὼς προεῖπομεν, ἐδεδαίωσαν ὁ Κύριος ὅτι οἱ ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ, διὰ τῆς πίστεως καὶ διὰ τῶν ἁγιαστικῶν μέσων τῆς χάριτος Αὐτοῦ, γίνονται ἄτρωτοι ἀπὸ

τῶν κακῶν. «Κ ἄ ν θ α ν ἄ σ ι μ ὸ ν τ ι π ί ω σ ι ν, ο ὗ μ ῆ α ὕ τ ο ὺ ς β λ ἄ ψ η». Διαφυλάσσονται ὑπὸ τὴν σκέπην καὶ προστασίαν τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἔχουν κάλυψιν «ἐκ παντοίων κινδύνων», ἐπικαλούμενοι τὴν βοήθειαν τῆς Παναγίας, πρὸς τὴν Ὅποιαν ὁ ὀρθόδοξος λαὸς τοῦ Κυρίου ἔμαθε νὰ λέγῃ «Μῆτερ τοῦ Θεοῦ, φύλαξον ἡμᾶς ὑπὸ τὴν σκέπην σου».

Κατὰ τῶν πιστῶν καὶ εὐσεβῶν ἀνθρώπων, «καὶ ἣν ἂν βουλῇν δουλεύσωνται» ἐναντίον των οἱ μισοῦντες αὐτοὺς, «διασκεδάσει Κύριος». Δὲν ἔχουν τίποτε νὰ φοβηθοῦν «ἀπὸ φθόνου καὶ βασκανίας» καὶ διαφόρων μεθοδεῶν «τῶν φθοροποιῶν καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων». Ὑπόκεινται μόνον εἰς ὅ,τι ὁ Κύριος ἐπιτρέψῃ, εἴτε πρὸς δοκιμασίαν, εἴτε πρὸς παιδαγωγίαν καὶ μετάνοιαν.

Μάλιστα δὲ οἱ μετέχοντες τακτικῶς καὶ εὐλαβῶς τῶν θείων Μυστηρίων, καὶ οἱ ἁγιαζόμενοι πιστῶς ἀπὸ τῶν ἁγιασμάτων τῆς ὀρθοδόξου λατρευτικῆς ζωῆς, διαθέτουν τὸ ἀσφαλέστερον ἀλεξιτήριον κατὰ τῶν ὁρατῶν καὶ ἀοράτων ἐχθρῶν.

Δὲν ἔχει ἀνάγκην ὁ πιστὸς νὰ καταφεύγῃ εἰς ἀνορθόδοξα μέσα καὶ εἰς ὑποπτα πρόσωπα καὶ πράγματα, διὰ νὰ «ἐξορκίσῃ» τὸ κακὸν ποὺ τυχὸν τὸν ἀπειλεῖ. Γνωρίζει τὸ «ἐαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα». Καὶ ζητεῖ τὰς ἱερατικὰς εὐχὰς, τὰς προσκυνηματικὰς εὐλογίας, καὶ πρωτίστως τὰ ἄχραντα Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ αἰσθάνεται ἀσφαλῆς. Ἐνισχύει δὲ σπουδαίως τὸν εὐσεβῆ ἄνθρωπον, εἰς πᾶσαν περιστάσιν, τὸ φρόνημα καὶ ἡ πεποίθησις ὅτι «τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς ἄγαθόν» (Ρωμ. η' 28). «Ὅ,τι καὶ ἂν μᾶς συμδῇ, ὁ Θεὸς τὸ ἐπιτρέπει — ἢ τὸ μετατρέπει — ἐπὶ τὸ συμφέρον, εἰς τὸ μεταλαβεῖν τῆς ἁγιότητος αὐτοῦ» (Ἐβρ. ιδ' 10). Πρεσβεύεις καὶ τῆς Ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς.

Γ' ΕΟΡΤΑΙ ΘΕΟΜΗΤΟΡΙΚΩΝ ΑΜΦΙΩΝ

Ι. ΑΓΙΑΣ ΣΚΕΠΗΣ (28 Ὀκτωβρίου)

1. Η ΚΙΒΩΤΟΣ ΤΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

«Εἶχεν ἡ πρώτη σκηνή... τ ἡ ν κ ι β ω τ ὶ ν τ ῆ ς δ ι α θ ῆ κ η ς περιεκαλυμμένην πάντοθεν χρυσίῳ».

Ἡμέρα ἱστορικῶν ἐπετείων τοῦ ἔθνους ἡμῶν. Ἡμέρα ἐθνικῶν ἀναμνήσεων καὶ ἐξάρσεων. Ἀλλὰ καὶ ἡμέρα θρησκευτικῶν συγκινήσεων ἢ παρούσα. Κατ' αὐτὴν «ἀνάμνησιν ποιούμεν τῆς θαυμαστῆς προστασίας τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς κραταιᾶς Σκέπης τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου» εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἐναντίον τῶν ἐπιδρομέων του, κατὰ τὴν ἐποποιίαν τοῦ 1940 - 41.

Ἡ θρησκευτικὴ αὕτη πλευρὰ τῆς σημερινῆς ἐπετείου δὲν εἶναι ἄσχετος πρὸς τὰ ὑπὸ τῆς Π. Διαθήκης καὶ τοῦ ἀποστολικοῦ ἀναγνώσματος ἱστοροῦμενα διὰ τὴν «π ρ ὶ τ ῆ ν σ κ η ν ῆ ν» τῆς λατρείας τοῦ

Θεοῦ καὶ τὴν ἐντὸς αὐτῆς «κ ι β ω τ ὶ ν τ ῆ ς δ ι α θ ῆ κ η ς» — τὴν ἀρχαιοτάτην αὐτὴν σκέπην τοῦ περιουσίου λαοῦ τοῦ Θεοῦ — τὴν «π ε ρ ι κ ε κ α λ υ μ μ ῆ ν ῆ ν π ἄ ν τ ο θ ε ν χ ρ υ σ ῖ φ».

Ἀς τὰ ἀναπολήσωμεν καὶ ἄς ἐμδαθύνωμεν εἰς αὐτά.

1. Ἡ «σ κ η ν ῆ τ ο ὦ μ α ρ τ υ ρ ῖ ο υ», δηλ. ὁ τόπος ὅπου ἐλατρεύετο ὁ Θεὸς ἀπὸ τοὺς Ἰσραηλίτας, πρὶν κτισθῇ ὁ μέγας ναὸς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, εἶχε κατασκευασθῇ κατ' ἐντολὴν αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ ἔχῃ ὁ περιούσιος λαὸς τοῦ ἑνα τόπον ἐμφανίσεως τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ καὶ αἰσθήσεως τῆς παρουσίας Του ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ του.

Ἡ «σ κ η ν ῆ» αὕτη διεχωρίζετο εἰς δύο μέρη· τὸ ἐξωτερικώτερον ποὺ ἐλέγετο «Ἀ γ ι α» καὶ τὸ ἐσωτερικώτερον καὶ ἱερώτερον ποὺ ὀνομάζετο «Ἀ γ ι α ἁ γ ῖ ω ν».

Μέσα εις τὸ δεύτερον τοῦτο μέρος, πού ἐχωρίζετο με παραπέτασμα ἀπὸ τὸ πρῶτον, ὑπῆρχεν δλόχρυσον κιθῶτιον, ἢ λεγομένη «κ ι θ ω τ ὶ ς τ ῆ ς δι α θ ῆ κ η ς», πού περιεῖχε τὰς πλάκας τοῦ Νόμου τὰς ὁποίας ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν Μωϋσῆν, μίαν χρυσὴν στάμνον με ὀλίγην ποσότητα ἀπὸ τὸ «μάννα», με τὸ ὁποῖον ἔθρεψεν ὁ Θεὸς τοὺς Ἰσραηλίτας εἰς τὴν ἔρημον, καὶ τὴν ράβδον τοῦ Ἀαρὼν, πού ἐνφῆ ἦτο ξηρά, ἐδλάσθησε θαυματουργικῶς, εἰς ἐνδειξιν τῆς δυνάμεως καὶ τῆς προστασίας τοῦ Θεοῦ.

Ἐπάνω εἰς τὴν Κιθωτὸν ὑπῆρχον δύο δλόχρυσά Χερουβείμ πού ἔρριπτον τὴν σκιάν τῶν περυγῶν των εἰς τὸ λεγόμενον «ἐ λ α σ τ ῆ ρ ι ο ν». Αὐτὸ ἦτο εἰς θέσιν καλύματος τῆς Κιθωτοῦ· ἐσκέπαζε τὸ ἱερὸν περιεχόμενον τῆς. Καὶ ἐπὶ τοῦ «ἰλαστηρίου» αὐτοῦ ἐφάνε- ρωνε τὸν Ἐαυτὸν Του (τὴν δόξαν Του) ὁ Θεός· καὶ ἐλάλει πρὸς τὸν λαὸν διὰ μέσου τοῦ Μωϋσέως.

Ὅλα αὐτὰ θεολογικῶς ἦσαν συμβολικά. Τύπος καὶ σκιά ἐκείνων πού θά ἐπακολουθοῦσαν κατὰ τὴν περίο- δον τῆς Κ. Διαθήκης.

Ἡ Σκηνὴ ἦτο τύπος τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ εἰ- δικῶς τῆς Παναγίας. Ἡ Παναγία ἔγινε ἡ ἔμφυχος «κιθωτός» ἢ πραγματικὴ «σκηνή» - τόπος κατοικίσεως τοῦ Θεοῦ καὶ Λόγου. Δι' Αὐτῆς ἐφανερῶθη εἰς τὸν κόσ- μον ὁ Θεός, «ἐ ν π ρ ο σ ὡ π ῳ Ἰ η σ ο ὕ Χ ρ ι σ τ ο ὕ», ὅχι δὲ μόνον ἡ δόξα Του, ὅπως ἐγίνετο εἰς τὴν Σκηνὴν ἐκείνην τῆς Π. Δ., ἀλλὰ τὸ δεύτερον Πρόσωπον τῆς Ἀγίας Τριάδος.

Καὶ εἶναι ἡ Παναγία πολὺ ἀνωτέρα τῆς παλαιᾶς γνωστῆς Κιθωτοῦ, διότι Αὐτὴ ἐχρυσώθη ὅχι με ὀλίκον χρυσόν, ἀλλὰ με οὐρανίαν χάριτα. Ἐγινε «Κ ε χ α ρ ι τ ω μ ε ν η» — ὅχι ἀπλῶς «περικεκαλυμμένη πάν- τοθεν χρυσίῳ». Τὴν «ἐχρύσωσε» δὲ ὅχι ἀνθρώπινο χέ- ρι, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον.

2. Ἐμβαθύνοντες περισσότερο εἰς τοὺς συμβολι- σμούς τῆς Κιθωτοῦ τῆς Π. Δ., δυνάμεθα ἀκόμη νὰ κα- τανοήσωμεν ὅτι, ὑπὸ συναφῇ ἔννοιαν, κιθωτός εἶναι ἢ προσληφθεῖσα ἀνθρωπίνη φύσις τοῦ Κυρίου, ἢ ὁποία περιεκάλυπτε τὴν θεότητά Του, ὅπως ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἐνσαρκώσεώς Του ἐνώκησεν ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἐντὸς τῆς Παναγίας Θεοτόκου, ὡς «ἐ μ ψ ὕ χ ο ὕ Θ ε ο ὕ Κ ι θ ὠ τ ο ὕ».

Ἡ ἔμφυχος Κιθωτός — ἡ Παναγία — περιέκλειεν ἐντὸς Αὐτῆς ὅχι πλέον «τὰς πλάκας τῆς διαθήκης», ἀλλὰ Αὐτὸν τὸν «δι α θ ῆ κ η ς κ α ι ν ῆ ς μ ε σ ί τ η ν» (Ἐβρ. θ' 15). Ὅχι τὸ εἰς τὴν χρυσὴν στά- μνον περιεχόμενον «μάννα», ἀλλὰ τὸ «μάννα» τὸ οὐρά- νιον, τὸν «ἄ ρ τ ο ν τ ὸ ν ζ ῶ ν τ α τ ὸ ν ἐ κ τ ο ὕ ο ὕ ρ α ν ο ὕ κ α τ α θ ἄ ν τ α» (Ἰω. ζ' 51). Ὅχι τὴν «ράβδον Ἀαρὼν τὴν δλαστήσασαν», ἀλλὰ τὸν ὑπὲρ τὸν Ἀαρὼν «ἄ ρ χ ι ε ρ ε ἄ μ ε γ α ν» καὶ σωτήρα Χριστόν.

Ἐὰν ὅμως ἀναλογισθῶμεν ὅτι ἡ προσληφθεῖσα ἐκ τῆς Θεοτόκου ἀνθρωπίνη φύσις τοῦ Κυρίου, ἀχωρίστως ἡνωμένη πλέον μετὰ τοῦ Θεοῦ Λόγου, ἔφερεν εἰς ἐπα- φὴν δλόκληρον τὴν ἀνθρωπότητα — καὶ τὸν καθένα ἐξ ἡμῶν — με τὸν Σωτῆρα Χριστόν· καὶ ἐὰν ἀκόμη σκε- φθῶμεν ὅτι ὁ Θεάνθρωπος Κύριός μας, με τὴν ἐνέρ-

γειαν τῆς θείας Του φύσεως ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης, «θ ε ὡ σ α ς τ ὸ π ρ ὶ σ λ η μ μ α», ὑψωσεν εἰς τὴν τελειότητα τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, καὶ τὴν ἀποκα- τέστησεν εἰς τὸ «ἀρχαῖον κάλλος» τῆς — ὅπως ἐπλάσθη ἀπὸ τὸν Θεόν — θά ἐννοήσωμεν ὅτι τοιοῦτοτρόπως ἐδό- θη εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους τὸ μέγα προνόμιον καὶ ἡ ἐξαίρετος δυνατότης νὰ γινώμεθα «θ ε ἰ α ς κ ο ι ν ὡ ν ο ἰ φύ σ ε ω ς»! (Β' Πέτρ. α' 4).

Αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι ὁ ἄνθρωπος θά παύσῃ νὰ εἶ- ναι ἄνθρωπος· οὔτε ὅτι θά γίνωμεν «κοινωνοί» τῆς ἀ- π ρ ο σ ί τ ο ὕ ο ὕ σ ί α ς τῆς θεότητος. Σημαίνει ὅμως ὅτι ἐπενεργεῖ εἰς τὸν ἄνθρωπον ἡ (μεθεκτὴ) ἐ- ν ε ρ γ ε ι α τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία εἶναι μὲν ἀκτιστος ὡς θεία «χ ἄ ρ ι ς», καὶ μᾶς ἀπολυτρώνει ἀπὸ τὴν φθορὰν καὶ τὸν θάνατον (πού εἶναι «τὰ ὀφώνια τῆς ἁ- μαρτίας»), διὰ νὰ μᾶς ἀποδώσῃ τ ῆ ν ἐ λ ε υ θ ε ρ ί α ν τ ῆ ς δ ὁ ξ η ς τ ὶ ν τέ κ ν ὡ ν τ ο ὕ Θ ε ο ὕ» (Ρωμ. η' 21) καὶ τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ σωτηρίαν.

Ἐνεργεῖ δὲ «ἐ ν ἰ ἐ κ ἄ σ τ ῳ» (Ἐφεσ. δ' 7). Καὶ συνευδοκιοῦται ὡς προσωπικὴ συνάντησις καὶ ἔνωσις ἐνὸς ἐκαστοῦ με τὸν Θεόν καὶ Σωτῆρα ἡμῶν, ὁ Ὅποιος εἶναι δι' ἡμᾶς «δι κ α ι ο σ ὺ ν η τ ε κ α ι ἁ γ ι α σ μ ὸ ς κ α ι ἀ π ο λ ὗ τ ρ ω σ ι ς» (Α' Κορ. α' 30).

3. Αὐτὰ ὅμως τὰ δωρήματα τῆς θείας χάριτος ἀπαι- τοῦν ὠρισμένας προϋποθέσεις. Κυρίως δὲ μετάνοιαν. Καὶ ἀγῶνα πνευματικόν «πρὸς οἰκοδομὴν».

Ἡ ἐμπειρία τοῦ ἀναγεγεννημένου ἀνθρώπου εἶναι πραγματικὴ «ἀ λ λ ο ἰ ὡ σ ι ς» ἐνεργουμένη ὑπὸ «τ ῆ ς δ ε ξ ι ᾶ ς τ ο ὕ ὕ ψ ῖ σ τ ο ὕ». Χαρα- κτηρίζει «τὸν καινὸν ἄνθρωπον τὸν κατὰ Θεὸν κτι- σθέντα» (Ἐφεσ. δ' 24). Ὅπως λέγει ὁ ἅγιος Συμεὼν ὁ νέος Θεολόγος (εἰς γνωστὴν εὐχὴν τῆς θείας Μετα- λήψεως)· Χριστέ μου, «τοὺς θερμῶς μετανοοῦντας καὶ καθαίρεις καὶ λαμπρύνεις καὶ φωτὸς ποιεῖς μετόχους, κοινωνοὺς θεότητός σου ἐργαζόμενος ἀφθόνως». Καὶ ἔνας ἐκφραστικώτατος ὕμνος (πάλιν τῆς θ. Μεταλή- φως) λέγει· «ἔθελξας πόθῳ με, Χριστέ, καὶ ἡλλοίω- σας τῷ θείῳ σου ἔρωτι· ἀλλὰ κατάφλεξον πυρὶ ἀύλῳ τὰς ἁμαρτίας μου καὶ ἐμπλησθῆναι τῆς σῆς τρυφῆς καταξίωσον».

Πρὸς αὐτοὺς τοὺς ὕψηλούς στόχους μᾶς προανα- τολίζει ἡ Σκηνὴ τοῦ Μαρτυρίου καὶ ἡ Κιθωτός τῆς Διαθήκης ὡς προεικονίσεις τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ τῆς θείας σ κ έ π η ς Τῆς.

Θά τοὺς ἐπιδιώξωμεν;

Εἴθε, τοῦ Κυρίου συνεργοῦντος διὰ τῆς ἀκτίστου Αὐτοῦ ἐνεργείας καὶ χάριτος*.

* Ἐχομεν δημοσιεύσει καὶ ἐτέραν συναφῇ ὁμιλίαν — μετὰ τὸ ρητὸν «... καὶ αἱ πλάκες τῆς διαθήκης» καὶ με ἠθικολογι- κόν, ἀντὶ δογματικοῦ ὡς ἀνωτέρω, περιεχόμενον — ἐνθα τὸ ἱστορικὸν «ΟΧΙ» τῆς παρουσίας ἐθνικῆς ἐπεταίᾳ τοῦ Θεοῦ, πού πε- ριλαμβάνουν «αἱ πλάκες τῆς διαθήκης», ἵνα ἐπακολουθήσῃ τὸ ἐποικοδομητικὸν δίδαγμα περὶ τηρήσεως τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ καὶ ἠθικῆς ἀντιστάσεως εἰς τὸ κακὸν καὶ τὴν ἁμαρτίαν. (Βλ. ἡμέτερον «Ἡ μ ε ρ ο λ ὶ γ ι ο ν Κ η ρ ὺ γ μ α τ ο ς... 1978»).

2. Η ΘΕΙΑ ΣΚΕΠΗ

«Ο κατοικῶν ἐν βοήθειά τοῦ ὑψίστου, ἐν σκέπῃ τοῦ Θεοῦ τοῦ οὐρανοῦ αὐλισθήσεται».

(Ψαλ. 90,1)

Ἡ ἑορτὴ τῆς «Σκέπης» τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, γνωστὴ ἀπὸ τοῦ 12ου αἰῶνος, καὶ ἑορταζομένη ἄλλοτε τὴν 1ην Ὀκτωβρίου, ὠρίσθη ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Συνόδου νὰ πανηγυρίζεται σήμερον καὶ νὰ ἀποτελῇ οὕτω τὸ θρησκευτικὸν πλαίσιον καὶ τὸ πνευματικὸν δάθος τῆς ἐθνικῆς ταύτης ἐπετείου, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀναγράφομεν τὰ νικητήρια καὶ ἀναπέμπομεν τὰ εὐχαριστήρια πρὸς τὴν Ὑπέρμαχον Στρατηγὸν τοῦ Γένους ἡμῶν, τὴν Παναγίαν, τὴν κραταιὰν Σκέπην καὶ προστασίαν ἡμῶν εἰς ὅλους τοὺς ἐθνικοὺς ἀγῶνας, καὶ εἰς τὴν ἐποποιῶν τοῦ 1940 - 41.

1. Ἀλλὰ ποῖον εἶναι τὸ ἱστορικὸν τῆς ἑορτῆς τῆς Ἀγίας Σκέπης τῆς Θεομήτορος;

Ἀναφέρεται εἰς τὸ «Συναξάριον» τῆς ἑορτῆς, ὅτι ἐνῶν ἐτελεῖτο ὁλονύκτιος δέησις καὶ δοξολογία (περὶ τὸ 900 μ.Χ.) εἰς τὸν ἱστορικὸν ναὸν τῆς Παναγίας τῶν Βλαχερνῶν, ἐν ΚΠόλει, συνέβησαν περὶ τὸ μεσονύκτιον θαυμαστὰ γεγονότα, τῶν ὁποίων μάρτυρες ὑπῆρξαν ἡ ὁσιακὴ προσωπικότης τοῦ ἁγ. Ἀνδρέου «τοῦ διὰ Χριστὸν σαλοῦ», καὶ ἄλλοι προσκυνηταὶ τῆς «ἁγίας Σοροῦ», ἓνας ἐκ τῶν ὁποίων ὀνομάζετο Ἐπιφάνιος, πνευματικὸν τέκνον τοῦ ὁσίου Ἀνδρέου. Ἀγία Σορὸς δὲ ἐλέγετο ἡ θήκη εἰς τὴν ὁποίαν ἐφύλασσον τὰ ἱερὰ Κειμήλια τῆς Παναγίας — τὴν Ἐσθῆτα, τὴν Ζώνην καὶ τὴν Σκέπην ἢ «μαφόριον» (καλύπτραν τῆς κεφαλῆς Αὐτῆς).

Ὁ ὁσιος ἐκεῖνος Ἀνδρέας, ἱσταμένος ὀρθος καὶ προσευχόμενος ἐκ δάθους καρδίας, βλέπει ὀφθαλμοφανῶς τοῦτο τὸ ἔκτακτον ὄραμα. Γυναῖκα μεγαλοπρεπῆ νὰ προχωρῇ ἐκ τῆς Ὁραίας Πύλης, μὲ συνοδείαν τὸν Τίμιον Πρόδρομον καὶ τὸν Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην τὸν Θεολόγον καὶ πολλοὺς ἁγίους λευκοφοροῦντας, ἄλλους προπορευομένους καὶ ἄλλους ἀκολουθοῦντας καὶ συμπάλλοντας ἱερὰς ὑμνωδίας, ἐνῶν τὸ κεντρικὸν Πρόσωπον ὑπεδάστατος τιμητικῶς οἱ δύο Ἰωάνναι, ὁ Πρόδρομος καὶ ὁ Εὐαγγελιστής.

Ἡ ἱερὰ ἐκεῖνη πομπὴ ἐπλησίασε πρὸς τὸν ἄμδωνα. Τὰ μάτια τῶν ὁσίων ἀνδρῶν βλέπουν καὶ παρακολουθοῦν καὶ θαυμάζουν ἐκ τοῦ πλησίον. Ὁ ὁσιος Ἀνδρέας ἔρωτᾷ· βλέπεις, τέκνον μου Ἐπιφάνιε τὴν Δέσποιναν τοῦ κόσμου; Βλέπω, τίμιε πάτερ, ἀπαντᾷ ἐκεῖνος· βλέπω τὴν Βασίλισσαν τοῦ οὐρανοῦ, τὴν Παντάνασσαν Θεοτόκον!

Ἐνῶν δὲ αὐτοὶ ἔβλεπον μὲ δέος, Ἐκεῖνη — ἡ Παναγία — κλίνει τὰ γόνατα, προσεύχεται θερμῶς καὶ δρέχει μὲ δάκρυα τὸ πανάγιον πρόσωπόν Της. Μετὰ τὴν προσευχὴν ἐγείρεται κατευθύνεται πρὸς τὸ Ἱερόν καὶ ἀναπέμψει εὐχὰς ὑπὲρ τοῦ παρισταμένου λαοῦ ἐνώπιον τῆς Ἀγίας Τραπεζῆς. Καὶ κατόπιν, ἀστραπιαίως, ἀφαιρεῖ ἐκ τῆς κεφαλῆς Της τὸ «μαφόριον» (Σκέπην), καὶ κρατοῦσα αὐτὸ μετὰ μεγάλῃς ἐπιστημότητος διὰ τῶν παναχράντων χειρῶν Της, τὸ ἀπλώνει εἰς εὐλο-

γίαν καὶ σκέπην ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν τοῦ ἱσταμένου λαοῦ.

Οἱ ἱεροὶ ἄνδρες, Ἀνδρέας καὶ Ἐπιφάνιος, ἀτενίζουσιν εὐλαδῶς πρὸς τὸ ἡπλωμένον ἐπὶ τοῦ λαοῦ μαφόριον καὶ αἰσθάνονται νὰ περιλάμπῃ τὸν χῶρον καὶ τοὺς προσκυνητάς, ὡς ἀστραπή, ἡ δόξα τοῦ Κυρίου. Ὅσῃν ὥραν δὲ διήρκει ἡ ἐκεῖ παρουσία τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, ἦτο ὁρατὸν καὶ τὸ ἡπλωμένον μαφόριον. Μετὰ δὲ τὴν ἀποχώρησίν Της, συμπεριέλαβε μεθ' Ἐαυτῆς τὴν ἁγίαν ταύτην Σκέπην Της, καὶ ἀφῆκεν εἰς τοὺς παρόντας τὴν σεπτὴν εὐλογίαν Της.

2. Μεγάλῃ προστασίᾳ καὶ ἀσφάλειᾳ διὰ τὸν εὐσεβῆ ἄνθρωπον καὶ διὰ τὸν πιστὸν λαὸν ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ σκέπη τῆς «*ὁ ο η θ ε ι α ς τ ο ὺ Ὑ ψ ι σ τ ο υ*». Τὸ διακηρύσσει ὁ Ψαλμωδός, μὲ τοὺς ἐπὶ κεφαλῇς λόγους τῆς παρούσης ὁμιλίας· «*ὁ κ α τ ο ι κ ὼ ν ἐ ν β ο η θ ε ι ᾱ τ ο ὺ Ὑ ψ ι σ τ ο υ ἐ ν σ κ ε π ῇ τ ο ὺ Θε ο ὺ τ ο ὺ ο ὐ ρ α ν ο ὺ α ὐ λ ι σ θ ῇ σ ε τ α ι*» (Ψαλ. 90,1). Ὅποιος διατελεῖ ὑπὸ τὴν κραταιὰν προστασίαν καὶ βοήθειαν τοῦ Ὑψίστου ἔχει τὴν αἴσθησιν ὅτι τὸν καλύπτει ἐξ οὐρανοῦ ὁ Θεὸς μὲ τὴν σκέπην Του καὶ τὸν εἰσάγει ἀσφαλῆ καὶ περιφρουρημένον εἰς τὴν αὐλήν Του.

Αὐτὴν τὴν αἴσθησιν τῆς θείας σκέπης εἶχεν ὁ στρατὸς καὶ ὁ λαὸς μας, οἱ μαχηταὶ καὶ ὁ ἄμαχος πληθυσμός, τὸ μετώπον καὶ τὰ μετόπισθεν, κατὰ τὴν κρίσιν μὲν πολεμικὴν περίοδον τοῦ 1940 - 41.

Ὑπῆρχε μία γενικὴ ἔξαρσις πίστεως. Καὶ εἰς τὰς μάχας καὶ εἰς τὸν ἀσπλον λαὸν ἦτο ἐκδηλὸς καὶ διάχυτος ἡ πεποίθησις ὅτι ὁ Θεὸς καὶ ἡ Παναγία ἀπλώνουν τὴν σκέπην των καὶ καλύπτουν ἀπὸ τὰ δλήματα καὶ τὰς δόμβας τοῦ ἐχθροῦ τὸ ἀγωνιζόμενον ἔθνος. Ἡ ἐλπίς καὶ τὸ φρόνημα τῆς νίκης ἐθέρμανε τὰς καρδίας τοῦ λαοῦ, εἰς πρωτοφανῆ ἔκτασιν καὶ ἔντασιν, ὅπως βεβαιώνουν οἱ ζήσαντες τὰς ἐπικινδύνους ἐκείνας ἡμέρας τοῦ Ἀγῶνος. Καὶ ἡ νίκη ἦτο δεδομένη ἄνωθεν, παρ' ὅλας τὰς ὑλικὰς ἐλλείψεις μας καὶ παρ' ὅλην τὴν ἀριθμητικὴν ὑπεροχὴν καὶ τὴν ὑπεροπλίαν τοῦ ἐχθροῦ.

Εἶχε προεῖπει τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, πάλιν διὰ τοῦ Ψαλμωδοῦ, ὅτι εἰς τὰς κρίσιμους πολεμικὰς περιστάσεις «*ο ὺ σ ῶ ζ ε τ α ι β α σ ι λ ε ὺ ς δι ᾱ π ο λ λ ῇ ν δ ὕ ν α μ ι ν , καὶ γί γ α ς ο ὺ σ ω θ ῇ σ ε τ α ι ἐ ν π λ ῇ θ ε ι ῖ σ χ ῦ ο ς α ὐ τ ο ὺ*» (Ψαλ. 33,16). Ἄλλοι παράγοντες θαρύνουν περισσότερον τότε. Τὸ δίκαιον τοῦ ἀγῶνος καὶ ἡ παρὰ Θεοῦ βοήθεια καὶ προστασία τῶν ἀδικουμένων. Μὲ τοιαύτην πεποίθησιν ὁμιλεῖ ὁ Δαβὶδ πρὸς τὸν Γολιάθ, ὁ μικρὸς καὶ ἀδύνατος πρὸς τὸν γίγαντα, ὁ πιστὸς ἄνθρωπος ἡ λαὸς πρὸς τοὺς ἀπειλοῦντας αὐτόν. «*Σ ὕ Ί ρ χ η π ρ ὸ ς μ ε ἐ ν ρ ο μ φ α ῖ α καὶ ἐ ν δ ὄ ρ α τ ι καὶ ἐ ν ᾱ σ π ῖ δ ι , καὶ γ ῶ π ο ρ ε ὕ ο μ α ι π ρ ὸ ς σ ε ἐ ν ὀ ν ὀ μ α τ ι Κυ ρ ῖ ο υ Θε ο ὺ Σ α β α ῶ θ πα ρ α τ ᾱ ξ ε ω ς Ἰ σ ρ α ῆ λ , ἦ ν ὦ ν ε ἰ δ ι σ α ς σ ῆ μ ε ρ ο ν*» (Α' Βασ. ιζ' 45).

3. Καὶ εἰς τὸ παρελθὸν πολλάκις, καὶ εἰς τὴν ἐποχὴν μας ἱταμώτερον, ὑψώνει θρασὺ ἀνάστημα τὸ εἶδω-
(Συνέχεια στὴ σελ. 235)

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Του κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ
Καθηγητού Παν/μίου Θεσσαλονίκης

448. Κατά τη θεία λειτουργία των Χριστουγέννων, που όλοι οι χριστιανοί προσέρχονται στην εκκλησία, αντί να διαβάσουμε την περικοπή εκείνη που εξιστορεί τα περιστατικά της γεννήσεως (Λουκ. 6' 1-18), διαβάζουμε τί έγινε μετά από αυτή, την προσκύνησι δηλαδή των μάγων (Ματθ. 6' 1-12). Δεν θα ήταν προτιμότερο να διασασθούν και οι δύο περικοπές για να ακούσουν οι πιστοί την ιστορία της γεννήσεως του Χριστού; (Ερώτησις Αϊδεσ. Ι. Μάλαινου).

Η λύσις του ζητήματος αυτού που τίθεται από την ανωτέρω ερώτησι είναι φανερό πως δεν μπορεί να δοθῇ ούτε από τὸν γράφοντα ούτε από τὸν ἱερέα. Εἶναι κάτι πού ἀφορᾷ στήν τροποποίησι τῶν ἀναγνωσμάτων τῶν εὐαγγελικῶν περικοπῶν, πού μπορεί νά γίνῃ μόνον ἐπισημῶς ἀπό τὴν ἀρμόδια ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ σὲ διορθόδοξῃ θάσι, ἀφοῦ θέβαια ἐπισταμένως μελετηθῇ τὸ θέμα γιὰ νὰ δοθοῦν σ' αὐτὸ σωστὲς καὶ ὑπεύθυνες λύσεις. Αὐτὸ θέβαια δὲν ἐμποδίζει τὴ συζήτησι πάνω σ' αὐτό, τὴν προσπάθειά νὰ κατανοήσουμε τοὺς λόγους γιὰ τοὺς ὁποίους γίνεται ὅπως γίνεται καὶ νὰ σκεφθοῦμε ἢ καὶ νὰ προτείνουμε τυχόν ἀναγκαίαις καὶ δυνατὰς λύσεις. Τὸ ζήτημα ἐξ ἄλλου τῆς ἀνακατανομῆς τῶν περικοπῶν θεωρεῖται θέμα «ἀνοικτό» καὶ ὑπὸ μελέτην, ἐφ' ὅσον πολὺ σωστὰ ἔχει ἀναγραφῇ στὰ θέματα τῆς Ἀγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου, τῆς ὁποίας ἡ σύγκλησι ἀπὸ καιρὸ προετοιμάζεται. Μ' αὐτὲς τὶς προϋποθέσεις δὲν μπορούμε παρὰ νὰ ἐπαινέσουμε τὴν πρότασι αὐτὴ τοῦ ἐρωτῶντος, πού δείχνει ἄνθρωπο σκεπτόμενο καὶ προβληματιζόμενο σὲ θέματα ὅχι μόνον ὁρθοῦς τελείσεως τῆς θείας λατρείας μας, ἀλλὰ καὶ τοῦ δέοντος γενέσθαι σ' αὐτὴ.

Καὶ πρῶτα ὅς προσπάθισουμε νὰ κατανοήσουμε τοὺς λόγους πού προκάλεσαν τὴν προτίμησι τῆς περικοπῆς Ματθ. 6' 1-12 γιὰ τὴ θεία λειτουργία τῆς ἡμέρας τῆς ἐορτῆς τῶν Χριστουγέννων.

Ὅπως εἶπαμε ὅταν ἀναφερόμαστε στὸ θέμα τῶν περικοπῶν τῶν Κυριακῶν, ἡ κατανομή τῶν ἀναγνωσμάτων ἔχει γίνῃ μετὰ τὴν προοπτικὴ ὅτι ἡ ἐκκλησιαστικὴ κοινότης, προφανῶς μοναχικὴ, ἐκκλησιάζεται καθημερινῶς καὶ ἐπομένως ἀκούει ὅλη τὴ σειρά τῶν περικοπῶν, ὅχι δηλαδὴ μόνον τῶν Κυριακῶν. Κάτι ἀνάλογο συμβαίνει καὶ μετὰ τὶς περικοπὲς τῶν ἐορτῶν. Οἱ δύο μάλιστα μεγάλες ἐορτὲς τῶν Χριστουγέννων καὶ τῶν Θεοφανείων ἔχουν διοργανωθῇ λειτουργικά κατὰ τὸ πρότυπο τοῦ Πάσχα, μετὰ τὴν προεόρτιο «μεγάλῃ ἐβδομάδᾳ» τους, τὶς μεγάλες ὥρες τῆς παραμονῆς καὶ τὸν ἑσπερινὸν - ἀγρυπνία μετὰ τὴ θεία λειτουργία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου κατὰ μίμησιν τῶν ἀκολουθιῶν τοῦ Μεγάλου Σαββάτου. Μετὰ τὰ εὐαγγελικὰ ἀναγνώσματα πού διαβάζονται κατὰ τὶς ἀκολουθίας αὐτὲς ἐξαντλοῦνται ὅλες οἱ περικοπὲς τῶν εὐαγγελιστῶν πού ἀφηγοῦνται τὸ ἐορταζόμενο γεγονός. Ἔτσι μετὰ τὴ λειτουργία τῆς ἡμέρας τῆς ἐορτῆς κλείνεται κατὰ κάποιο τρόπο ὁ κύριος ἐορτασμός καὶ μετὰ τὴν μεταβατικὴ, γιὰ νὰ τὴ χαρακτηρίσουμε ἔτσι, εὐ-

αγγελικὴ περικοπὴ γίνεται κάποιο ἄνοιγμα πρὸς τὰ μεθέορτα. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ κατὰ μὲν τὸ Πάσχα μετὰ τὸ εὐαγγέλιον τῆς λειτουργίας ἀρχίζει ἡ ἀνάγνωσις τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου μετὰ τὸ θαυμάσιο πρόλογό του, κατὰ δὲ τὰ Χριστουγεννα διαβάζεται ἡ περικοπὴ τοῦ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίου, πού ἀφηγεῖται ὅχι πιά τὰ περιστατικά τῆς γεννήσεως τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ τί συνέβη ἀρκετὸ χρόνον μετὰ ἀπὸ αὐτὴν, τὴν προσκύνησιν δηλαδὴ τῶν μάγων. Ἀς σημειωθῇ ὅτι ἡ προσκύνησι τῶν μάγων ἀποτελεῖ τὸ τρίτον θέμα τοῦ ἐορτασμοῦ τῶν Χριστουγέννων (γέννησις τοῦ Χριστοῦ, προσκύνησις ποιμένων, προσκύνησις μάγων). Εἰδικότερα δὲ πρέπει νὰ γνωρίζουμε πὼς καὶ στὶς τρεῖς αὐτὲς παράλληλες ἐορτὲς (Πάσχα - Χριστοῦγεννα - Θεοφάνεια) τὸ βάρος τοῦ ἐορτασμοῦ δὲν ἔπεφε ἀρχικὰ στὴ σήμερα θεωρουμένη ὡς κατ' ἐξοχὴν ἐπίσημη λειτουργία τῆς ἡμέρας τῆς ἐορτῆς, ἀλλὰ στὴν ἀγρυπνία, πού περιελάμβανε τὸν μέγα ἑσπερινὸ μετὰ πολλὰ ἀναγνώσματα καὶ τὸ θάπτισμα τῶν κατηχουμένων καὶ κορυφωνόταν στὴ λειτουργία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, τὴ μεγάλη καὶ ἐπίσημη λειτουργία τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ λειτουργία τῆς ἡμέρας τῆς ἐορτῆς, τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσόστομου, ἦταν τρόπον τινὰ ἡ δευτέρα λειτουργία τῆς ἐορτῆς, πού πιθανὸν εἶχε σκοπὸ νὰ ἐξυπηρετήσῃ ἐκείνους πού δὲν μπόρεσαν νὰ μετασχύν τὴν ἀγρυπνία. Πράγματι οἱ εὐαγγελικὲς περικοπὲς τῶν ἑσπερινῶν καὶ τῶν τριῶν αὐτῶν ἐορτῶν εἶναι οἱ ἐκλεκτότερες καὶ περιλαμβανοῦν τὶς πληρέστερες καὶ ἀντιπροσωπευτικώτερες ἀφηγήσεις τῶν ἐορταζομένων γεγονότων. Καὶ εἶναι εὐνόητο, μετὰ ἀπὸ ὅσα γράψαμε, τὸ γιὰτί.

Οἱ σημερινὲς συνήκες, ὅχι θέβαια στὰ μοναστήρια, ἀλλὰ στοὺς ναοὺς τῶν πόλεων καὶ τῶν χωριῶν, εἶναι τελείως διαφορετικὲς. Οἱ λαμπρὲς παννυχίδες τῶν μεγάλων αὐτῶν ἐορτῶν ἔχουν μεταφερθῇ τὸ πρῶτὸ τῆς παραμονῆς καὶ λίγοι πιστοὶ μετέχουν σ' αὐτὲς. Οἱ περισσότεροι ἔρχονται μόνον στὴ λειτουργία τῆς ἡμέρας τῆς ἐορτῆς καὶ, χωρὶς νὰ ἀκούσουν τὸ εὐαγγέλιον τῆς γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος, ἀκούουν τί ἔγινε «τοῦ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας...». Ἀν οἱ Πατέρες ἔκαναν μετὰ τὴν σήμερινὴν συνήκεν τὴν ἐπιλογὴν τῆς περικοπῆς, χωρὶς ἀμφιβολία θὰ προτιμοῦσαν κάποια πῖο ἀντιπροσωπευτικὴ. Καὶ ὡς τέτοια ἐπέλεξαν γιὰ τὸν ἑσπερινὸν - παννυχίδα τὴν περικοπὴν Λουκ. 6' 1-18, ὅπως εἶδαμε. Γιὰ νὰ μείνῃ ἡ σημερινὴ περικοπὴ καὶ νὰ μὴ γίνον μεγάλαις ἀλλαγῇ, θὰ μπορούσε ἡ ἀνάγνωσις τῆς νὰ ἀρχίζει μερικὸς στίχους πῖο ἐμπρός, ἀπὸ τὸ α' 18 («Τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γέννησις οὕτως ἦν...»), νὰ περιλαμβάνῃ δηλαδὴ καὶ τὸ εὐαγγέλιον τοῦ ὁρθρου, ἡ καλλίτερα νὰ γίνῃ μιὰ σύνθεσις Λουκᾶ καὶ Ματθαίου (Λουκ. 6' 1-18 καὶ Ματθ. 6' 1-12), ὅπως ἔχουμε καὶ σὲ ἄλλες περιπτώσεις. Ἄλλ' αὐτὰ γιὰ τὴ μέλλουσα νὰ συνέλθῃ Ἀγία Σύνοδος.

Γιὰ ὅτι ἀφορᾷ στὸν «ΕΦΗΜΕΡΙΟ» πρέπει νὰ ἀπευθίνεσθε στὴ Διεύθυνση τοῦ Περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὁδὸς Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21 Ἀθήνα — Τηλ. 72.18.308.

Ὁ μαῖστωρ Ἰωάννης Παπαδόπουλος ὁ Κουκουζέλης

(1270 περίπου - α' ἡμ. 18 αἰ.)

ἡ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο του*

Τοῦ κ. ΓΡΗΓ. Θ. ΣΤΑΘΗ

Ἀναπληρωτοῦ Καθηγητοῦ

Κατὰ τὸν «Βίον», ὁ Ἰωάννης Κουκουζέλης γεννήθηκε στὸ Δυρράχιο τῆς Α' Ἰουστινιανῆς· ὁρφάνεψε μικρὸς ἀπὸ πατέρα· ἡ μάνα του, εὐσεβὴς πολὺ, τὸν ἔβαλε σὲ σχολεῖο νὰ μάθει τὰ ἱερὰ γράμματα καὶ ἐκεῖ τὸν πείραζαν καὶ τὸν ρωτοῦσαν οἱ συμμαθητές του: «τί ἔφαγες Ἰωάννη», καὶ αὐτὸς ἀπαντοῦσε «κουκία καὶ ζέλιε», καὶ ἀπὸ τότε τὸν παρωνόμαζαν Κουκουζέλη· ἦταν εὐφυὲς καὶ ὑδύφωνος καὶ τὸν ἀποκαλοῦσαν ἀγγελόφωνον· ὕστερα πῆγε σὲ βασιλικὸ σχολεῖο στὴν Κωνσταντινούπολιν· τὸν ἀγαποῦσε ὁ αὐτοκράτορας καὶ ἤθελε νὰ τὸν παντρεύει μὲ μιὰ θυγατέρα ἐνὸς παλατιανοῦ. Αὐτὸς ζήτησε νὰ δῇ τὴν μάνα του· πῆγε ἀπ' τὴν Πόλιν στὸ Δυρράχιο καί, πλησιάζοντας τὸ σπίτι του, ἄκουσε τὴ μάνα του νὰ μοιρολογεῖ στὰ βουλγαρικὰ «μὲς δέτε μίλο γδέμησι ὄχω» δηλαδὴ, «παιδάκι μου γλυκύτατο ποῦ εἶσαι». Ὅταν γύρισε στὴν Πόλιν, ἐνθυμούμενος τὸ μοιρολόγι τῆς μάνας του, μελοποίησε ἓνα πολυέλεο καὶ τὸν ὠνόμασε «βουλγάρα». Γιὰ νὰ ἀποφύγει τὸν γάμο, ἐπειδὴ εἶχε ἀσκητικὰς τάσεις, ἔφυγε κρυφὰ καὶ πῆγε στὴ Μ. Λαύρα στὸ «Ἁγίον» Ὅρος, ὅπου ἔζησε μέχρι τὸν θάνατό του... Στὸν Βίο ὑπάρχουν καὶ ἄλλα ἐπεισόδια γιὰ τὸ διάστημα τῆς μοναστικῆς του βιοτῆς, τὰ ὁποῖα δὲν ἀναφέρω γιὰ νὰ μὴ μακρηγορήσω.

Θὰ ἤθελα ὅμως νὰ σχολιάσω δυὸ σημεῖα. Τὸ ὄνομα Κουκουζέλης εἶναι ἐπώνυμο βυζαντινὸ, ποὺ παράγεται ἀπ' τὴ λέξη κ ο υ κ ο ὕ τ ζ ι καὶ τὴν κατάληξιν -έλης, γνωστοτάτη καὶ πολὺ διαδεδομένη κατὰ τὴν ἐποχὴν σὲ πολλὰ ἐπώνυμα καὶ σήμερα. Ἐχομε βυζαντινὰς μαρτυρίας: «τζάκισον ζυλοκέρατα, κούκουτζα καὶ κυδονοκούκουτζα ἐξ ἴσου», ἢ «ἔπαρε τοὺς καρπούς τῶν ροδακινῶν λίτραν μίαν, κουκουτζα ἀπὸ νέσπολαις τρεῖς οὐγγείας...».* Ἔτσι, ἀπ' τὸ κουκουτζιν καὶ κούκουτζα ἢ κουκουτζα ἔχομε τὸν Κουκουτζῆν καὶ τὸν Κουκουζέλην - Κουκουζέλην. Ὑπάρχει βέβαια θησαυρισμένη καὶ μιὰ ἡπειρωτικὴ μεσαιωνικὴ λέξις «κουκουτσέλι»,* ὄνομα ἐνὸς πουλιοῦ.

Ὁ ἴδιος ὁ μελουργὸς υπογράφεται μὲ δυὸ ὀνόματα, «Ἰωάννης Παπαδόπουλος-Κουκουζέλης», καὶ φαίνεται πὺς τὸ πρῶγμα δηλώνει ὅτι ἦταν Παπαδόπουλος ὡς υἱὸς ἱερέως μὲ τὸ ἐπώνυμο Κουκουζέλης. Εἶναι πολὺ ἀπίθανον νὰ χρησιμοποιοῦσε ὁ ἴδιος τὸ Κουκουζέλης, στὴν ἀρχὴ μάλιστα τῆς δραστηριότητός του, ἂν αὐτὸ ἦταν παρωνύμιον ποὺ οἱ συμμαθητές του τοῦ ἀπέδωσαν.* Κι εἶναι ὁλότελα ἀφελεὲς νὰ ἴσχυ-

ρίζονται οἱ βούλγαροι ὅτι τὸ Παπαδόπουλος εἶναι ἐξελληνισμένος τύπος τοῦ Ποπῶφ ἢ Πόποβιτς!*. Ἀς τονιστεῖ ἐδῶ ὅτι ὁ Βίος ἀγνοεῖ τὸ ἐπώνυμον Παπαδόπουλος καὶ μᾶς κάνει νὰ πιστεύουμε ὅτι ἡ ἐμμονὴ στὴν παρετυμολογία τοῦ Κουκουζέλης ἀπ' τὰ κουκία καὶ ζέλιε (λάχανα = λέξις βουλγαρικὴ) εἶναι ἠθελήμενον κατασκευάσμα τοῦ βιογράφου.

Τὸ ἄλλο σημεῖον ποὺ θέλω νὰ θίξω, ἀναφέρεται στὸ ἐπεισόδιον τοῦ θρήνου τῆς μάνας τοῦ Κουκουζέλη, καὶ στὴ μελοποίησιν τοῦ πολυελέου («ἡ βουλγάρα»).

Στὰ χειρόγραφα, ἀπ' τὸ β' μιστὸ τοῦ 18 αἰῶνα καὶ δῶθε, πράγματι συναντᾶμε τοὺς ἐξῆς ὄρους: «ἡ βουλγάρα», ἢ «βουλγαρέτζα», «τὸ λεγόμενον βουλγαρικόν», «βουλγαρικὸν καὶ δυσικόν», «βουλγαρικὸν λέγεται καὶ φράγκικον», τοῦ «Δοκειανοῦ ἡχος α', μιμούμενος βουλγαρικὸν σκοπὸν θρήνου». Ὁ Δοκειανὸς αὐτὸς ποὺ στὴ σύνθεσιν ἐνὸς κρατήματος «μιμεῖται βουλγαρικὸν σκοπὸν θρήνου», εἶναι ὁ μαθητὴς τοῦ Ἰωάννου Κουκουζέλη Δημήτριος Δοκειανός· ἡ ἀναγραφὴ αὐτὴ βρίσκεται σὲ κώδικα τῶν Ἀθηνῶν (ΕΒΕ 2599, φ. 163v) γραμμένον γύρω στὰ 1352.* Μέχρι καὶ τὸν 18 αἰῶνα, ὅλοι αὐτοὶ οἱ ὄροι ἀναφέρονται σὲ διάφορες συνθέσεις ἐξί.* ἄλλων βυζαντινῶν μελουργῶν, ἀλλὰ σὲ καμμία περίπτωσιν δὲν ἀναφέρονται στὸν Κουκουζέλη. Ἐνας μάλιστα ἀπ' τοὺς μελουργοὺς εἶναι ὁ δάσκαλος τοῦ Κουκουζέλη, προγενέστερος δηλαδὴ, Ἰωάννης πρωτοψάλτης ὁ Γλυκὺς.

Ἡ πρώτη ἀναγραφὴ «βουλγαρικόν» πιθανὸν νὰ σημαίνει λαϊκὸ μέλος, ἀπ' τὴ λατινικὴ λέξις vulgus. Ἡ λέξις «βουλγάρα» πιθανὸν ν' ἀναφέρεται σ' ἓνα πτηνόν* μὲ αὐτὸ τὸ ὄνομα, ὅπως καὶ ἄλλες συνθέσεις ἐπιγράφονται μὲ ὀνόματα πουλιῶν ἢ ἀηδῶν, ἢ χελιδῶν, ἢ τὸ ἀηδονάτο. Στὸ Κρατηματάριον ἔχομε πολλὰς χαρακτηριστικὰς ὀνομασίες τῶν κρατημάτων*: τὸ περσικόν, τὸ ταταρικόν, τὸ πελεμικόν, τὸ ἐθνικόν, τὸ φράγκικον, ἢ ποταμὶς, ὁ σουρλαῖς, ὁ ἀνακαρῆς, ἢ τρουμπέτα, ἢ ζαμάρα, ἢ βιόλα, ἢ παπαδοπούλα, ὁ χορὸς, ὁ ἀνυφαντής, ὁ τροχός, τὸ μικρὸ σημαντήρι, ἢ καμπάνα, τὸ ὁρφανόν, τοῦ μεγάλου πριμηκήρι, τοῦ βασιλέως, ἢ κινύρα, ἢ ψαλτήρα, ὁ μαργαρίτης κ.ἄ. Πόσο ἀδυνατίζει ἔτσι ὁ ἠθελήμενος συλλογισμὸς ὅτι ὁ Κουκουζέλης εἶναι βούλγαρος ἐπειδὴ κάποιον μέλος λέγεται βουλγαρικόν, σὲ πολὺ μεταγενέστερη μάλιστα ἐποχῇ, γιὰτὶ ἔτσι θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι, αὐτὸς ἢ οἱ ἄλλοι μελουργοί, καὶ πέρσης, καὶ τάταρος, καὶ φράγκος, καὶ ποικιλώνυμον πτηνὸν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ πολυώνυμον μουσικὸ ὄργανον, καὶ ὁ,τιδήποτε ἄλλο· ὅπως

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 207 τοῦ ὑπ' ἀρ. 13 τεύχους.

θα έπρεπε νά είναι καί ή Θεοτόκος κατζιβέλα, κατ'ά ένά ευφυολόγημα τοῦ Εὐστρατιάδ,* έπειδή σ' ένά Βατοπεδινό κώδικα μιὰ σύνθεση "Αξιόν έστιν, επιγράφεται («ή κατζιβέλα»).

Ο Ίωάννης Κουκουζέλης είναι βυζαντινός μελουργός, όπου κι άν γεννήθηκε, καί μάλιστα στό Δυρράχιο πού ήταν κοσμοπολιτικό λιμάνι με έλληνικόν τόν περισσότερο πληθυσμό, έλληνική παιδεία καί βυζαντινή κυριαρχία,* άκόμα κι άν ή μάνα του ήταν βουλγάρα, πού δέν είναι καθόλου βέβαιο. Δέν έγραψε ούτε μιὰ λέξη στά βουλγαρικά. Δέν υπάρχει κανένας κώδικας όλόκληρος με βουλγαρική μουσική μέχρι τόν 15 αιώνα. Άκόμα καί οι τοιχογραφίες με τήν μορφή του στή Βουλγαρία καί τήν Γιουγκοσλαβία έχουν έλληνικές επιγραφές. Η ψαλτική του δεινότητα καί προσφορά είναι πέρα για πέρα μιὰ βυζαντινή εκκλησιαστική τέχνη σέ μιὰ φάση τής εξέλιξέως της. Πρέπει νά έχουμε πάντοτε ύπ' όψη μας ότι ο Κουκουζέλης μαθήτευσε στόν Ίωάννη Γλυκό τόν πρωτοψάλτη, ό όποιος είναι ό πατέρας αὐτῆς τής εξέλιξέως τής Ψαλτικῆς Τέχνης. Ο όσιος Ίωάννης Κουκουζέλης, όταν πήγε στό "Αγιον Όρος δέν πήγε ούτε στό βουλγαρικό ούτε στό σερβικό μοναστήρι, αλλά στή Μεγίστη Λαύρα, όπου καί απέθανε καί όπου σώζεται ή τιμία κάρα του. Στή Λαύρα υπάρχει καί ή εικόνα ή Θεοτόκος-Κουκουζέλισσα, στό παρεκκλήσι πρὸς τιμή του. Απ' τή Μεγίστη Λαύρα καί μέσ' από όλα τά μουσικά χειρόγραφα, όπου άνθολογήθηκαν τά θεσπέσια μελωδήματά του, ό όσιος Ίωάννης Κουκουζέλης δέεται ψαλτικά για μᾶς πού τιμάμε τή μνήμη του σ' έτούτο τό έπίσημο όσο καί όφειλόμενο μνημόσυνο.

Καί τώρα ἄς μεταφερθοῦμε στὸν λαμπρὸ ΙΔ' βυζαντινὸν αἰῶνα, ἀγλαϊσμένον μετὰ τὸ φῶς τοῦ "Ησυχασμοῦ καὶ ὑμνημένον μετὰ τὴν ἀξεπέραστη καλοφωνία τῆς θαυμαστῆς βυζαντινῆς Ψαλτικῆς Τέχνης.

Ο Χορὸς Ψαλτῶν «Οἱ Μαῖστορες τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης ἀπαρτίζεται ἀπὸ ἀγαπητοὺς φίλους καὶ ἐκλεκτοὺς πρωτοψάλτες καὶ λαμπαδαριοὺς, καὶ αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκη ἐδῶ ἐπίσημα νὰ τοὺς εὐχαριστήσω ἑναν-ἑναν ξεχωριστὰ γιὰ τὴν προθυμία, τὸν ζήλο καὶ τὸν μόχθο τοὺς στὴν ἐτοιμασία αὐτοῦ τοῦ «δεινοῦ» προγράμματος, πού θὰ ἀκούσετε.

Απ' τὰ μέλη πού ἀναγράφονται στὸ πρόγραμμα (σελ. 10) θὰ ψάλλουμε τὸν στίχο τῶν ἀνοιξανταρίων «Ἦτω ἡ δόξα Κυρίου», τοὺς τρεῖς πρώτους στίχους τοῦ Μακάριος ἀνὴρ, τὸ κοινωνικὸν «Αἰνεῖτε» καὶ τὰ ἐπιφωνήματα «Ἐξομολογήσομαί σοι, Κύριε». Καὶ πρέπει νὰ σᾶς πῶ ὅτι θὰ τὰ ψάλλουμε ὅπως εἶναι μεταγραμμένα στὴ νέα ἀναλυτικὴ σημειογραφία πού καθιερώθηκε τὸ 1814-1815. "Όλο σχεδὸν τὸ ἔργο τοῦ Κουκουζέλη εἶναι ἐξηγημένο ἀπ' τὸν Χουρμούζιο Χαροφύλακα καὶ τὸν Γρηγόριο Πρωτοψάλτη.*

Γιὰ τὰ ἀνοιξαντάρια καὶ τὸ Μακάριος ἀνὴρ ἀνέφερα λίγα σχετικὰ πρὶν πάνω. Ἐκεῖνο πού προέχει καὶ τὰ χαρακτηρίζει σὰ νέο μέλος, «καλοφωνικό», ἐπιτηδευμένο, εἶναι ἡ προσθήκη τῶν τριαδικῶν στί-

χων, μετὰ μελισματικὴ ἀνάπτυξη, στοὺς ψαλμικοὺς στίχους τῶν ἀνοιξανταρίων. Γι' αὐτὸν τὸν λόγο, σὲ πολλὰ χειρόγραφα, τὰ ἀνοιξαντάρια χαρακτηρίζονται ὡς «τριαδικά». Στοὺς ψαλμικοὺς στίχους τοῦ Μακάριος ἀνὴρ ἀναπτύσσεται μιὰ μελισματικὴ ἐπιτηδεύση στὰ τρία Ἀλληλουῖα, μετὰ παρεμβολὴ καὶ κρατημάτων κάπου-κάπου. Κι ἐδῶ τὸ μελικὸ βάρος πέφτει στὸ β' μέρος, στὰ Ἀλληλουῖα γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ πολὺ συχνὰ χαρακτηρίζονται ὡς Ἀλληλουῖαρια, γενικά. Ἡ ἐπιτηδευμένη αὐτὴ μορφή συνθέσεως πέρασε καὶ στὴ μελοποίηση τῶν κοινωνικῶν.* Στὸ κοινωνικὸ ἀκριβῶς τοῦ Κουκουζέλη σὲ πλ. α' ἤχο πού θὰ ἀκούσετε, καὶ πού εἶναι μιὰ ἀριστουργηματικὴ βυζαντινὴ σύνθεση, θὰ ἀναγνωρίσετε τὴν τεχνικὴ τοῦ γ' στίχου τοῦ Μακάριος ἀνὴρ «Τότε λαλήσει πρὸς αὐτοὺς», πού θὰ ψαλῇ όλόκληρος. Στοὺς δυὸ ἄλλους στίχους ἔχει περικοπῇ τὸ ἐκτενὲς μέρος τῶν ἀλληλουῖα. Τὰ ἀνοιξαντάρια καὶ τὸ α' κάθισμα Μακάριος ἀνὴρ ἀνέκουν ἀπὸ παλαιὰ καὶ ψάλλονται στὸν ἐπιβλητικὸ ἤχο πλ. τοῦ δ'.

Ἡ σύνθεση πού ἐπιγράφεται «Ἐπιφωνήματα» εἶναι ἓνα μεγαλειώδες φωνητικὸ μνημεῖο τῆς Βυζαντινῆς Ψαλτικῆς Τέχνης. Εἶναι μιὰ ἀπ' τίς πέντε ὅλες κι ὅλες βυζαντινὲς συνθέσεις αὐτῆς τῆς μορφῆς.* Ἀλλή μιὰ μετὰ ἐπιφωνήματα «Δύναμιν ἐνεδύσατο ὁ Κύριος», σὲ ἤχο πλ. δ', εἶναι πάλι σύνθεση τοῦ Κουκουζέλη. Τὰ ἐπιφωνήματα οὐσιαστικά εἶναι καλοφωνικά μέλη τῶν «μεγάλων δοχῶν», δηλαδὴ τῶν προκειμένων τοῦ Μεγάλου Ἐσπερινοῦ καὶ τοῦ "Ορθρου. Εἶναι συνθέσεις πού ψάλλονται εἰδικά, ὅταν θέλουμε νὰ προσδώσουμε ἓναν ἰδιαίτερο πανηγυρικὸ τόνο στὴν ἀκολουθία κάποιας δεσποτικῆς ἐορτῆς ἢ ἄκόμα καὶ κάποιας συγκεκριμένης Κυριακῆς. Ἡ παροῦσα σύνθεση ἀκριβῶς ψάλλεται τὴν Κυριακὴ τὸ πρῶν, κι ὄχι στὴ φυσικὴ θέση τοῦ προκειμένου, στὸ τέλος τῶν ἀναβαθμῶν, ἀλλὰ στὸ τέλος τοῦ "Ορθρου, μετὰ τὴν μεγάλη δοξολογία.

Ἄς δοῦμε λίγο τὴν τυπικὴ διάταξη τῆς ὑποθέσεως, ὅπως μᾶς τὴν παραδίδει ὁ κώδικας Κουτλουμουσίου 457 (β' μισὸ 15 αἰῶνα), φ. 105-106.

- «Καὶ μετὰ τὸ εἰπεῖν τοῦτο οἱ ἐντὸς καὶ οἱ ἐκτὸς [τοῦ ἱεροῦ Βήματος], τότε ἡχίζει ὁ δομέστικος ἀπ' ἔξω ἤχος νανα, Ἀνεανες, Σήμερον σωτηρία».
- «Καὶ τούτου πληρουμένου πάλιν λέγουσιν οἱ ἱερεῖς ἀπὸ χοροῦ ἐντὸς, καὶ εὐλογοῦν αὐτοὺς Σήμερον σωτηρία».
- (106v) «Εἶτα ὁ ἀναγνώστης ἐπὶ ἄμβωνος, ἔξω φωνῇ ἤχος βαρύς Ψαλμὸς τῷ Δαβὶδ Ἀνάστηθι Κύριε ὁ Θεὸς μου — ὁ στίχος, ἤχος πλ. β' Ἐξομολογήσομαί σοι Κύριε — [καὶ ὁ ἄλλος] στίχος, πλ. β' Εὐφρανθήσομαι καὶ ἀγαλλιάσομαι ἐν σοὶ — Ἀπὸ χοροῦ, πλ. β' Ἀνάστηθι — Καὶ ἡ δοχή, ἀπὸ χοροῦ, Ἀνάστηθι».
- «Εἶτα ὁ δομέστικος τουτί, ποίημα κυρ Ἰωάννου τοῦ μαῖστορος μετ' ἐπιφωνημάτων πλ. β' Ἐξομολογήσομαί σοι, Κύριε».

Τὰ ἐπιφωνήματα, πού εἶναι γραμμένα μετὰ κόκ-

κίνο μελάνι για να διακρίνονται και για να τὰ ψάλλει ὁ μονοφωνάρος εἶναι, «Ψωθῆτω ἡ χεὶρ σου, Κύριε, μὴ ἐπιλάβῃ τῶν πενήτων σου εἰς τέλος».

Ἡ σύνθεσις εἶναι κατανυκτική, ἀλλ' ὄχι καταθλιπτική· ἤρεμη καὶ γαλήνια, ἀλλὰ μὲ δυνατὲς ἐξάρσεις. Ἐδῶ θαυμάζουμε ὅλη τὴν μουσικὴ εὐαισθησία καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴ-λειτουργικὴ ἔκφρασι τοῦ Κουκουζέλη καὶ μαζί τὴν θαυμαστὴ μελωδική του δεινότητα. Στὸ πρῶτο μέρος, στὴ μελοποίηση τῶν δυὸ στίχων, Ἐξομολογήσομαι καὶ Εὐφρανθήσομαι, ἐξαντλεῖ ὅλα τὰ στοιχεῖα τοῦ πλ. β' ἤχου, δανεῖζεται λίγα ἡχοχρόματα τοῦ β' ἤχου, κατεβαίνει μέχρι τὸν κάτω Δι ἀριστοτεχνικά, ἀλλὰ καὶ παίζει στὸ διατονικὸ τετράχορδο πάνω ἀπ' τὸ βασικὸ χρωματικὸ τετράχορδο. Στὴ μελοποίηση τοῦ Ἀνάσθη Κύριε ὁ Θεός μου, ὑφώνεται σὲ φωνητικὴ ἔξαρσι σὲ ψηλὲς φωνητικὲς περιοχές, ἀλλὰ ὅπωςδήποτε συγκρατημένα, στὸ χαρμόσυνο τετράχορδο τοῦ δ' ἤχου ἀγία. Καὶ κατακλείει τὸ μέλος μὲ μιὰ πλατεῖα χρωματικὴ καταληκτικὴ μελωδία. Ἐκεῖ ἀκριβῶς ἐπιβάλλονται τὰ «ἐπιφωνήματα» μ' ἓνα διάφωνο διάστημα ἐβδόμης, γιὰ νὰ ἀντιδιασταλῇ ἐξ ἀρχῆς τὸ διατονικὸ ἐπιβλητικὸ μέλος τους. Οἱ καταλήξεις βέβαια καὶ οἱ παρεμβολὲς τοῦ Χοροῦ εἶναι χρωματικές. Καὶ μόνο, πάλι, ἡ ἀνα-

κεφαλαίωσις τοῦ ψαλμοῦ ἀπ' τὸν Χορὸ εἶναι μελισμένη σὲ θριαμβικὸ διατονικὸ μέλος. Τὸ χαρακτηριστικὸ κράτημα μοιράζεται σὲ χρωματικὸ καὶ διατονικὸ γιὰ νὰ διασκεδάσει τὴν ὅλη σύνθεσι, ποὺ θὰ τελειώσει μὲ μιὰ καταληκτικὴ φράσι τοῦ ψαλμοῦ. Ἡ ὅλη σύνθεσι διαρκεῖ 30 μὲ 33 λεπτὰ.

Γνωρίζω ὅτι εἶναι ἓνα προκλητικὸ τόλμημα αὐτὸ ποὺ ἐπιχειροῦμε, καὶ γιὰ τίς εἰδικὲς δυσκολίες ποὺ παρουσιάζει ἡ σύνθεσι καὶ γιὰ τὴν ἀντοχή καὶ τὴν ψαλτικὴ δεινότητα ποὺ πρέπει νὰ ἔχουν οἱ ψάλτες, καὶ γιὰ τὸν ρυθμὸ ποὺ πρέπει νὰ κρατήσῃ καὶ τὴν ἔκφρασι ποὺ πρέπει νὰ ἐπιτύχει ὁ Χοράρχης. Ἄν ἀναλογιστοῦμε ὅμως ὅτι αὕτῃ εἶναι ἡ ἐθνικὴ μας μουσικὴ μὲ καλλιτεχνικὲς ἀξιώσεις, μιὰ θαυμάσια Ψαλτικὴ Τέχνη, πέρα ἀπ' τὴν καθιερωμένη μουσικὴ γιὰ τίς ἀνάγκες τῆς λατρείας μας, θαρρῶ ὅτι ἔχουμε χρέος νὰ τὴν ἀνακαλύψουμε, καὶ χρέος νὰ καταγίνουμε γιὰ τὴν προβολή της, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴ δική μας τελείωσι στὴν Ψαλτικὴ. Μόνο ἔτσι, ἄλλωστε, μποροῦμε νὰ ἔχουμε ἓνα ὑψηλὸ κριτήριον γιὰ τὸν χαρακτήρα τῆς μουσικῆς ποὺ χρησιμοποιοῦμε στὴ λογικὴ λατρεία μας. Ἄς μὴ ξεχνᾶμε ὅτι ἡ Ψαλτικὴ μας εἶναι ἡ ἡχητικὴ ἔκφρασι τῆς προσομιλίας τῶν πιστῶν μὲ τὸν Θεὸ καὶ τοὺς ἁγίους του. (Τέλος)

ΘΕΟΜΗΤΟΡΙΚΟΝ ΕΟΡΤΟΛΟΓΙΟΝ

(Συνέχεια ἀπὸ τὴν σελ. 231)

λον τοῦ «ὑπερανθρώπου». Ἐναντίον τοῦ δικαίου· ἐναντίον τῆς ἠθικῆς τάξεως· ἐναντίον αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ ἀποτολμᾷ ὁ οἰοσδήποτε ἰσχυρὸς νὰ ἐπιβάλῃ τὰς θελήσεις του. Τὸ δίκαιον τοῦ ἰσχυροτέρου ρυθμίζει, δυναμικῶς καὶ αὐθαιρέτως πολλάκις, ζητήματα καὶ σχέσεις ἀτόμων καὶ λαῶν. Ἀλλὰ «τί ἐ γ κ α υ χ ᾱ ἐ ν κ α κ ι ᾱ ὁ δ υ ν α τ ὅ ς;». Δὲν εἶναι «ὑπεράνθρωπος», ὅσον καὶ ἂν τὸ νομίζῃ. «Ζῇ Κύριος», διὰ νὰ ἀνακαλέσῃ εἰς τὴν τάξιν, καὶ νὰ πατάξῃ πολλάκις, τὸν οἰονδήποτε «δυνατόν». Καὶ νὰ προστατεύσῃ τὸν καταδυναστευόμενον καὶ ἀδικούμενον, τὸν ἐλπίζοντα εἰς Αὐτόν. «Π ρ ὅ ς τ ῖ ν α ἐ π ι θ λ ῆ ψ ω —λέγει Κύριος— ἀ λ λ' ἡ ἐ π ῖ τ ὸ ν τ α π ε ι ν ὸ ν καὶ ἡ σ ὕ χ ι ο ν καὶ τ ρ ῆ μ ο ν τ ᾱ μ ο υ τ ο ὺ ς λ ὅ γ ο υ ς;». Ἐν τούτῳ.

Μετά δὲ τὴν αἰσίαν ἔκδασιν τῶν πραγμάτων, ἔχουν χρέος καὶ καθήκον οἱ εὐεργετηθέντες παρὰ Κυρίου, νὰ μὴ λησιμονοῦν τὴν ὀφειλὴν τῆς εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν Θεόν, διότι τοὺς ἐκάλυψε μὲ τὴν δόξθειαν καὶ τὴν σκέπην Του.

Ἡ σημερινὴ εορτὴ τῆς Σ κ ε π η ς τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ νόημα ἔχει. Μᾶς καλεῖ εἰς εὐγνώμονας ἀναμνήσεις, ἀλλὰ καὶ εἰς πνευματικὰ διδάγματα καὶ ὑποχρεώσεις.

Μετά τὴν ἔξοδον καὶ τὴν διάσωσιν τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐκ τῆς δουλείας τοῦ Φαραῶ, «εἶπε Μωϋσῆς πρὸς τὸν λαόν· μ ν η μ ο ν ε ὕ ε τ ε τ ῆ ν ἡ μ ῆ ρ α ν τ α ὕ τ η ν, ἐν ᾗ ἐξήλθετε ἐκ γῆς Αἰγύπτου, ἐξ οἴκου δουλείας· ἐν γὰρ χειρὶ κραταιᾷ ἐξήγαγεν ὑμᾶς Κύριος ἐντεῦθεν» (Ἐξοδ. ιγ' 3-4).

Καὶ ὅταν καθιερώθῃ, κατ' ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, ἡ μεγαλύτερα εορτὴ (Πάσχα) τῶν Ἰουδαίων, εἰς εὐγνώμονα ἀνάμνησιν τῆς προστασίας ἐκείνης τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν περιούσιον λαόν Του, κατέγραψεν ὁ Μωϋσῆς, εἰς τὰς σελίδας τῆς Π. Διαθήκης, ὡς ὑποχρεωτικὸν στοιχεῖον τῆς εορτῆς, τὴν διατύπωσιν ταύτην (διὰ νὰ ἀναζωπυρῇ τὰς ἀναμνήσεις καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ λαοῦ πρὸς τὸν Θεόν).

«Ἐὰν δὲ ἐρωτήσῃ σε ὁ υἱός σου μετὰ ταῦτα λέγων· τί τοῦτο; καὶ ἐρεῖς αὐτῷ ὅτι ἐ ν χ ε ι ρ ῖ κ ρ α τ α ῖ ᾱ ἐ ξ ἡ γ α γ ε Κ Ὑ ρ ι ο ς ἡ μ ᾶ ς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, ἐξ οἴκου δουλείας» (αὐτόθι 14).

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ εορτὴ προάγει τὴν πίστιν καὶ τὴν εὐσέβειαν. Καὶ καλλιεργεῖ εἰς βάθος τὰ ἱερώτερα καὶ ἀναγκαιότερα ζώπυρα.

Εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον!

Ἄς εἴμεθα πάντοτε ἄξιοι τῶν εὐεργεσιῶν Του καὶ τῆς κραταιᾶς «σ κ ε π η ς τ ο ὺ Θ ε ο ὺ» καὶ «δ ο η θ ε ῖ α ς τ ο ὺ Ὑ ψ ῖ σ τ ο υ».

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗ

Ι Ω Β

✦ Ἡ ζωὴ καὶ τὰ πάθη του ✦

(Τόμοι Α' καὶ Β')

Κυκλοφορεῖ ἀπὸ τίς ἐκδόσεις
τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας

Σελίδες 366 καὶ 302, Δραχ. 550 ἑκαστος.

ΕΝΑΣ ΜΑΡΤΥΡΑΣ ΤΟΥ ΙΕΧΩΒΑ ΕΠΙΣΤΡΕΦΕΙ ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ ΜΕΤΑ ΑΠΟ 18 ΧΡΟΝΙΑ ΑΙΡΕΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ*

ΕΡΩΤΗΣΗ: 'Από ποῦ κατάγεσθε, κύριε Μακρή;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: 'Από τὸ χωριό Προβατῶνας - 'Ε-
βρου.

ΕΡ.: Πότε γίνατε Μάρτυς τοῦ 'Ιεχωῶ;

ΑΠ.: 'Απὸ τὸ ἔτος 1967.

ΕΡ.: Τί σᾶς παρακίνησε νὰ ἐγκαταλείψετε τὴν 'Ορ-
θοδοξίαν;

ΑΠ.: Παρασύρθηκα χωρὶς νὰ τὸ καταλάβω. "Η-
μουν ἀγνὸς ἄνθρωπος. Δὲν εἶχα ποτὲ ἀσχοληθεῖ μὲ
τὴν 'Αγίαν Γραφήν καὶ νόμισα, ὅτι θὰ ἄκουγα κάτι
καινούργιο. 'Απατήθηκα ὅμως καὶ ἔπεσα στὰ νύχια
τῶν ἀετῶν 'Ιεχωῶδων μὲ ἀποτελέσματα νὰ χάσω πολ-
λὰ πράγματα, ὅπως χρήματα, χρόνον, πίστη καὶ πάνω
ἀπὸ ὅλα τὴν ἀξιοπρέπειάν μου.

ΕΡ.: Πέστε μου μερικά γεγονότα ἀπὸ τὴ ζωὴ, ποῦ
ζήσατε κοντὰ στοὺς 'Ιεχωῶδες.

ΑΠ.: Τί νὰ σᾶς πρωτοαναφέρω, πάτερ Γεωργα-
κάκη, ἀπὸ τὴ ζωὴ μου κοντὰ στὸ χολέρα αὐτὴ. Εἶχα-
με χάσει ὅλοι τὸν προσανατολισμό μας. Μᾶς πῆγαιναν
ἀπὸ συνάνθρωπο σὲ συνάνθρωπο, ὅπου πάντα εἴμαστε
ὅλο τὰ ἴδια πρόσωπα. Γιὰ νὰ τὰ γράψω καὶ νὰ τὰ πῶ
ὅλα θέλω πολὺ χρόνο καὶ κόπο. Κύριος σκοπὸς τῶν
συναντήσεών μας ἦταν νὰ ἀγοράζουμε τὰ περιοδικά
τους, νὰ τὰ προπληρώνουμε, νὰ τὰ μοιράζουμε σὲ
ἀνθρώπους γιὰ νὰ γεμίζουν τὰ πορτοφόλια τους. Δὲν
μᾶς ἐπέτρεπαν νὰ ποῦμε ἐλεύθερα τὴν γνώμην μας.
Μᾶς ἔδιναν οδηγίες πῶς νὰ συμπεριφερόμαστε στοὺς
ἀνθρώπους ποῦ μᾶς ἄκουγαν καὶ στοὺς ἀνθρώπους ποῦ
μᾶς καταδίδωκαν. Μᾶς δημιουργοῦσαν μέσα μας τὸ μί-
σος κατὰ τῆς 'Εκκλησίας, τῆς 'Ορθοδοξίας, τῶν 'Ιε-
ρέων καὶ ἄλλων.

ΕΡ.: Πόσα χρόνια μένατε κοντὰ τους, ἔχετε κά-
ναι ὀρθόδοξο γάμο, ἔχετε οἰκογένεια, τὰ παιδιὰ σας
εἶναι βαπτισμένα;

ΑΠ.: 'Εμμεσα κοντὰ τους 18 χρόνια. Τὰ τελευταῖα
ὅμως χρόνια, ὅκτῳ περίπου, ἤμουν τελείως ἀδιάφορος
καὶ ἀδρανής. Δὲν πολυπρόσεχα. Γάμο ὀρθόδοξο ἔχω
κάνει τὸ 1964. 'Εχω δύο παιδιὰ καὶ τὰ ἔχω καὶ τὰ
δύο ὀρθόδοξα βαπτίσει.

ΕΡ.: Ποῖον ἦτο καὶ εἶναι τὸ ἐπάγγελμά σας, ποῖος
ὁ λόγος ποῦ ἦλθατε στὴ Γερμανία καὶ ποῦ πρωτοήλ-
θατε;

ΑΠ.: Τὸ πρῶτο μου ἐπάγγελμα ἦταν σιδηρουργὸς
καὶ τὸ δεῦτερον τορναδόρος. 'Ηλθα στὴ Γερμανία γιὰ
νὰ καλλιετέρεψω τὴν οἰκονομικὴν μου ζωὴν καὶ τὴν
οἰκογένειάν μου. Σὰν πρώτη πόλιν ποῦ γνώρισα καὶ

ἐργάστηκα ἦταν τὸ Χάγκεν καὶ σήμερα μένω δίπλα
στὸ Γκέδελσμπεργκ.

ΕΡ.: Χάσατε ἢ κερδίσατε κοντὰ στοὺς Μάρτυρες
τοῦ 'Ιεχωῶ;

ΑΠ.: Μπορῶ νὰ πῶ, ὅτι ἔμαθα νὰ διαβάζω τὴν
'Αγίαν Γραφήν, ἄσχετα ἂν μᾶς τὴν μετέφραζαν οἱ «δά-
σκαλοι μας», ὅπως αὐτοὶ ἤθελαν καὶ ὅπως τοὺς συνέ-
φερε. 'Απὸ οἰκονομικῆς ὁμως πλευρᾶς κ α τ α σ τ ρ ᾶ
φ η κ α. 'Εχω χάσει πολλὰ λεφτὰ μὲ τὸ νὰ πληρώ-
νω χρέη τῆς ὁργανώσεως. Αὐτὰ τὰ δῆθεν χρέη τῆς
ὁργανώσεως, ὅπως ἐνοίκιο, ρεῦμα, βιβλία, περιοδικά,
φτωχοὶ κήρυκες - πλούσια ὁργάνωση, τὰ πληρώνουν ὅλα
τὰ μέλη ἐκτὸς ἀπὸ τὰ κέρδη ποῦ προέρχονται ἀπὸ τὴν
πώληση τῶν βιβλίων. Καταλαβαίνετε, λοιπόν, τί χρή-
ματα μᾶς μαζεύανε. 'Εδῶ δὲ λέγω τοὺς διάφορους δι-
σκους. Αὐτὰ εἶναι ἄλλα γιὰ τὰ ὁποῖα θὰ σᾶς πῶ ἀρ-
γότερα.

ΕΡ.: Μόλις πρωτοήρθατε στὴ Γερμανία πῆγατε ἀ-
μέσως κοντὰ στοὺς 'Ιεχωῶδες; Σὲ ποῖες πόλεις δρα-
στηριοποιήκατε;

ΑΠ.: "Ὅπως σᾶς εἶπα ἦρθα τὸ ἔτος 1964, ἀλλὰ
μαζὶ τους ἐνώθηκα ὀριστικὰ τὸ ἔτος 1967. 'Επισκέ-
φθηκα ὅλες τίς πόλεις σχεδὸν τῆς Γερμανίας, διότι
στὶς περισσότερες κάναμε συνελεύσεις καὶ συνέδρια
καὶ ὑποχρεωτικὰ καὶ μὲ δικὰ μας ἔξοδα πρέπει νὰ
παρευρισκόμαστε σὲ ὅλες αὐτὲς τίς συγκεντρώσεις. "Αν
δὲν λάβεις μέρος, κινδυνεύεις νὰ τιμωρηθεῖς ἢ καὶ νὰ
διαγραφεῖς. Δίνουν μεγάλη σημασία στὶς συγκεντρώ-
σεις αὐτὲς.

ΕΡ.: Τί πρέπει νὰ κάνει ὁ νεοσύλλεκτος Μάρτυς
τοῦ 'Ιεχωῶ; Τί ἐπιδίδωκον μὲ τὸ ἔργον καὶ τὴν διδα-
σκαλίαν τους;

ΑΠ.: Κατὰ πρῶτον πρέπει νὰ ἀγοράσεις τὴν 'Α-
γίαν Γραφήν καὶ μάλιστα τὴ δική τους, ποῦ ὅπως πλη-
ροφοροῦμαι τὴν ἔχουν ἐκδώσει στὰ δικὰ τους τυπογρα-
φεῖα μὲ πολλὰς μεταβολές. Δηλαδή, ὅπως τοὺς συμ-
φέρει. Μόλις τὴν ἀγοράσουμε ἀρχίζουμε νὰ τὴν διαδίδ-
ουμε μαζὶ ἓνα ἢ δύο ἄτομα. Πολλὰς φορὲς μᾶς ἔδι-
ναν καὶ δίνουν καὶ ἄλλα δικὰ τους βιβλία, τὰ ὁποῖα θὰ
τὰ ὑποδείξουν οἱ «πρεσβύτεροί» τους. 'Εκπαιδεύονται
προσεκτικὰ πῶς νὰ κηρύττουν τὸ Εὐαγγέλιον, τὸ ὁ-
ποῖον στὴν οὐσία δὲν τὸ πιστεύουν. Μαθαίνουν τοὺς τρό-
πους μὲ τοὺς ὁποῖους νὰ μπαίνουν στὰ σπίτια τῶν ἀν-
θρώπων. Πῶς νὰ ἀρχίζουν μίαν συζήτηση, πῶς νὰ τε-
λειώνουν, πῶς νὰ φεύγουν στὶς δύσκολες στιγμὲς ποῦ
συναντοῦν σὲ συζητήσεις, πῶς νὰ σὲ κάνουν συνδρομη-
τὴν, πῶς νὰ παρουσιάζουν τὰ διάφορα βιβλία τους, πῶς
νὰ κάνουν γενικά τὸν προσηλυτισμὸν (νὰ σοῦ ἀλλά-
ζουν τὴν πίστη σου), πῶς νὰ ἀποκτοῦν περισσότερους
ὁπαδοὺς γιὰ κερδοσκοπία.

ΕΡ.: Τὰ βιβλία τῆς εταιρείας «Σκοπία» οἱ ὁπα-
δοὶ της τὰ ἀγοράζουν μὲ δικὰ τους χρήματα καὶ ἀναγ-

* Συνέντευξη στὸν πρωτοπρ. κ. Πολύευκτο Γεωργακάκη,
ἱερατικῶς προϊστάμενο Χάγκεν - Λυντεσάντ Δυτ. Γερμανίας
καὶ καθηγητὴ.

κάζονται να τα πωλούν για να πάρουν πίσω τα χρήματά τους ή η εταιρεία «Σκοπιά» τους τα δίνει δωρεάν;

ΑΠ.: Κανένας Μάρτυρας του Ίεχωβά δεν παίρνει ποτέ δωρεάν βιβλία από την Έταιρεία. Τα αγοράζουν με δικά τους χρήματα και τα πωλούν στην ίδια πάντα τιμή για να φαίνονται φθηνότερα από τα άλλα. Τό κάνουν επίσης αυτό για να μην κατηγορούνται για κερδοσκοπικούς λόγους. Πολλές φορές δίνουν και κανένα δωρεάν για να τα «ξεφορτωθούν» και για να φαίνεται στα δελτία τους (Μητρώα) ή δραστηριότητά τους. "Οτι είναι δηλαδή καλοί δούλοι του Εθαγγελίου και να πάρουν αργότερα θαμνούς μέσα στην οργάνωση.

ΕΡ.: Πληρώνουν τα μέλη της εταιρείας «Σκοπιά» συνδρομές; Στις συγκεντρώσεις δαίνουν δίσκο;

ΑΠ.: Βεβαίως όλα τα μέλη σε όλον τον κόσμο πληρώνουν συνδρομές και λέγονται οι «Συνδρομές καλής ελπίδος». Δίσκο, όπως ακριβώς γίνεται στις χριστιανικές εκκλησίες δεν δαίνουν. Τούτο το κάνουν για να μην μιμούνται τις χριστιανικές Εκκλησίες. Κάνουν όμως κάτι άλλο πολύ πονηρότερο και πολύ απατεωνίστικο. Στην έξοδο κάθε αίθουσας και μάλιστα σε καλή θέση για να φαίνονται δίνουν μεγάλα κουτιά με το σήμα της Σκοπιάς, που τις περισσότερες φορές είναι σε τέτοιο σημείο, που το βλέπεις θέλεις δε θέλεις. Τό κάθε κουτί τό φυλάει από ένα άτομο. Τούτο το κάνουν, διότι κατά την ώρα της δήθεν «προσευχής» κλείνουν τα μάτια τους, επειδή φοβούνται να μην τους πάρουν τα χρήματα οι μη Ίεχωβάδες, δηλαδή να μην τους τα κλέψουν. Υποχρεωτικά, λοιπόν, όλοι θα δάλλουν χρήματα μέσα σε αυτό το κουτί. Στο τέλος ο προεδρεύων της συνελεύσεως συγκεντρώνει τα χρήματα και ανακοινώνει από το βήμα τό ποσό που συγκεντρώθηκε. Και αντί να πει ένα «ευχαριστώ», λέγει ότι τα χρήματα είναι πολύ λίγα και δεν μάς φθάνουν. Στα τόσα χρόνια που είμαι μέσα στην οργάνωση, ποτέ δεν άκουσα να πει ο προεδρεύων ότι φθάνουν, ή ότι είναι αρκετά. Δεν μπορώ αναλυτικότερα να σας περιγράψω τί αίσχη γίνονται σε αυτές τις συνελεύσεις και τί πλύση έγκεφάλου.

ΕΡ.: Πώς έρμηνεύουν την Άγίαν Γραφή;

ΑΠ.: Μόνο στο σημείο αυτό θα μπορούσα να γράψω ένα βιβλίο ολόκληρο. Την Άγίαν Γραφή την έρμηνεύουν όπως ακριβώς τους συμφέρει. Άλλάζουν τα νοήματα και τις προτάσεις του κειμένου της Άγίας Γραφής και μάς τα παρουσιάζουν, όπως συμφέρει τη Σκοπιά. Βέβαια έμεις στην αρχή δεν ξέρουμε καλά - καλά να διαδάζουμε, όχι να έρμηνεύουμε την Άγίαν Γραφή. Συνεπώς άκούμε εκείνα που μάς λένε χωρίς αντίλογο. Σπάνιες περιπτώσεις να έρμηνευθεί τό κείμενον, όπως πρέπει. Είναι γνωστόν δέ, ότι πολλά Κεφάλαια είναι αντίθετα με τό περιεχόμενο της διδασκαλίας και τους σκοπούς της Σκοπιάς.

ΕΡ.: Τί σημαίνει ο μύθος του θατράχου στους Ίεχωβάδες;

ΑΠ.: Αυτό είναι ένα πονηρό τέχνασμα των πολύ μελετημένων μεγάλων και προνομιούχων Ίεχωβάδων. Χρησιμοποιούν πολλά τεχνάσματα για να σε μπλέξουν

μέσα στα δίχτυα τους. Τό να πάρουν κάποιον κοντά τους και να άρνηθεί την Όρθοδοξία είναι γι' αυτούς προαγωγή και στη θέση και στο μισθό. Λένε, λοιπόν, στους καλά δασκαλεμένους τους: Θα χρησιμοποιείτε τη μέθοδο που συμβαίνει στο δάτραχο. Ο δάτραχος δέν μπαίνει απότομα μέσα στο ζεστό νερό. "Αν όμως τον δάλεις μέσα στο κρύο νερό (π.χ. σε ένα καζάνι) και τό ζεσταίνεις σιγά - σιγά, ο δάτραχος δέν θα τό καταλαβαίνει και θα ψηθεί ζωντανός. "Ετσι θα κάνετε και σεις σε όσους αντιδρούν σε αυτά που τους λένε και σας άρνούνται. Σιγά - σιγά μέχρι να τους γυρίσετε τά μυαλά και να τους «ξεματίσετε» όπως τό δάτραχο μέσα στο καζάνι. Μέχρι που να πετύχετε να τους κάνετε Ίεχωβάδες.

ΕΡ.: Φοβούνται τις κατηγορίες έναντίον τους με τά δημοσιεύματα και τά κηρύγματα;

ΑΠ.: Είναι τά μόνα που φοβούνται. "Οχι, μόνον τις δημοσιεύσεις και τά κηρύγματα, αλλά και κάθε τι που λέγεται έναντίον τους. Για τόυτο έχουν έτοιμη άπάντηση για κάθε κατηγορία. Μάλιστα στις πόλεις και περιοχές που παρακολουθούν, ότι υπάρχει αντίδραση, δίνουν τους πλέον «μορφωμένους» για να διδάσκουν και να πληροφορούν τό έπιτελείο τους. Άπαντούν όχι σύμφωνα με την Άγίαν Γραφή, αλλά με κατηγορίες.

ΕΡ.: Τά βιβλία τους έχουν τό ίδιο περιεχόμενο; Πώς τά μοιράζουν;

ΑΠ.: Τά βιβλία τους έχουν σχεδόν όλα τό ίδιο περιεχόμενο. Άλλάζουν κάθε λίγο τους τίτλους των. Σας φέρνω ένα παράδειγμα. Τό βιβλίον τους «Λύχνος εις τους πόδας μου», που είναι ειδικό για τό «δάπτισμα» και για τη διοργάνωσή τους, τό είχαν, μέχρι της παραμονής μου κοντά τους, τρεις φορές εκδώσει με διαφορετικούς τίτλους. Τό ίδιο κάνουν σε όλα τους τά βιβλία μετά παρέλευση από ένα χρονικό διάστημα.

ΕΡ.: Τί είναι τό λεγόμενο «δάπτισμα» των Ίεχωβάδων, αφού δέν πιστεύουν στα Μυστήρια της Εκκλησίας;

ΑΠ.: Λένε, ότι οι άνθρωποι πρέπει να βαπτίζονται μεγάλοι, άγνωώντας την Ίεράν Παράδοση, που έχει θεσπίσει από τον 3 - 4ον αιώνα μ.Χ. τον νηπιο-βαπτισμόν για να μην πεθαίνουν άδάπτιστα τά νήπια. "Όταν κάνουν την «δάπτιση» κάνουν θεαματικές θεατρικές ενέργειες για να έντυπωσιάσουν και να παρασύρουν.

ΕΡ.: Γιατί υδρίζουν τους Άγίους και τους Ίερείς;

ΑΠ.: "Οχι, δέν τους υδρίζουν. Δέν τους λατρεύουν, ούτε προσκυνούν τις εικόνες τους. Για τους Ίερείς οι Ίεχωβάδες ύποστηρίζουν, ότι έξυπηρετούν τά συμφέροντα του σατανά με τό να μην διδάσκουν, ότι ύποστηρίζει ή «Σκοπιά».

ΕΡ.: Γιατί δέν πάνε στο στρατό, την στιγμήν κατά την όποιαν ο στρατός είναι διά την υπεράσπιση της άκεραιότητας της Πατρίδας μας;

ΑΠ.: Είναι θέμα προσωπικό του καθενός από αυτούς και θέμα συνειδήσεως. Πάντως όσοι δέν πηγαί-

νουν στο στρατό ή δέν παίρνουν όπλο ή ύδρίζουν τήν Πατριδα τιμωρούνται αυστηρά από τόν νόμον.

ΕΡ.: Κατά καιρούς έχουν διαφεύσει τόν έρχομό της Β' Παρουσίας του Χριστού. Τί ύποστηρίζουν στο σημείο αυτό;

ΑΠ.: Έχετε πολύ δίκιο στην έρώτηση αυτή. Έδω έχουν πολλές φορές γελοιοποιηθεί με τις διάφορες χρονολογίες που όρίζανε, ότι θα γίνει ή Β' Παρουσία. Με τις ψευτιές αυτές χάσανε πολλούς όπαδούς. Λέγανε μάλιστα με μεγάλη χαρά τό 1975, ότι έρχεται ή καταστροφή του κόσμου και άλλα πολλά. Τώρα δέν έχουν όρίσει καινούργια ήμερομηνία. Τό έχουν αφήσει στο Θεό. Αυτός γνωρίζει.

ΕΡ.: Στενοχωρούνται άν τους φύγει κανείς από κοντά τους, δηλαδή επιστρέφει στην Όρθοδοξία; Ποία μέτρα λαμβάνουν;

ΑΠ.: Στενοχωρούνται πάρα πολύ. Ίδιαίτερα δέ οι «Πρεσβύτεροι», οι όποιοι κάνουν προσωπικές επισκέψεις στον ταλαντευόμενον. Κάνουν μεγάλες προσπάθειες να σέ κρατήσουν. Ακόμη κλαίνε σαν μωρά παιδιά και σέ παρακαλούν. Και τούτο, διότι έχει μεγάλη σημασία για αυτούς (ιδίως οικονομική) ή απώλεια ενός άτομου από την όργάνωση. "Αν δέν παρουσιαστεί σέ λίγες έβδομάδες στις συγκεντρώσεις που κάνουν, τότε ανεβαίνει στο θήμα ό «προϊστάμενος» και ανακοινώνει την διαγραφήν του λέγοντας συγχρόνως, ότι δέν είναι αδελφός, να μην του μιλάτε, ούτε να του λέγετε καλημέρα, ούτε κανένα χαιρετισμό. Για μένα στενοχωρηθήκανε πολύ που έφυγα, διότι ήμουν πολύ δραστήριος. Προσπάθησαν με κάθε τρόπο να με δυσφημήσουν.

ΕΡ.: Ποιοι είναι οι βασικοί λόγοι της μεγάλης μειώσεως του Χιλιασμού σήμερα στον κόσμο;

ΑΠ.: Οι λόγοι είναι πολλοί. Τά κηρύγματα που κάνουν και οι προσδιορισμοί θγήκανε όλα ψεύτικα. Τά μέλη τους δέν κηρύττουν με φανατισμόν, διότι είναι τελείως απογοητωμένοι. Πολλοί από αυτούς είναι δυσανεσθημένοι για τά αξιώματα και τις απολαβές. Μεταξύ τους δέν μιλιούνται, έκτός για τά μάτια του κόσμου. Οι καρδιές τους έχουν γίνει πέτρες. Στην όργάνωση ύπάρχει μεγάλη διχόνοια. Ακόμη πολλοί από αυτούς τους δυσανεσθημένους έτοιμάζονται να φύγουν, διότι χάσανε τις περιουσίες τους και την αξιοπρέπεια τους μέσα στην κοινωνία. Λόγοι ακόμη είναι, ότι δέν τους επιτρέπουν να όμιλουν με τόν οποιοδήποτε, ούτε να πηγαίνουν σέ καφενεία ή διασκεδάσεις. Καθημερινά ζητάνε χρήματα από τους όπαδούς και ποτέ δέν δίνουν σέ κανένα τίποτα!

ΕΡ.: Πληρώνουν οι Χιλιαστές χρήματα στην Έταιρεία έκτός από την αγοράν των διδλίων; Δώστε μας ένα μικρό δείγμα έσόδων από τά διδλία τους.

ΑΠ.: Τά ποσά που εισπράττουν είναι αστρονομικά. Δέν μπορεί να τά συλλάβει τό ανθρώπινο μυαλό. Απορώ πώς τά Κράτη τους αφήνουν ανεξέλεγκτους και κυκλοφορούν. Δέν γνωρίζω άν οι Έφορίες τους έλέγχουν και εισπράττουν από τά κέρδη τους. Όλοι οι Χιλιαστές πληρώνουν στην Έταιρεία «Σκοπία» τό κέρδος των διδλίων που πουλάνε κυρίζοντες στους δρόμους. Δέν τό παίρνουν οι όπαδοί τους αυτό. Κρατούν διδλία με τά

όποια παρακολουθούνται όλα τά μέλη τί διδλία πουλάνε και τό κέρδος πηγαίνει για την Έταιρεία.

Σας λέγω μερικά νούμερα για να δείτε στη Γερμανία και σέ όλον τόν κόσμο που πουλάνε διδλία τί εισπράττουν, χωρίς να ύπολογίζουμε άλλου είδους κέρδη. Γραφεία της Χιλιαστικής Όργανώσεως ύπάρχουν σέ όλον τόν κόσμο, έκτός από τά Α ν α τ ο λ ι κ α Κράτη, που είναι προς τιμήν τους. Στα Κράτη αυτά δέν τολμάνε να πάνε, διότι άμέσως θα πάνε στα μπουντρούμια και άς κάνουν τους παλληκαράδες. Τά έξοδα των γραφείων τους πληρώνονται από τά κέρδη των διδλίων και των περιοδικών. Μεγάλα κέρδη. Από τά περιοδικά «Εύπνα» και «Σκοπία» εκδίδονται 17 εκατομμύρια κάθε έβδομάδα. Τό μήνα για τό κάθε ένα 68 εκατομμύρια. Και για τά δύο μαζί τό μήνα 136 εκατομμύρια περιοδικά. Τό κάθε περιοδικό στοιχίζει 30 πφέννιχ. Τώρα 136 εκατομμύρια επί 30 πφέννιχ τό ένα έχουμε 40 εκατομμύρια 800 χιλιάδες γερμανικά Μάρκα. Τά 136 περιοδικά πολλαπλασιαζόμενα επί 12 μήνες που έχει ό χρόνος μας κάνουν 1 δισεκατομμύριο, 632 εκατομμύρια περιοδικά. Όταν αυτά τά περιοδικά τά πολλαπλασιάσουμε με 30 πφέννιχ που μας τά χρεώνουν έχουμε έσοδα 489 εκατομμύρια, 600 χιλιάδες γερμανικά Μάρκα τό χρόνο. Και έπαναλαμβάνω μόνον από τά δύο περιοδικά «Εύπνα» και «Σκοπία».

Άλλά, πάτερ, δέν σταματάμε έδω. Κάθε μέλος ύποχρεούται να αγοράσει τό λεγόμενο «Βιβλίο του Έτους». Υπολογίζονται να τό αγοράζουν 2 εκατομμύρια 500 χιλιάδες χιλιαστές. Τό βιβλίο αυτό στοιχίζει 6 γερμ. Μάρκα. Αν πολλαπλασιάσουμε τά 2.500.000 με τό 6 έχουμε 15 εκατομμύρια γερμ. Μάρκα τό χρόνο. Δέν είναι μόνο αυτά. Είναι και άλλα τους διδλία που στοιχίζουν 5, 6, 7 γερμ. Μάρκα. Πολλαπλασιαζόμενα και αυτά με τις αγορές των διδλίων (ύποχρεωτικές) γίνονται αστρονομικά τά ποσά. Σας πληροφορώ δέ, ότι από τους έργαζομένους για την έκδοση των διδλίων κανείς δέν άμείβεται. Τους έχουν για ένα κομμάτι φωμί, μιιά άλλαξια ρούχα και 100 γερμ. Μάρκα για χαρτζήλκι. Έχουν τεράστιες εκτάσεις από χωράφια και τρέφουν ζώα, λαχανικά, πουλερικά και άλλα, για τους σκλάβους που έχουν στις εκτάσεις αυτές. Θα μπορούσα να σας αναφέρω περισσότερα, αλλά βλέπω, ότι ό χρόνος μας είναι λίγος. Σε τούτη την έρώτηση θα επανέλθουμε άργότερα. Πολλά τά θύματα του Μ π ρ ο υ κ λ ι ν.

ΕΡ.: Πώς παίρνουν τους «δαθμούς» μέσα στην όργάνωση; Έσεis μέχρι ποίου δαθμού φθάσατε; Γιατί δέν θέλουν την Έλληνική σημαία;

ΑΠ.: Η όργάνωση δίνει δαθμούς στους όπαδούς της ανάλογα με τά διοικητικά, πνευματικά και όργανωτικά χαρίσματά τους. Ακόμη με την δραστηριότητα και πάνω από όλα με την πώληση διδλίων και περιοδικών της Έταιρείας. Εγώ έχω φθάσει μέχρι τό δαθμό του «διακοινικού ύπηρέτη». Μοϋ δόθηκε ή ευκαιρία να γίνω και «πρεσβύτερος», αλλά επειδή είχα αποφασίσει να φύγω, δέν ήθελα να διδάσκω στους ανθρώπους τις ψευτιές της όργανώσεως του Μπροϋκλιν. Την Έλληνική Σημαία την μισούν και την θεωρούν είδωλο, διότι έχει τό Σταυρό και είναι πολιτικό σύμβολο.

ΕΡ.: Υπάρχουν σήμερα Χιλιαστές που μετάνοιωσαν και θέλουν να επιστρέψουν στο Χριστιανισμό; Τι τους εμποδίζει την επιστροφή;

ΑΠ.: Δυστυχώς υπάρχουν χιλιάδες που θέλουν να φύγουν και φεύγουν αρκετά πολλοί, όπως σας είπα και παραπάνω. Η Έταιρεία του Μπρουκλιν εκπαιδεύει τελευταίως και σώμα «χωροφυλακής» για να παρακολουθεί τους δυσαρεστημένους, που θέλουν να φύγουν από την οργάνωση. Γίνεται πραγματική πλύση εγκεφάλου. Οι λόγοι που δεν τους επιτρέπουν να φύγουν άμεσα είναι ή ντροπή απέναντι των συγγενών και γνωστών, ή φόβος μήπως έλθει ή «καταστροφή», όπως μας διδάσκουν, ή οικονομική καταστροφή και ή εξασθένηση του εγώ και της αξιοπρέπειας του καθενός. Μόλα ταύτα όμως φεύγουν αρκετά πολλοί σε όλο τον κόσμο και αυτό τους ανησυχεί πάρα πολύ.

ΕΡ.: Κρατείτε όλα τα διδλία ακόμη, που είχατε αγοράσει από τους Ίεχωδάδες;

ΑΠ.: Όλα τα διδλία που είχα αγοράσει τόσα χρόνια (18) από την οργάνωση του ψεύδους και της εκμεταλλεύσεως, από μικρό μέχρι μεγάλο, τα ξεριζώσα και τα πέταξα από το σπίτι μου μέσα σε ένα σκουπιδοτενεκέ για να εξαφανιστούν τελείως και να γίνει στην οικογένειά μου κάθαρση. Κράτησα μόνον την Αγίαν Γραφήν, το Βιβλίο του Θεού, το οποίο εξακολουθώ να διαβάζω.

ΕΡ.: Σάν τελευταία ερώτηση, κ. Μακρή, θά είχατε την καλωσύνη να μας πείτε τι πρέπει να κάνουμε σάν Όρθόδοξη Έκκλησία για να περιορίσουμε την δραστηριότητα των Αίρετικών, κυρίως των Χιλιαστών;

ΑΠ.: Απαντώ με μεγάλη λύπη, ότι οι χριστιανικές Έκκλησίες και ιδιαίτερα η Όρθόδοξη Έκκλησία, δεν εργάζονται συστηματικά διά την αντιμετώπιση του Χιλιασμού. Ο Χιλιασμός είναι μεγάλη οργάνωση και έχει χρήμα. Δεν φοβάται τίποτα, εκτός από τη συστηματική διαφώτιση των χριστιανών και την δυναμική αντιμετώπισή τους μεθοδευμένα και με συγκεκριμένα στοιχεία, αντίθετα με τα δικά τους. Οι Ιερείς όμιλουν καμιά φορά στους Ιερούς Ναούς χωρίς να είναι σε θέση οι περισσότεροι να πληροφορήσουν τους πιστούς. Το ίδιο συμβαίνει και με τους λαϊκούς Θεολόγους. Οι περισσότεροι από τους ανθρώπους μας είναι ολιγογράμματοι και δεν τα αντιλαμβάνονται όλα. Επίσης πολλά από τα περιοδικά που κυκλοφορούν στις εκκλησίες δεν μπορούν να τα καταλάβουν καλά οι χριστιανοί. Δεν δειλιάζω να σας πω, ότι και τα περιοδικά φοβούνται και τα τρέμουν, αλλά αυτοί είναι έτοιμοι να απαντήσουν και απαντούν. Προετοιμάζονται για όλα και για όλες τις κατηγορίες, που μπορεί να τους πει ή Έκκλησία. Κατά την γνώμη μου η Όρθόδοξη Έκκλησία θα πρέπει να ακολουθήσει την παρακάτω συντονισμένη γραμμή και να είστε βέβαιος, ότι θα τους κάνει μεγάλο κακό:

- 1) Να εφοδιάσει όλους τους χριστιανούς με την Αγίαν Γραφήν (Παλαιάν και Καινήν Διαθήκην) μεταφρασμένη.

- 2) Συνεργείο Ιερέων και Θεολόγων να δγάλει σε σημειώσεις και με επεξηγήσεις όλα τα χωρία της Αγίας Γραφής που διαστρεβλώνουν και αρνούνται οι Ίεχωδάδες. Τα χωρία αυτά να ερμηνεύθουν.
- 3) Να χωρισθούν από τους Ιερείς - Εφημερίους οι Ένορίες σε τμήματα και να τα επισκέπτονται τακτικώς και να τους κάνουν αντιαιρετικό μάθημα.
- 4) Να κυκλοφορήσουν μικρά και όχι μεγάλα διαφωτιστικά φυλλάδια στη Δημοτική γλώσσα και να γίνεται μέσα σε αυτά μάθημα για τις αίρέσεις, όπως γίνεται στα παιδιά που μαθαίνουν το Άλφα-βητάριο στην Α' Δημοτικού.
- 5) Να προσπαθήσει η Έκκλησία να εύρει τους «Μάρτυρες του Ίεχωδά» που επέστρεψαν εις την Όρθοδοξίαν, να τους ζητήσει την γνώμη τους γύρω από την ζωή τους μέσα στην οργάνωση και να τις δημοσιεύσει σε μικρά περιοδικά και να φθάσουν παντού (έκκλησίες, σχολεία, εργοστάσια...).
- 6) Να γίνεται αντιαιρετικό μάθημα μέσα στα Σχολεία. Να γραφεί ειδικό διδλίο με αναλυτικά μαθήματα περί των αίρέσεων. Το διδλίο αυτό να φθάσει δωρεάν σε όλα τα σπίτια της Ένορίας, Πόλεως ή Χωριού.
- 7) Οι Ιερείς τόσον του έσωτερικού, όσον και του έξωτερικού να όμιλουν τακτικά στις εκκλησίες με συγκεκριμένα στοιχεία και αυτή ή όμιλία να πολυγραφείται και να δίνεται στο εκκλησίασμα.
- 8) Στα χωριά ή στις πόλεις, που οι Ιερείς είναι ολιγογράμματοι να στέλνονται από τους Μητροπολίτες μορφωμένοι Ιερείς ή Θεολόγοι.
- 9) Να περιοριστεί από την Κυβέρνηση ή δραστηριότητά τους, να πηγαίνουν κανονικά στο στρατό και να μην έχουν προνομιακή μεταχείριση.
- 10) Να καθιερωθεί μία Κυριακή το χρόνο (Όρθόδοξίας ή Πεντηκοστής) σάν Κυριακή κατά των αίρέσεων με όμιλίες, διαλέξεις σε όλη την επικράτεια.
- 11) Να ενημερωθούν καλά οι νέοι, να γίνει διαφώτιση στο στρατό και την αστυνομία και να γίνονται τακτικά αντιαιρετικές εξορμήσεις σε όλα τα σημεία της πόλεως ή του χωριού (λιμάνια, παζάρια, πανηγύρια κ.λπ.).
- 12) Να δραστηριοποιηθούν με εϋθύνη του Εφημερίου οι διάφοροι χριστιανικοί Σύλλογοι, οι γυναίκες και να γίνονται τακτικές συγκεντρώσεις στα σπίτια της Ένορίας από τους Ιερείς, Θεολόγους ή άτομα που γνωρίζουν για τις αίρέσεις και έχουν την δύναμιν να όμιλουν και σε άλλους.

ΠΟΛΥΕΥΚΤΟΣ ΠΑΝ. ΓΕΩΡΓΑΚΑΚΗΣ

Πρωτοπρεσβύτερος του Οίκουμενικού Πατριαρχείου
Ίερατικώς Προϊστάμενος Χάγκεν - Λυττενσάιντ
Δ. Γερμανίας, Καθηγητής

ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΕΣ ΔΙ' ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑΣ...

ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΣΤΟΥΡΖΑ

Εισαγωγικές σκέψεις

Στο Α' Βιβλίο της επιστολιμαίας πραγματείας περί των καθηκόντων της ιερωσύνης του 'Αλεξάνδρου Στούρτζα*, στο οποίο αναφέρονται ζητήματα σχετικά με την «προπαρασκευή» εις ιερατεία», θίγεται και το σπουδαίο θέμα «περί εκλογής συζύγου και περί νυμφεύσεως του προετοιμαζομένου εις τὸν ιερατικὸν βαθμόν».

Στὴ συνέχεια τῶν σκέψεων πὺν εἶχαμε κάνει σὲ προεσμένο τεύχος γιὰ τὸν τρόπο ἐκλογῆς προεσβυτέρων καὶ ὕστερα ἀπὸ αἴτημα πὺν διατυπώθηκε στὴν ἐρευνα γιὰ τὶς προεσβυτέρες τοῦ καιροῦ μας σχετικὸ μετὴν ἐπίδειξη προσοχῆς κατὰ τὴν ἐπιλογή τῶν κατὰλλήλων προεσβυτέρων, κρίνουμε σκόπιμη τὴν παρουσίαση τῶν παραινέσεων πὺν περιέχονται σὲ ἀπαντητικὴ ἐπιστολὴ τοῦ πνευματικοῦ τοῦ πατέρα πρὸς τὸν 'Αλέξανδρο. Ὁ χωρισμὸς σὲ παραγράφους, ἡ διάταξη τῶν ἀποσπασμάτων, οἱ ἐπὶ μέρους τίτλοι εἶναι δικαίμας.

Ἐκεῖνος τοῦ ζητοῦσε τὴ γνώμη τοῦ καὶ τὴν πατρικὴ τοῦ εὐλογία προκειμένου νὰ δεσμευθεῖ σὲ γάμο μετὴν νύφη πὺν τοῦ πρότεινε ἡ μητέρα τοῦ (ἐπιστολὲς Ζ' καὶ Η' τοῦ Α' Βιβλίου, σ. 36 - 42). Καὶ σ' αὐτὸ τὸ ἀπόσπασμα, ὅπως καὶ σὶν παλὰ - Νάρκισσο τοῦ Δ. Βικέλα (βλ. περ. «Ὁ Ἐφημέριος» 1985, σ. 162), θίγεται πάλι τόσο ὁ τρόπος προπαρασκευῆς στὴν ιερωσύνη ὅσο καὶ σὶν τίμιος γάμος.

Ἐνδεικτικὴ τοῦ πνεύματος τῆς ἐποχῆς, ἡ ἐπιστολὴ θεμελιώνει θεολογικὰ τὴν προσοχὴ πὺν ἀπαιτεῖ-

ται γιὰ τὴν ἐκλογὴ προεσβυτέρας καὶ καθορίζει τὸ πνεῦμα τὸ ὁποῖο πρέπει νὰ διέπει μία ιερατικὴ συζυγία. Τίποτα, ἀσφαλῶς, δὲν ἐμποδίζει, οἱ παραινέσεις ἐκεῖνες νὰ προσαρμοσθοῦν σὶς συνθήκες τῆς σημερινῆς ἐποχῆς.

Γι' αὐτὸ, ὅμως, ἀπαιτεῖται ἡ ἐνεργὸς συμμετοχὴ στὴ συζήτηση πὺν ἀνοίξαμε τῶν ἀγνωστῶν τοῦ περιοδικοῦ, τόσο τῶν ἐφημερίων ὅσο καὶ τῶν συζύγων τοὺς προεσβυτέρων καθὼς καὶ ἄλλων πὺν παρακολουθοῦν τὴ στήλη μας. Μετὰ χαρὰ θὰ ἀναμείνουμε, ὅπως ἀναγγείλαμε, τὶς ἀπαντήσεις τοὺς καὶ τὴ συμβολὴ τοὺς.

Α. Μ. Σ.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Ζ'

Τοῦ 'Αλεξάνδρου πρὸς τὸν πνευματικὸν Πατέρα.

1 Ἀπριλίου 1831.

Σὲ ἀναμονὴ συμβουλῶν

Ἡ ἀγαθὴ μήτηρ μου προσδιώρισε δι' ἐμὲ νύμφην, καὶ με προσκαλεῖ πρὸς ἐαυτήν, ἵνα ἴδω πάλιν τὴν ποτε φίλην ὁμιλίαν μου. Ἐνθυμείσαι θεοαίως τὴν Ἑλένην, τὸ χαρίεν ἐκεῖνο κοράσιον, εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ὁποῖου ἡ πατρικὴ σου στοργὴ ἐσπείρε τὰ πρῶτα στοιχεῖα τῆς πίστεως, τῆς ταπεινοφροσύνης, καὶ τῆς ἐν ἀπλότητι νηπιώδους προσευχῆς. Αὐτὴν με συμβουλεύουσι νὰ ἐκλέξω συνοδοιπόρον εἰς τὴν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ παρoικίαν μου.

Ἄμα ἔμαθον περὶ τούτου, προσευχήθην πολὺν χρόνον κατ' ἰδίαν καὶ μετ' ἐπιμονῆς, ἀποκαλύψας ἐνώπιον τοῦ Κυρίου τὴν ὁδόν μου, καὶ ἐξαιτούμενος τὸν ἐξ ὕψους φωτισμόν. Ἀλλ' ἔως οὐ δὲν λάβω παρὰ σοῦ ἀποκρίσιν, καὶ τὴν πατρικὴν σου εὐλογίαν, ποτὲ δὲν θέλω ἀποφασίσει νὰ λάβω πρὸς καιρὸν ἀδειαν τοῦ νὰ μεταβῶ εἰς τὰ ἴδια.

Πολυπόθητέ μοι διδάσκαλε, σὺ ἐπέχεις τόπον τοῦ ἀποθανόντος πατρός μου· γενοῦ ἤδη πρὸς ἐμὲ διερμηνεὺς τῆς βουλῆς τοῦ οὐρανοῦ Πατρός. Ἐχω πίστιν μᾶλλον πρὸς σέ, παρὰ πρὸς τὴν κλίσιν τῆς καρδίας μου. Πάλιν γνώρισόν μοι ὁδόν, ἐν ἣ πορεύομαι, καὶ μακρόθεν ἀρραβώνισον ἐμὲ τὸν υἱόν σου, ὅπως σε φωτίσῃ ἐνδομύχως ἡ θεία Πρόνοια.

Ἐπιθυμῶ νὰ μείνω πρὸς καιρὸν εἰς τὸν βαθμόν τοῦ

* Ἐπιστολαὶ περὶ τῶν καθηκόντων τῆς ιερωσύνης, συγγραφθεῖσαι μὲν Ῥωσιστὶ ὑπὸ 'Αλεξάνδρου Στούρτζα, ἐξελληνισθεῖσαι δὲ ὑπὸ 'Αλεξάνδρου Νέγγρη, Ἀθήνησι 1852, σὲ δύο τόμους 214 καὶ 208 σ. Περιλαμβάνει ἑπτὰ βιβλία καὶ ἀποτελεῖ γλαφυρὸ ἐγχειρίδιο Ποιμαντικῆς γραμμμένο γύρω στὰ 1840 μετὴν τὴ μορφή ἐπιστολῶν ἐνδὲς ὑποψηφίου ιερέως καὶ στὴ συνέχεια ιερέως, τοῦ 'Αλεξάνδρου καὶ τῶν ἀπαντήσεων πὺν τοῦ ἐστὲνε ὁ πνευματικὸς τοῦ πατέρα. Ἡ πραγματεία αὐτὴ ἔρῃκε εὐνοϊκὴ ἀποδοχὴ στὸ ρωσικὸ κράτος καὶ σὶς ὑπόλοιπες ὀρθόδοξες χῶρες μετὰ τῶν ἱεροσπουδαστῶν πὺν φοιτοῦσαν σὶς «ἐδαγεῖς ἐστίες τῶν ἱερῶν καὶ ποιμαντορικῶν γνώσεων» (ἐννοεῖ τὶς Θεολογικὰς Σχολὰς Χάλκης, Ἀθηνῶν, τὰ ἱερατικὰ φροντιστήρια καὶ λοιπὰς ἱερὰς σχολὰς).

Διακόνου, ἵνα, συμμετέχων μετὰ ταπεινότητος τῶν ἱεροπραξιῶν παρὰ τῇ σεδασμίῳ γέροντι πατρὶ Ἀνατολίῳ, μὴ προχωρήσῃ ἀθρόον, ἀλλὰ θαυμάζον, εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν Μυστηρίων ἐν τῇ θυσιαστηρίῳ, προσευχόμενος ὑπὲρ τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ· καὶ ἵνα κατὰ μικρὸν ἐξασκήσῃ ἑαυτὸν ἐν τῇ μετ' ἐπιμελείας θεοπρεπεῖ ἱερουργίᾳ, κατὰ τοὺς κανόνας τῶν ἁγίων Πατέρων.

Χαῖρε Πάτερ, καὶ μὴ θραδύνῃς τὴν μετὰ τσαύτης ἐπιθυμίας μου περιμενομένην ἀπάντησίν σου. Ἐξαιτούμαι τὰς εὐχάς σου.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Η'

Τοῦ πνευματικοῦ Πατρὸς πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον.

Νῆζν Νόβογροδ. 6 Ἀπριλίου 1831.

Βραχὺς πρόλογος

Ἐξ μῆνας ἐκοπίασα ἐν τῇ ἔργῳ τῆς διακονίας καὶ τοῦ Εὐαγγελικοῦ κηρύγματος· δύο μῆνας ἤμην κληήρης ἐν τῇ χωνευτηρίῳ θαρείας νόσου, ταπεινῶν τὴν ἁμαρτωλὸν μου ψυχὴν, καὶ κατανυγόμενος ἐπὶ τῆς κοίτης μου!

Ὡ υἱέ μου, κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας, μετρουμένας τῇ πάθει τοῦ σώματος, καὶ τῇ ἀνακαινίσει τοῦ πνεύματος, ἐγνώρισα ἐντελῶς τὴν σημασίαν τοῦ ῥήματος τοῦ Προφητάναντος «ὅλην τὴν κοίτην αὐτοῦ ἔστρεψας ἐν τῇ ἄρρωστίᾳ αὐτοῦ» (Ψαλμοὶ μ' 4). Τῷ ὄντι αὐτὸς ὁ φιλόανθρωπος Κύριος, ὁ ἀναστήσας τὸν Λάζαρον, καὶ ὁ ἀψάμενος διὰ τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ τὴν χεῖρα τῆς πυρεσσοῦσης πενθερᾶς τοῦ Πέτρου, ἤπτετο καὶ ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς πιστὸς νοσηλευτής, συμπαθὴς φίλος, καὶ ἱατρὸς τῶν ἀσθενούντων ψυχῇ τε καὶ σώματι. Πολλὰ ἦσαν αἱ πρὸς ἐμὲ ἐπισκέψεις αὐτοῦ, πολλὰ αἱ μυστικαὶ ὁμιλίαι, καὶ ἱαματικαὶ ψαύσεις αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ σώματός μου! Διὰ τῆς πνοῆς τοῦ Παρακλήτου Πνεύματος ἐδροσίετο ἡ κάμινος τῆς δοκιμασίας μου.

Ἦδη, κατὰ θεῖαν βούλησιν, ἠγέρθην, καὶ ἦρα τὸν κράδδατόν μου, ἐτοιμαζόμενος εἰς τὴν περαιτέρω πορείαν κατὰ τὴν ὁδὸν τοῦ κόσμου τούτου. Ἐλπίζω, ὅτι μετ' ὀλίγον θέλω ἔχει συνέντευξιν μετὰ σοῦ διότι ἡ ἐπαρχιακὴ ἐξουσία μοι ἐπέτρεψεν, ἵνα ἐπανέλθω εἰς τὴν μονήν μου· ὁδοῦ δὲ πάρεργον, θέλω διατρίψαι ὀλίγον παρὰ τῇ σεδασμίᾳ μητρὶ σου, καὶ δλέπων τὴν μεμνηστευμένην σοι, θέλω ἐξηγήσει πρὸς ταύτην ὁποία χρεωστῇ νὰ ἦναι ἡ σύζυγος Ὁρθοδόξου ἱερέως.

Ἡ χολέρα, υἱέ μου, κατεστάθη πρὸς σὲ καθηγητὴς μετανοίας, καὶ τῆς ἐν ἔργῳ φιλαδελφίας. Ἦδη κατέστης ἀνὴρ κατὰ τὸ πνεῦμα· ἡ ἔφεσις τοῦ ἀξιωθῆναι ὑψηλοτέρας κλήσεως, ὠρίμασεν ἐντός σου. Εὐλογητὸς ἄρα ὁ Κύριος, ἡ κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τὴν περὶ σὲ πάνσοφον οἰκονομίαν! Ὑπὲρ τὰ δύο ἔτη διετέλεσας ἐν ταπεινὸν δοκιμασίᾳ, καὶ προπαρασκευῇ, διδασκόμενος τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἐν ταῖς Γραφαῖς, καὶ ἐν ταῖς πράξεσι τῶν ἁγίων Πατέρων καὶ Οἰκουμενικῶν Διδασκάλων. Ἦδη προβάλλεται πρὸς τὸν ἀγαπητόν μου υἱὸν τίμιος γάμος, καὶ συγκαταριθμησις αὐτοῦ μετὰ τοῦ τιμίου Πρεσβυτερίου ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

Ἡ πρεσβυτέρα: σύζυγος καὶ ἀδελφὴ κατὰ πνεῦμα

Ὅσον περὶ νυμφεύσεώς σου, γνωστὰ σοι, φίλε, τὰ ἐντάλματα, ἅτινα παρεδόθησαν ἡμῖν παρὰ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν κανόνων τῆς Ἐκκλησίας. «Δεῖ τὸν Πρεσβύτερον εἶναι μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα» (Α' Τιμοθ. γ' 2). Αἱ δὲ Σύνοδοι, προσαρμόζουσαι ταύτην τὴν ῥῆσιν εἰς τὴν εὐπρέπειαν καὶ εὐταξίαν τῆς Ἐκκλησίας, διέταξαν, ἵνα ὁ ζητῶν ἐκκλησιαστικὸν βαθμὸν, νυμφεύηται παρθένον, ἀλλ' ὅχι χήραν· καὶ, ἂν στερηθῇ τῆς συζύγου αὐτοῦ ἀποθανούσης, ἐμποδίζεται τοῦ Πρεσβυτέρου ἢ διγαμίας· κατὰ τοῦτο δὲ οἱ θεοφόροι Πατέρες ἀκολουθοῦσι τὸ πνεῦμα τῆς συμβουλῆς, τῆς δοθείσης παρὰ τοῦ αὐτοῦ Ἀποστόλου. «Λέλυσαι ἀπὸ γυναικὸς; μὴ ζητεῖ γυναῖκα» (Α' Κορινθ. ζ' 27), τουτέστι, ταπεινώθητι ὑπὸ τὴν χεῖρα τοῦ Κυρίου, καὶ ὁρμησον πρὸς ὑψηλοτέραν τελειότητα, ἣν ὀφείλουσιν ἐκείνῳ ζητεῖν, οἵτινες ἔλαβον ἰδιαιτέραν ἐντολήν τὴν, «τύποι γίνεσθε τοῦ ποιμανίου» (Α' Πέτρ. ε' 3).

Ἐνθυμοῦ ἔτι, υἱέ μου, τὸν λόγον τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου Παύλου· «Ἡ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ἀδελφὴν γυναῖκα περιάγειν, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ Ἀπόστολοι, καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Κυρίου, καὶ Κληρῆς;» (Α' Κορινθ. θ' 5)· διερεύνησον τὴν ἔννοιαν ταύτης τῆς ἐκφράσεως, ἀδελφὴν γυναῖκα περιάγειν. Κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Ἀποστόλων, οἱ πιστοί, οἱ καταξιωθέντες τοῦ βαπτίσματος, καὶ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν, ἐν ἐνὶ λόγῳ, πάντες οἱ τῆς ἐκλεκτῆς τοῦ Χριστοῦ ποίμνης, ὠνόμαζον ἀλλήλους ἀδελφούς καὶ ἀδελφάς. Ὅθεν πρέπει ὁ καλὸς Πρεσβύτερος νὰ ἔχῃ συνοδοιπόρον τῆς ζωῆς αὐτοῦ γυναῖκα, εὐκρινῶς πιστεύουσαν, εὐσεβῇ ἐν ἀπλότῃ καρδίᾳ, ἐν ἣ, κατὰ τὰ ῥήματα τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, κατοικεῖ «ὁ κρυπτὸς τῆς καρδίας ἄνθρωπος ἐν τῇ ἀφθάρτῳ τοῦ πραέος καὶ ἡσύχου πνεύματος, ὁ ἔστιν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ πολυτελής» (Α' Πέτρ. γ' 4).

Ἡ σύζυγος τοῦ ὀρθοδόξου ἱερέως πρέπει νὰ ἦναι καὶ ἀδελφὴ αὐτοῦ κατὰ πνεῦμα, δοθὸς καὶ σὺναθλος τοῦ ἀνδρὸς κατὰ τὴν ἁμωμον ζωὴν ἐπὶ τῶν ἔργων τῆς πίστεως, τῆς ὑπομονῆς, καὶ ἀγάπης.

Ἡ εὐθύνη τῆς προετοιμασίας

Ἄν ὁ συζευχθεὶς ὑποψήφιος, κατὰ δυστυχίαν, παρατηρήσῃ, ὅτι ἡ γυνὴ αὐτοῦ φαίνεται ψυχρὰ πρὸς τὴν προσευχὴν, ἐπιρρεπὴς εἰς τοὺς ματαίους καλλωπισμοὺς καὶ τὰς ἡδονάς, φίλερις κατὰ τὸν χαρακτήρα, καὶ ἀπειρος τῶν χριστιανικῶν καθηκόντων· ὦ! τότε ἂς μὴ σπεύσῃ, παρακαλῶ, πρὸς ζητήσιν τῆς ἐκτελέσεως τοῦ μεγάλου καὶ ὑψηλοῦ μυστηρίου τῆς χειροτονίας αὐτοῦ!

Ὁ τοιοῦτος πρότερον ἂς καταγίνεται εἰς τὸ νὰ πρᾶνῃ τὸ ἡθικὸν αὐτῆς, νὰ καθαρῇ τὴν καρδίαν αὐτῆς, νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς αὐτὴν τὰς ἱεράς ἀληθείας, τὰς ἀφελόντας πρὸς κατόρθωσιν τοῦ θεαρέστου δίου. Ἀλλως, ἡ σύζυγος τοῦ ἱερέως δύναται νὰ κατασταθῇ αἷτιος τῶν ἀκαταπαύστως ἀναφυομένων σκανδάλων καὶ προσκομιμάτων, κατὰ τὴν ὁδὸν τοῦ διακόνου τοῦ Λόγου. Ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ δὲν θέλει κατασκηνώσει εἰς

τόν οἶκον αὐτοῦ· οὐδὲ θέλει ἐκχυθῇ ἐκεῖθεν ἐπὶ τοῦ ποιμνίου· οὐδὲ θέλει ἐπιβάλλει εἰς τοὺς κόπους αὐτοῦ τὴν σφραγίδα τῆς υἱοθεσίας, ἣν ὑπέσχετο ὁ Κύριος τοῖς εἰρηνοποιοῖς.

Σκέψαι μετὰ σπουδῆς, υἱέ μου, περὶ ἐκείνων τῶν σημείων καὶ τῶν χαρακτηρίων, δι' ὧν ὁ Ἀπόστολος τῶν ἔθνων ἐν τῇ πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολῇ αὐτοῦ παριστᾷ ἐν γένει τὰς χριστιανὰς, καὶ ἰδίως τὰς γυναῖκας τῶν Διακόνων καὶ Πρεσβυτέρων. Πρέπει νὰ ἦναι αὗται σεμναί, μὴ διάδοχοι, νηφάλιοι, πισταὶ ἐν πᾶσιν (Α' Τιμοθ. γ' 11). Αὗται ὀφείλουσι «τεκνοτροφεῖν, ξενοδοχεῖν, δουλεῦειν τοῖς Ἀγίοις, θλιβομένοις ἐπαρκεῖν, καὶ παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ ἐπακολουθεῖν» (αὐτόθι ε' 10). Πρὸς ταύτας τὰς ἰδιότητας ὁ οὐρανοδόμων ἀκροατὴς τῶν ἀρρήτων ῥημάτων, ἀντιτάσσει «τὰς ἀργὰς, τὰς φιλούσας περιέρχεσθαι τὰς οἰκίας, τὰς φλυαροῦς, καὶ ἐχούσας ἐπιβλαβὴ περιέργειαν» (στίχος 13).

Μηδὼλως παρασυρόμενος ὑπὸ τῆς κλίσεως πρὸς τινα παιδιόθεν φίλην σου, ἀνερευνήσον τοὺς χαρακτηρίους τῆς ψυχῆς αὐτῆς, καὶ τὰς ἀδυναμίας, καὶ τὰς ἐλλείψεις· δεῖξον τὸν ἀληθινὸν πρὸς αὐτὴν ἔρωτά σου, διαβλέπων τὴν καρδίαν αὐτῆς, καὶ σεαυτὸν, μὴ κατακρατούμενος ὑπὸ τῆς προσκαίρου οἰκτρᾶς ἀποτυφλώσεως.

Προσέγγιση γνωριμίας

Πρὸ πολλοῦ δὲν εἶδον τὴν Ἑλένην, καὶ δὲν δύναμαι νὰ κρίνω περὶ αὐτῆς· ἐλπίζω δὲ χρηστὰ περὶ αὐτῆς παρὰ τοῦ Κυρίου, ὅστις ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ἐνεψύτευσεν εἰς αὐτὴν τὸν σπόρον τῆς εὐσεβείας. Ἡ μενηστευμένη σου ὑπάρχει πνευματικὴ μου θυγάτηρ· ὅθεν ἀφεύκτως θέλω ἔλθει εἰς τὴν πατρικὴν σου οἰκίαν, καὶ προσπαθῇσω ἐγγύτερον νὰ γνωρίσω τὰ κατ' αὐτήν, καὶ νὰ καθοδηγήσω τὴν νέαν εἰς τὰ τῆς μελλούσης κλήσεως αὐτῆς. «Ἀμεταμέλητα τὰ χαρίσματα τοῦ Θεοῦ» (Ρωμ. ια' 29)· ἀρκεῖ μόνον ἡ μέριμνα περὶ διατηρήσεως καὶ αὐξήσεως τοῦ ἄνωθεν ἐμπιστευθέντος εἰς ἡμᾶς ταλάντου. Συνερχόμενος εἰς τίμιον γάμον, θέλεις ζητῆσαι καὶ τὸν ἐπιθυμητὸν τίμιον θαμνὸν τοῦ Πρεσβυτέρου, ἀλλὰ μετ' εὐλαβοῦς ἐσωτερικοῦ τρόμου, μετὰ πίστεως καὶ προσδοκίας τοῦ χαρίσματός σου τοῦ τοῦ Ἁγίου.

Γάμος καὶ ἱερωσύνη: διπλὸ στάδιο

Πῶς μὴ σε ἐπαινέσω, διότι ταπεινοφρόνως ἐπιθυμεῖς νὰ διαμείνης ἐν τῇ διακονικῇ θαμνῇ ὑπὲρ τὴν συνήθη διορίαν; Σὺ δὲν ἐλπίζεις εἰς σευτὸν· διὸ καὶ δὲν θέλεις καταισχυνοθῇ. Ὁ τύφος τῶν ποικίλων γνώσεων δὲν ἐμέθυσε τὸ κριτήριόν σου· σὺ ἐπιθυμεῖς νὰ γίνῃς μαθητὴς ἐκεῖνου, «Ὅστις ἐγένετο ὑπὸ ἥκρας μέχρι θανάτου. Πιστὸς ἐκεῖνος! (Φιλιππησ. β' 8)» καὶ ὁ θάνατος τοῦ ἐντός σου παλαίου ἀνθρώπου ἔσται ἡ ἀμειδιῇ τῆς ταπεινοφροσύνης σου.

Ὡστε, ἐπίθεες τὴν χειρὰ σου ἐπὶ τοῦ ἀρότρου, ἀγαπητὴ υἱέ· ἐπεκτείνου εἰς τὰ ἐμπροσθεν, καὶ ἀναδέχθητι μετὰ χαρᾶς τὸ ἐλαφρὸν φορτίον, καὶ τὸν χρηστὸν ζυγὸν τοῦ Κυρίου. Πρὶν ὅμως εἰσέλθῃς εἰς τὸ διπλοῦν στάδιον τοῦ οἰκιακοῦ θείου, καὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς

διακονίας, δοκίμασον ἔτι ἅπαξ αὐτὸς σεαυτὸν· πρόσφερε πρὸς τὸν Καρδιογνώστην τὸ δλοκαῦτωμα τῆς μετανοίας· ἐξομολογήθητι πάσας τὰς ἀμαρτίας τῆς νεότητός σου· μετὰβαλε τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Λυτρωτοῦ σου· καὶ ἔνδον τῆς καρδίας σου, δὸς ἱερὰν ὑπόσχεσιν τοῦ νὰ διακονῇς ἐκεῖνον μόνον, ἄχρις ἐσχάτης σου ἀναπνοῆς.

Καθότι δὲν ἀδυνατεῖ, υἱέ μου, ὁ ζῶν εἰς τὸν κόσμον καὶ μεριμνῶν περὶ τῶν οἰκιακῶν, καὶ διερχόμενος διὰ τοῦ πυρὸς τῶν πειρασμῶν, δὲν ἀδυνατεῖ, λέγω, οὗτος νὰ ἀπαρνηθῇ ἑαυτὸν, νὰ ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀπαρatreπῶς νὰ ἀκολουθῇ τὸν Ἰησοῦν. Ὡ! ἐνθυμοῦ ἀείποτε, ὅτι οὐδεμία ἄλλη ὁδὸς εἰς σωτηρίαν· καὶ ὅτι σὺ, ὡς γενναῖος στρατηγός, ὀφείλεις ὅχι μόνον διὰ τῆς φωνῆς νὰ ἐνθαρρύνῃς τοὺς ὑπὸ σὲ στρατιώτας τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ νὰ προηγήσῃς αὐτῶν κατὰ τὴν ὁδόν, καὶ διὰ τοῦ ζῶντος παραδείγματός σου νὰ ἐμψυχώῃς αὐτοὺς εἰς τὴν νίκην, καὶ ἀπόλαυσιν τῆς αἰωνίου μακαριότητος.

Νέες ἐκδόσεις τῆς ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Ἁγίου Γρηγορίου
ΛΟΓΟΙ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΜΑΚΑΡΙΣΜΟΥΣ
(Μετάφραση - Σχόλια ἀρχιμ. Π. Μπρούσαλη)

★

Μιχαὴλ Μακράκη
Η ΛΥΤΡΩΤΙΚΗ ΔΥΝΑΜΗ ΤΟΥ ΠΟΝΟΥ
ΣΤΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΣΤΟ ΕΡΓΟ
ΤΟΥ Φ. ΝΤΟΣΤΟΓΙΕΦΣΚΙ

★

Π. Β. Πάσχου
Ο ΓΛΥΚΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΓΓΕΛΩΝ

★

Ἱ. Μ. Χατζηφώτης
ΑΝΘΗ ΕΥΛΑΒΕΙΑΣ ΤΟΥ ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗ

★

Πιπίνας Τσιμικάλη
Ο ΧΑΡΤΑΕΤΟΣ
ΚΑΙ Η ΚΟΚΚΙΝΗ ΟΜΠΡΕΛΛΑ

★

Νίκου Ἀρβανίτη
ΤΟ ΑΙΓΑΙΟ ΣΤΙΣ ΦΛΟΓΕΣ

★

Κασσιανῆς Πανουτσόπουλου
ΓΟΡΓΟΝΕΣ ΚΑΙ ΣΤΑΥΡΑΕΤΟΙ
(Λαογραφικὰ παραμύθια)

ΠΟΛΕΜΟΣ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗ*

Ἀπὸ τὴν ἐκκοπιά τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας

Τοῦ Ἀρχιμ. ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΟΣ ΚΑΘΡΕΠΤΙΔΗ

Ἱεροκῆρυκος Καθεδρικοῦ Ναοῦ Ἀθηνῶν

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Αὐτὸ τὸ μισητὸ θέμα, πὺν ὀνομάζομε «πόλεμος» καὶ πὺν ἀπειλεῖ γενικὰ τὴν ἀνθρωπότητα, δὲν εἶναι κατὰ καινουργίῳ. Ὀλόκληρη ἡ τραγικὴ ἱστορία τοῦ κόσμου σημαδεύεται ἀδιάκοπα ἀπὸ πολέμους διαφόρων μορφῶν. Πολέμους ἀνάμεσα σὲ οἰκογένειες, σὲ φυλές, ἀστικοθηρσεκυτικούς ἢ καὶ διεθνεῖς πολέμους. Ἀλλὰ στὴν ἐποχὴ μας τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου σὲ κάθε μεγαλύτερη σύγκρουση ἔχει αὐξηθεῖ τόσο, ὥστε νὰ βρισκόμαστε μπροστὰ σὲ μιὰ ἐντελῶς νέα πραγματικότητα.

Ὅταν ὁ Χριστὸς μᾶς ἔλεγε: «πάντες οἱ λαβόντες μάχαιραν ἐν μαχαίρᾳ ἀποθάνονται» (Ματθ. κατ' 52) μᾶς ἔδειχνε, μὲ μιὰ ἀναπόφευκτη λογικὴ συνέπεια, τὸ ἀδιέξοδο σὲ ὅποιο ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπο ἡ βία. Κάθε αὐξήση τῶν δυνάμεων τῆς βίας, προκαλεῖ μιὰ ὅλο καὶ πιὸ δαιμονικὴ ἐφευρετικότητα, ὥστε ἡ μιὰ καταστροφικὴ δύναμις νὰ θέλει νὰ συναγωνισθεῖ τὴν ἄλλη. Ὁ συναγωνισμὸς στὰ ὅπλα ὁδηγεῖ σ' ἓνα ἀδιάκοπο ἀγῶνα καὶ ἀπειλεῖται ἡ ἴδια ἡ ἀνθρώπινη ὑπαρξη. Τὰ ὅπλα, πὺν ἔχουν ἐφεύρει οἱ ἄνθρωποι ὁδηγοῦν τὴν ἀνθρωπότητα σὲ μιὰ ἀναπόφευκτη κοινότητα κινδύνου καὶ ἀγωνίας. Ἡ μόνη πραγματικὴ διέξοδος ἀπ' αὐτὴ τὴν δυστυχία εἶναι ἡ ἀπόρριψη τοῦ πολέμου.

Σοβαροὶ χριστιανοὶ κάθε ὁμολογίας βλέπουν τὸν πόλεμο σὰν ἓνα καταφάνερο ξεσκέπασμα τῆς ἀμαρτωλότητος καὶ τῆς ἀπώλειας τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ πόλεμος καταστρέφει, ὅτι ὁ Θεὸς δημιουργεῖ. Καὶ ἀκόμα κατὰ μιὰ τραγικὴ εἰρωνεία, ὅσα ὁ ἄνθρωπος δημιουργεῖ, τὰ καταστρέφει ὁ ἴδιος μὲ τὸν πόλεμο. Ὁ πόλεμος βλέπτει ἐκείνους πὺν γιὰ τὴν σωτηρία τους ἤλθε ὁ Χριστὸς. Διακομωδεῖ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἐντολὴ τῆς ἀγάπης, πὺν ἀπευθύνει ὁ Χριστὸς. Εἶναι τὸ ἀκριβῶς ἀντίθετο τοῦ δρόμου τῆς καταλλαγῆς. Γεννᾷ μίσος, ἀπάτη καὶ ἀγριότητα.

Βέβαια, κάποτε καὶ χριστιανοὶ —σὲ ἄλλους κυρίως γεωγραφικοὺς χώρους— νόμισαν πὺς μὲ τὴν βία καὶ τὸ ξίφος θὰ ἀποκαταστήσουν τὴν τάξη καὶ τὴν δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ τέτοιες ἀπόψεις εἶναι ἄσχετες μὲ τὸ Εὐαγγέλιο, πὺν εἶναι μῆνυμα ἀγάπης καὶ ἐλευθερίας.

* Ἡ ὁμιλία αὕτῃ ἐγινε στὶς 23 Ἰουνίου 1985, ἑορτὴ τοῦ Ἀγ. Πνεύματος, στὴν Αἴθουσα τοῦ Διορθοδόξου Κέντρου τῆς Ἱ. Μονῆς Πεντέλης κατὰ τὶς ἐκδηλώσεις γιὰ τὸ ἔτος τῆς εἰρήνης, πὺν ὁργάνωσε ἡ Ἱ. Μονή. Οἱ σκέψεις, πὺν ἐκτιθενται, ἰδίως σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἀντιμετώπιση εἰδικῶν προβλημάτων σχετικῶν μὲ τὸν πόλεμο, δὲν ἀποτελοῦν ἐπίσημες θέσεις τῆς Ἐκκλησίας μας. Εἶναι σκέψεις τοῦ γράφοντος ἀπὸ μιὰ πρώτη μελέτῃ τοῦ θέματος, πὺν δίνουν ἴσως ἀφορμὴ νὰ γίνουν καὶ ἄλλες σχετικὲς σκέψεις καὶ νὰ μελετηθεῖ τὸ θέμα σφαιρικὰ καὶ ἀπὸ πιὸ ὑπεύθυνα ἐκκλησιαστικὰ ὅργανα.

Ἄλλοτε ὅμως οἱ χριστιανοὶ εἶναι ἐκεῖνοι, πὺν καταδίκασαν τὴν βαρβαρότητα καὶ τὸν γυμνὸ σαδισμό κατὰ τοὺς πολέμους. Καταδίκασαν τὰ βασανιστήρια καὶ τὴν ἐκτέλεση τῶν αἰχμαλώτων καὶ ἀκόμα τὶς αἰματοχυσίες τῶν ἀμάχων καὶ μάλιστα τῶν γυναικοπαίδων καθὼς καὶ τὸν βομβαρδισμό ἀνοχυρῶτων πόλεων. Καὶ τὸ χριστιανικὸ αἰσθητήριον εἶναι ἐκεῖνο, πὺν προσπάθησε νὰ ὑποτάξει σὲ κάποιο δίκαιο καὶ κάποιους νόμους τὴν ριζικὴ ἀδικία τοῦ πολέμου. Ἔτσι ὥστε μὲ μιὰ ἠθικὴ ἀντίσταση προσπάθησαν νὰ συγκρατήσουν κατὰ τὸ δυνατόν σὲ κάποια ὅρια τὸν πόλεμο.

1. Ἀ γ ί α Γ ρ α φ ῆ καὶ π ό λ ε μ ο ς.

Στὴν προβληματικὴ τοῦ πολέμου καὶ τῆς εἰρήνης σήμερα οἱ χριστιανοὶ θέλουν νὰ τονίσουν τὶς θέσεις τους. Τὴν κατευθυντήρια γραμμὴ γι' αὐτὲς τὴν δίνει ἡ Ἀγ. Γραφή. Πρέπει, βέβαια, νὰ παραδεχθούμε ὅτι ἡ Κ. Διαθήκη μόνη δὲν προσφέρει οὔτε μιὰ παραδοχὴ ἢ δικαίωση, οὔτε μιὰ καταδίκη τοῦ πολέμου, ὡς μέσου τῆς πολιτικῆς. Ὁ Ἰησοῦς βλέπει τὴν ἐξουσία καὶ τὸν πόλεμο σὰν πραγματικότητες αὐτοῦ τοῦ κόσμου. «Τίς Βασιλεὺς, πορευόμενος συμβαλεῖν ἐτέρῳ Βασιλεῖ εἰς πόλεμον, οὐχὶ πρῶτον καθίσας βουλευεται εἰ δυνατός ἐστιν ἐν δέκα χιλιάσιν ἀπαντῆσαι τῷ μετὰ εἴκοσι χιλιάδων ἐρχομένῳ ἐπ' αὐτόν;» (Λουκ. ιδ' 31). «Ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἐστὶν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου· εἰ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ, οἱ ὑπηρέται ἂν οἱ ἐμοὶ ἠγωνίζοντο, ἵνα μὴ παραδοθῶ τοῖς Ἰουδαίοις» (Ἰωάν. ιη' 36). Καὶ στὰ δύο αὐτὰ χωρία ὁ Ἰησοῦς ἀναφέρει τὴν ἐξουσία καὶ τὸν πόλεμο, ὡς δύο πραγματικότητες χωρὶς νὰ τὶς χαρακτηρίσει. Ἀλλοῦ ὅμως χαρακτηρίζει τὸν πόλεμο ὡς θεῖα δίκη. Στὸν μαθητὴ του, πὺν θαυμάζει τὰ λαμπρὰ κτίρια ἀπαντᾷ: «Βλέπεις ταύτας τὰς μεγάλας οἰκοδομάς; οὐ μὴ ἀφελθῇ ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον, ὅς οὐ μὴ καταλυθῇ» (Μάρκ. ιγ' 2). Καὶ ἀλλοῦ προλέγοντας τὴν καταστροφὴ τῆς Ἱερουσαλὴμ ἀπὸ ἐχθρούς, τονίζει καὶ τὴν αἰτία: «ἀνθ' ὧν οὐκ ἔγνωσ τὸν καιρὸν τῆς ἐπισκοπῆς σου (Λουκ. ιθ' 44). (Γιατὶ δὲν ἔνοιωσες τὸν καιρὸ, πὺν ὁ Θεὸς σὲ ἐπισκέφθηκε γιὰ νὰ σὲ σώσει).

Κυρίως οἱ λεγόμενες «ἐσχατολογικὲς ὁμιλίαι» τοῦ Ἰησοῦ χαρακτηρίζουν τὸν πόλεμο, ὡς μιὰ βάσανο τῶν ἐσχάτων καιρῶν: «οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις· ἔσται γὰρ τότε ἀνάγκη μεγάλῃ ἐπὶ τῆς γῆς» (Λουκ. κα' 23) καὶ «συνοχὴ λαῶν ἐν ἀπορίᾳ» (Λουκ. κα' 25).

Πρέπει, εἰρησθῶ ἐν παρόδῳ, νὰ ἔχουμε ὑπ' ὄψιν μας γενικὰ ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν ἀνήγγειλε κοινωνικὲς ἀλλαγές καὶ μεταρρυθμίσεις γιὰ τὶς ὁποῖες ἡ κοινωνία

τῆς ἐποχῆς του οὔτε ἠθικά, οὔτε πνευματικά, οὔτε ὀργανωτικά ἦταν ὥριμη. Ἔδωσε ὅμως ἓνα νέο πνεῦμα ἀπὸ τὸ ὁποῖο θὰ μπορούσαν νὰ ἐπωασθοῦν καὶ ἀναπτύχθουν τέτοιες ἀλλαγές. Γι' αὐτὸ καὶ ἀπὸ τὴν Κ.Δ. δὲν μπορούμε νὰ ἔχουμε καμμιὰ ἄμεση πληροφορία οὔτε σχετικὰ μὲ τὰ ἐρωτήματα τοῦ πολέμου στὸ παρελθόν ἢ στὸ παρόν. Μποροῦμε ὅμως ν' ἀντλήσουμε ἐπιχειρήματα κατὰ τοῦ πολέμου, ὅταν στηριχθοῦμε ἀκριβῶς στὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ, στὸ μήνυμα δηλ. τοῦ Εὐαγγελίου στὸ σύνολό του.

Αὐτὸ τὸ μήνυμα ὁμιλεῖ γιὰ ἀγάπη, δικαιοσύνη, καταλλαγὴ, συμφιλίωση, συγγνώμη. Ἦδη ἡ Π.Δ. ὀνομάζει τὸν Θεό, Θεὸ τῆς εἰρήνης. Αὐτὴ ἡ εἰρήνη εἶναι δῶρο τοῦ Θεοῦ καὶ συγχρόνως ζήτημα καὶ ἔργο τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ πάντα τονίζεται ὅτι ἡ εἰρήνη συνδυάζεται μὲ τὴν ἀπόδοση δικαιοσύνης στοὺς φτωχοὺς καὶ καταπιεσμένους. Ἡ ἴδια λέξη «shalom» σημαίνει εἰρήνη καὶ σωτηρία συγχρόνως. Ὁ ἐρχόμενος Μεσσίας ὀνομάζεται «ἀρχὼν εἰρήνης». Καὶ ἡ εἰρήνη θὰ εἶναι τὸ ἔργο Του. Σὰν ἀπόηχος αὐτῶν τῶν τόνων τῆς Π.Δ. ἐρχονται οἱ λόγοι τοῦ Ἰησοῦ γιὰ τὴν εἰρήνη: «Εἰρήνην ἀφήμι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν» οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν, ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν» (Ἰωάν. ιδ' 27). Ἀκόμη μακαρίζει τοὺς «εἰρηνοποιούς» (Ματθ. ε' 9). Ἀκόμη καὶ στοὺς ἐχθρούς του πρέπει ὁ μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ νὰ ἐπεκτείνει τὴν ἀγάπη του (Ματθ. ε' 44. Λουκ. στ' 27). Οἱ χριστιανοὶ εἶναι «κεκλημένοι» γιὰ τὴν εἰρήνη (Κολ. γ' 15). Ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ «ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν» πρέπει νὰ κατοικεῖ στὶς καρδιές τους (Φιλιπ. δ' 7). Ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ προσωποποίηση τῆς εἰρήνης καὶ τῆς συμφιλίωσης, «Αὐτὸς γὰρ (ὁ Χριστὸς) ἐστὶν ἡ εἰρήνη ἡμῶν» (Ἐφεσ. β' 14-17).

Αὐτοὶ οἱ λόγοι δὲν λένε, βέβαια, τίποτα ἀπ' εὐθείας στὸ σημερινό μας ἠθικὸ ἐρώτημα γιὰ τὸν πόλεμο καὶ τὴν εἰρήνη καὶ μάλιστα σὲ ἀντιπαράθεση μ' ἐκείνους τοὺς ἄλλους λόγους, πού φαίνονται νὰ δέχονται τὸν πόλεμο, ὥς ἓνα ἀναπόφευκτο κακό. Ἐν τούτοις ἔχουν μιὰ «πολιτικὴ» σημασία. Γιατὶ εἶναι ἐκτὸς πάσης συζητήσεως ὅτι ἓνα τέτοιο μήνυμα ἀποκλείει ριζικὰ κάθε ἐπιθετικὸ πόλεμο, πού γίνεται γιὰ τὴν αὔξησιν τῆς δυνάμεως ἢ τῆς ἐπιρροῆς ἐνὸς λαοῦ ἢ μιᾶς κυβερνήσεως.

2. Ἡ δυνατότητα τοῦ δίκαιου πολέμου.

Τί συμβαίνει ὅμως μὲ τὸν λεγόμενο «δίκαιο πόλεμο»; Βέβαια μὲ τὴν σημερινὴ ἐξέλιξη τῆς πολεμικῆς τεχνικῆς εἶναι ἐρωτητέο κατὰ πόσο μπορεί νὰ ὑπάρξει «δίκαιος πόλεμος». Παρὰ ταῦτα μᾶς φαίνεται αὐτονόητος ὁ «δίκαιος πόλεμος» γιὰ τὴν ἄμυνα ἢ τὴν ἀντιμετώπιση καὶ τὴν ἀποφυγὴ μιᾶς ἀδικίας, μιᾶς ἀδικῆς ἐπιθέσεως.

Θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε πὼς ἓνας πόλεμος γιὰ νὰ χαρακτηριθεῖ «δίκαιος» θὰ πρέπει νὰ πληροῖ τοὺς ἐπόμενους ὅρους:

1. Πρέπει νὰ γίνεται ἀποκλειστικὰ ἀπὸ τὴν νόμιμη κυβέρνηση ἐνὸς λαοῦ. 2. Πρέπει νὰ εἶναι ἡ τελευ-

ταία δυνατότητα, γιὰ νὰ προφυλάξει τὸ λαὸ ἢ τὴν πολιτεία ἀπὸ βαρεῖες καὶ ἀδικεῖς βλάβες καὶ προϋποτίθεται ὅτι θὰ ἔχουν ἐξαντληθεῖ ὅλες οἱ ἄλλες δυνατότητες τακτοποιήσεως τῶν διαφορῶν καὶ ἀποφυγῆς τῆς συγκρούσεως. 3. Τὰ κακά καὶ οἱ ζημιὲς ἀπὸ τὸν πόλεμο πρέπει νὰ εἶναι μικρότερα ἀπὸ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα προσπαθοῦμε μὲ τὸν πόλεμο νὰ ἀποτρέψουμε. 4. Οἱ πολεμικὲς ἐπιχειρήσεις πρέπει νὰ περιορίζονται στὰ πεδία τῶν μαχῶν. Γυναικόπαιδα, ἠλικιωμένοι καὶ ἀκόμα τραυματίες καὶ αἰχμάλωτοι πρέπει νὰ μένουν ὧδοι ἀπὸ τὶς πολεμικὲς ἐπιθέσεις. 5. Ὁ πόλεμος πρέπει νὰ προβλέπεται ὅτι θὰ τελειώσει μὲ μιὰ νίκη σὲ προκαθορισμένο περίπου χρόνον, ἄλλοιῶς ἰσχύει ὁ νόμος ὅτι ἡ ἀδικία, πού ὑφίσταται ἓνας λαὸς εἶναι τὸ «μὴ χεῖρον κακόν».

Ἀπὸ ὅλους αὐτοὺς τοὺς ὅρους τοῦ δίκαιου πολέμου μπορεί σήμερα νὰ ὑπάρξει τὸ πολὺ ὁ πρῶτος. Ὅλοι οἱ ἄλλοι ναυαγοῦν, γιατί δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξουν εἰς ἀναγκαῖοι περιορισμοί. Τὸ ζύγισμα καὶ ἡ ἐκτίμηση τῶν κακῶν, πού θὰ προέλθουν ἀπὸ τὸν πόλεμο εἶναι ἀδύνατο γιατί οἱ ἄμεσες καὶ ἔμμεσες ἐπενέργειες τῶν μοντέρνων ὀπλικῶν συστημάτων — ὄχι μόνο τῶν πυρηνικῶν — δὲν μπορούν νὰ ἐλεγχθοῦν ἀπ' αὐτούς, πού κάνουν τὸν πόλεμο, οὔτε μπορεί νὰ προφυλαχθεῖ ὁ ἄμαχος πληθυσμὸς ἀπὸ τὶς συνέπειες τῆς χρήσεως τῶν ὅπλων αὐτῶν. Καὶ ἡ πρόβλεψη τῆς νίκης εἶναι σχεδὸν ἀδύνατη. Πολὺ συχνὰ πόλεμος σήμερα σημαίνει τὴν καταστροφὴ καὶ ἐκμηδένιση αὐτοῦ γιὰ τὴν υπεράσπιση τοῦ ὁποῖου γίνεται ὁ πόλεμος.

Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας ὁ πόλεμος — ἀκόμη καὶ ὁ πιὸ δίκαιος ἀμυντικὸς πόλεμος — ἔχει πάψει νὰ εἶναι ἓνα ἠθικῶς ἐπιτρεπτό μέσο γιὰ τὴν ὑποστήριξη δικαίων αἰτημάτων στὶς διεθνεῖς σχέσεις. Βέβαια, θὰ μπορούσε κανεὶς θεωρητικὰ νὰ κάνει μιὰ διευκρίνιση: ὁ πόλεμος δὲν εἶναι ἠθικὰ ἐπιτρεπτό μέσο τῆς πολιτικῆς, ὅταν γίνεται μὲ τὰ σύγχρονα ὅπλα. Θὰ ἦταν ὅμως ἐπιτρεπτός, ἂν περιορίζονταν στὰ ὅπλα ἐκεῖνα μὲ τὰ ὁποῖα θὰ μπορούσαν νὰ τηρηθοῦν οἱ ὅροι τοῦ δίκαιου πολέμου. Ἀλλὰ μιὰ τέτοια σκέψη εἶναι οὐτοπική. Μὲ τὴν σημερινὴ πολιτικὴ καὶ οἰκονομικὴ ἐπικοινωνία καὶ ἀλληλοεξάρτηση τῶν λαῶν, ἀκόμη καὶ κάθε τοπικὴ σύγκρουση ἐνέχει τὸν κίνδυνον τοῦ ὁλοκληρωτικοῦ πολέμου καὶ γι' αὐτὸ δὲν μπορεί νὰ δικαιωθεῖ καμμιὰ θεωρία περὶ «δίκαιου πολέμου». Ἄν εἶναι ἀλήθεια — καὶ εἶναι — ὅτι ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ εἰρήνη εἶναι οἱ κοινωνικὲς καὶ πολιτικὲς διαστάσεις τῆς ἀγάπης, τότε ἡ χριστιανικὴ πίστις δὲν μπορεί νὰ ἐνδιαφέρεται ἀπλῶς γιὰ τὴν διευκρίνιση τῶν ὁρων τοῦ δίκαιου πολέμου, ἀλλὰ μπορεί καὶ πρέπει νὰ ἐνδιαφέρεται καὶ νὰ ἀγωνίζεται μόνο γιὰ τὸ πὼς θὰ ἀποκλεισθεῖ ἐντελῶς ὁ πόλεμος. Ἄλλωστε ἀκριβῶς, ὅσο περισσότερο οἱ χριστιανοὶ πιέζουν γι' αὐτὸν τὸν ἀποκλεισμό τοῦ πολέμου καὶ γιὰ τὴν ἀνάπτυξη νέων μορφῶν καὶ τρόπων ἀντιμετωπίσεως διεθνῶν συγκρούσεων, τόσο καθαρότερη γίνεται ἡ χριστιανικὴ προσφορὰ στὴν ἐπίλυση τῶν συγχρόνων προβλημάτων τῆς διεθνούς πολιτικῆς. Γιατὶ ἓνα βλέμμα στὴν παρούσα διεθνῇ πολιτικὴ κατάσταση δείχνει ὅτι λαοὶ μὴ χριστιανικοὶ ἢ λαοὶ πού δὲν ἐμπνέονται ἀποφασιστικὰ στὴν ἱστορία τους ἀπὸ τὴν χριστιανικὴ πίστις, εἶναι

ἀκόμα πολὺ μακριὰ ἀπὸ τοῦ νὰ θεωροῦν τὸν πόλεμο ὡς ἠθικὰ ἀνεπίτρεπτο, ἀντίθετα τὸν θεωροῦν κάποτε καὶ «ἐερό».

3. Ἡ ἐ π ι δ ῖ ω ξ η τ ῆ ς ε ἰ ρ ῆ ν η ς σ ῆ μ ε ρ α.

Ἡ ἀνεπιφύλακτη ἐπιθυμία τῆς εἰρήνης καὶ ἡ ἀπόλυτη προοραφὴ τοῦ πολέμου ἀπὸ τοὺς χριστιανούς δὲν ταυτίζεται, βέβαια, μὲ μιὰ οὐτοπικὴ εἰρηνοφιλία. Ὁ χριστιανὸς δὲν εἶναι τόσο ἀφελής, γιὰ νὰ πιστεύει ὅτι οἱ πόλεμοι στὸ μέλλον εἶναι δυνατόν νὰ αποκλεισθοῦν μὲ μόνη τὴν δική του θέληση γιὰ εἰρήνη. Πρέπει νὰ λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν πάντοτε ἡ δυνατότητα ἀδικῶν ἐπιθέσεων π.χ. ἀπὸ ἐπιδιώξεις ἐπεκτατικῆς ἢ σωβινιστικῆς ἐνὸς λαοῦ. Γι' αὐτὸ καθένας, πού ἔχει τὴν εὐθύνη τῆς διακυβερνήσεως ἐνὸς λαοῦ, ἔστω καὶ χριστιανός, ὀφείλει νὰ ἀπομακρύνει μὲ κάθε θεμιτὸ μέσο ἀπὸ τὸν λαὸ του κάθε ἐπαπειλούμενη ἀδικία. Βέβαια, ὑπάρχει ἀνάμεσα σὲ μιὰ οὐτοπικὴ εἰρηνοφιλία, πού εἶναι πρόθυμη νὰ ἀποδεχθεῖ κάθε ἀδικία καὶ σ' ἓνα σύγχρονο ἀμυντικὸ πόλεμο (μὲ σύγχρονα ὅπλα) ἓνα εὐρὺ πεδίο γιὰ τὸ τί μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ, ὡς πῶς ἀποτελεσματικὸ μέσο ἀμύνει. Ἐπειδὴ σ' αὐτὸ τὸ πεδίο ἓνα μέσο ἀμύνει εἶναι ἠθικὰ τόσο καλλίτερο, ὅσο ἀποτελεσματικώτερα προσπατεῖ πολιτικά, ὑπάρχει ἐδῶ ἓνας εὐρὺς χώρος πολιτικῆς καὶ ἠθικῆς ἀξιολογήσεως. Γι' αὐτὸ καὶ ἀνάμεσα σὲ χριστιανούς μπορεῖ νὰ ὑπάρχουν πολὺ διαφορετικῆς πεποιθήσεις.

Μπορεῖ οἱ χριστιανοὶ νὰ ἔχουν διαφορετικῆς ἀποφύσεις γιὰ τὸ πῶς θὰ μπορούσε νὰ ἀποθαρρυνθεῖ ἓνας πιθανὸς ἐπιτιθέμενος ἐχθρός. Δηλ. ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία καὶ ἡ ἐπιθυμία τῆς εἰρήνης, πού πηγάζει ἀπ' αὐτὴν δὲν προκαθορίζουν καμμιά ἀπόφαση γιὰ τὸ ἂν ἐπὶ παραδείγματι μιὰ συγκεκριμένη χώρα θὰ ἦταν καλλίτερο νὰ οὐδετεροποιηθεῖ ἢ νὰ ἀνήκει σὲ κάποιον ἀμυντικὸ συνασπισμό. Γιὰ τὸ ἂν δὲν πρέπει νὰ διατηρεῖ ἢ νὰ διατηρεῖ μόνον συμβολικὲς στρατιωτικῆς δυνάμεις, ἢ νὰ ἔχει μιὰ ἐπαρκὴ ἀμυντικὴ δύναμη. Τίθεται ὅμως τὸ κρίσιμο στὶς ἡμέρες μας ἐρώτημα: Μπορεῖ μιὰ χώρα νὰ ἔχει πυρηνικὸ ἐξοπλισμό, γιὰ νὰ ἀποθαρρύνει ἓνα πιθανὸ ἐχθρό, ἔστω κι ἂν δὲν σκέπτεται νὰ χρησιμοποιοῦ ποτὲ αὐτὰ τὰ ὅπλα; Μ' αὐτὸ τὸ ἐρώτημα φθάνομε στὸ ἔσχατο ὄριο καὶ στὸ κρίσιμο σημεῖο γιὰ τὸ τί ἔχει ὁ χριστιανὸς νὰ πεῖ στὸ θέμα πολέμου.

Νομίζω ὅτι ὅσο οὐτοπικὴ εἶναι μιὰ ἀπόλυτη εἰρηνοφιλία, ἄλλο τόσο οὐτοπικὴ εἶναι, σύμφωνα μὲ ὅλα τὰ σοβαρὰ προγνωστικά, ἡ ἀποψη ὅτι θὰ μπορούσε κάποιος νὰ ἔχει ἓνα ἐξοπλισμὸ καὶ μάλιστα τόσο τελειοποιημένο, χωρὶς νὰ ὑπάρχει περίπτωση νὰ τὸ χρησιμοποιήσει. Γιὰ πόσο θὰ μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ στηρίξει τὴν διεθνὴ εἰρήνη στὴν «ἰσορροπία τοῦ τρόμου»; Μιὰ κατάσταση ἰσορροπίας μὲ τὰ σύγχρονα ὅπλα συστήματα γιὰ τὴν ἀποτροπὴ ἐνὸς κινδύνου συγκρούσεως θὰ μπορούσε ἴσως μόνον παροδικὰ νὰ γίνεαι ἀνεκτὴ, ἂν συγχρόνως καταβάλλεται κάθε συστηματικὴ προσπάθεια γιὰ τὴν ἀνάπτυξη νέων μορφῶν καὶ μεθόδων λύσεως τῶν συγκρούσεων, γιὰ τὴν πραγματικὴ —ὄχι εἰκονικὴ— μείωση τῶν ἐξοπλισμῶν, μέχρι

τὴν γενικὴ κατάρρηση τῶν πυρηνικῶν ὅπλων καὶ γιὰ τὴν δημιουργία μιᾶς διεθνούς τάξεως εἰρήνης. Δηλ. θὰ πρέπει τοῦλάχιστον τὸ σημεῖο στὸ ὁποῖο πραγματοποιεῖται ἡ ἰσορροπία τοῦ τρόμου ἀντὶ συνεχῶς νὰ ἀνεβαίνει —ὅπως γίνεται σήμερον καὶ μάλιστα μὲ συνεχῶς αὐξανόμενο ρυθμὸ— τοῦλάχιστον αὐτὸ τὸ σημεῖο ἰσορροπίας νὰ κατεβαίνει.

Πρέπει νὰ μελετηθοῦν σοβαρὰ τὰ αἷτια τῶν πολεμικῶν συγκρούσεων καὶ νὰ ἐρευνηθοῦν προτάσεις καὶ μέθοδοι γιὰ τὸ πῶς θὰ μπορούσαν ἀκόμη καὶ ὀξείες συγκρούσεις καὶ ἀντιθέσεις νὰ διευθετοῦνται χωρὶς χρῆση βίας. Ἀπέναντι σὲ μιὰ τέτοια προσπάθεια κάθε χριστιανός δὲν πρέπει νὰ εἶναι δύσπιστος καὶ νὰ τὴν θεωρεῖ μὴ ρεαλιστικὴ. Γιατὶ ἡ ἔρευνα καὶ ἡ μελέτη ἔστω καὶ τῆς ἐλαχιστότερης δυνατότητας γιὰ εἰρήνη εἶναι προτιμώτερη ἀπὸ τὴν πρωτόγονη ἐμπιστοσύνη στὴν δύναμη τῶν ὅπλων, πού στὴ βάση τῆς δὲν ἔχει ξεπεράσει τὴν ἀρχαία νοοτροπία μιᾶς ρομαντικῆς ἐξυμνήσεως καὶ ἐνὸς ἐγκωμιασμοῦ τοῦ πολέμου.

4. Εἰ ρ ῆ ν η καὶ βιοτικὸ ἐπίπεδο.

Ἀνάμεσα στὶς βαθύτερες αἰτίες συγχρόνων πολέμων προβάλλει μιὰ αἰτία σήμερον ὅλο καὶ περισσότερο στὸ προσκήνιο: Ἡ κατωφέρεια —διαφορὰ— πλούτου καὶ φτώχειας ἀνάμεσα στὰ μοντέρνα βιομηχανικὰ κράτη καὶ στὶς χώρες τοῦ λεγομένου «τρίτου κόσμου». Ἄν θέλουμε οἱ πόλεμοι στὸ μέλλον πραγματικά νὰ ἀποκλεισθοῦν, πρέπει πρὸ πάντων νὰ ὑπερνικηθοῦν ἡ φτώχεια καὶ ἡ πείνα. Θεωρητικά, βέβαια, αὐτὸ ἔχει ἀπὸ καιρὸ ἀναγνωριθεῖ. Ἀλλὰ πρέπει νὰ υλοποιηθοῦν οἱ πρακτικῆς συνέπειες, οἱ οικονομικοπολιτικῆς στὶς πλούσιες χώρες ἐν σχέσει μὲ τὴν πολιτικὴ ἐπενδύσεων στὸν τρίτο κόσμον. Καὶ οἱ χριστιανοὶ πρέπει νὰ ἀσκήσουν τὴν ἐπιρροή τους μὲ ὅλα τὰ μέσα πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνση. Καὶ ἐδῶ ἀνοίγεται ἓνα εὐρὺ πεδίο πολιτικῆς καὶ ἠθικῆς ἀξιολογήσεως καὶ προσπάθειας.

Ὅμως ἓνα εἶναι σαφὲς σὲ κάθε περίπτωσι: Ὅτι ἡ παγκόσμια εἰρήνη δὲν μπορεῖ νὰ ἐξασφαλισθεῖ χωρὶς ἀλληλεγγύη τῶν πλούσιων μὲ τοὺς φτωχοὺς αὐτῆς τῆς γῆς. Δηλ. χωρὶς περιορισμὸ τῆς ὑπερκατανάλωσης τῶν πλουσίων καὶ χωρὶς βοήθεια στοὺς φτωχοὺς στὸν ἀγώνα τους ἐνάντια στὴν οικονομικὴ ἐξαθλίωση. Ἄλλωστε μόνον ἔτσι θὰ ἀποδειχθεῖ ὅτι τὰ «ἀνθρώπινα δικαιώματα», πού ἀναγνωρίζουν ὅλες οἱ χώρες, πλούσιες καὶ φτωχῆς δὲν εἶναι στὴν πράξη μόνον κούφια συνθηματολογία.

5. Ἐ κ κ λ η σ ί α καὶ εἰ ρ ῆ ν η.

Ἡ βαρεῖα σύγχυση μέσα στὸν ἴδιον τὸν ἄνθρωπον καὶ ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους, πού ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία ὀνομάζει ἁμαρτία, ὁδηγεῖ στὴ βία καὶ στὶς συγκρούσεις. «Διαίρεσις γὰρ καὶ διάστασις καὶ πόλεμος οὐκ ἂν ἦν ἐν ἀνθρώποις μὴ τῆς ἁμαρτίας διατεμύσης τὴν φύσιν» —ἂν ἡ ἁμαρτία δὲν ἔφερνε τὴν διάσπαση καὶ τὴν σύγχυση στὴν ἀνθρώπινη φύση— (Μ. Βασίλειος). Ὁ Χριστὸς ἀποκαθιστᾷ τὴν ἀνθρώπινη φύση στὸ «ἀρχαῖον κάλλος» καὶ ἡ Ἐκκλησία Του

θέλει νὰ ὀδηγήσει τὸν ἄνθρωπο στὴν συνδιαλλαγή μὲ τὸν Θεό, μὲ τὸν ἑαυτό του, μὲ τὸν συνάνθρωπό του. Ὅπως λέγει ὁ Ἅγ. Κύριλλος Ἀλεξανδρείας «ἐν ἑσμεν οἱ πάντες καὶ ἐν ἀλλήλοις καὶ ἐν Χριστῷ· Χριστὸς γὰρ ἐστὶν ὁ τῆς ἐνότητος σύνδεσμος». Καὶ αὐτό, ποὺ πραγματοποιεῖται, βέβαια, μέσα στὴν Ἐκκλησία εἶναι τὸ καλλίτερο ἀντίδοτο κατὰ τῶν διαιρέσεων καὶ ἡ θετικώτερη προσφορά γιὰ τὴν συνδιαλλαγή ἀνάμεσα σὲ ἄτομα καὶ λαοὺς.

Ἄλλωστε μᾶς ὑπενθυμίζει ἡ Ἐκκλησία ἀκόμη πὼς ὁ Χριστὸς πέθανε γιὰ μᾶς, ὅπως ἐπίσης καὶ γιὰ τοὺς ἐχθροὺς μας. Καὶ μᾶς καλεῖ νὰ προσευχόμαστε —κατὰ τὴν ἐντολὴ τοῦ Χριστοῦ— καὶ γιὰ τοὺς ἐχθροὺς μας. Κι ἐμεῖς κι ἐκεῖνοι —ὅποιοι κι ἂν εἴμαστε καὶ ὅποιοι κι ἂν εἶναι— ἔχουμε ἀνάγκη ἀπὸ τὴν θεϊκὴ συγγνώμη. Ἔτσι συμβάλλει ἀποφασιστικὰ ἡ Ἐκκλησία στὴν ἀμβλυνση τῶν συγκρούσεων καὶ στὴν ἀποτροπὴ τοῦ κινδύνου ἐνὸς ὁλοκληρωτικοῦ πολέμου, ποὺ ἀπειλεῖ σήμερα μὲ ἀφανισμό τὴν ἀνθρωπότητα. Γι' αὐτὸ καὶ μέσα σ' αὐτὸ τὸ κλίμα, ποὺ δημιουργεῖ ἡ Ἐκκλησία, ἡ προσπάθεια ὧλων εὐκολώτερα μπορεῖ νὰ κατευθύνεται στὴν ἐξεύρεση δρόμων καὶ τρόπων γιὰ τὴν διευθέτηση διαφορῶν καὶ συγκρουομένων ἐνδιαφερόντων καὶ συμφερόντων καὶ γιὰ τὴν ἐξάλειψη τῆς ἀμοιβαίας δυσπιστίας μεταξὺ τῶν λαῶν.

Ἀκριβῶς ἐπειδὴ οἱ συνέπειες ἐνὸς πολέμου σήμερα παρουσιάζονται τόσο τραγικὲς καὶ ἀφῆνουν τόσο λίγα περιθώρια ἐλπίδας, εἴμαστε πεπεισμένοι ὅτι πρέπει ν' ἀναζητεῖται διέξοδος ἀπὸ τὸ σκοτάδι ὅχι μὲ τὸν περιορισμὸ ἢ ἀποκλεισμὸ διαφορῶν ὀπλικῶν συστημάτων μόνο, ἀλλὰ μὲ σοβαρὲς διαβουλεύσεις στὸ πολιτικὸ καὶ ἠθικὸ ἐπίπεδο. Τὰ ὅπλα, ποὺ διαθέτουν σήμερα οἱ λεγόμενες μεγάλες δυνάμεις αὐξάνουν τὴν ἀγωνία μας καὶ τὴν δυσπιστία μας καὶ δυσκολεύουν τὰ πολιτικὰ προβλήματα. Καὶ ὁ πυρηνικὸς ὄλεθρος ἀποτελεῖ τὸ ἐπικεντρο τῆς ἀγωνίας ὧλων. Μὲ τὴν ἀπειλὴ τοῦ θανάτου καὶ τὸν ἀφανισμό τοῦ ἀνθρώπινου πολιτισμοῦ, μπροστὰ στὰ ὁποῖα στεκόμαστε, μᾶς καλεῖ ὁ Θεός, ὅλους τοὺς χριστιανούς, Ἀνατολῆς καὶ Δύσης, Βορρᾶ καὶ Νότου, σὲ μιὰ βαθύτερη περισυλλογὴ καὶ σὲ μιὰ πιὸ νηφάλια ἀναζήτηση τοῦ δρόμου τῆς ζωῆς κοντὰ Του. Δὲν θὰ σώσει κανένα τελικὰ ἡ πολεμικὴ του ὑπεροπλία.

Γι' αὐτὸ ὁ ἄνθρωπος σήμερα νοσταλγεῖ βαθειὰ καὶ διαρκῶς τὴν εἰρήνην. Δὲν βρίσκει πιὰ κανένα νόημα στὸν πόλεμο. Δοκίμασε τοὺς καρπούς του καὶ τοὺς βοῆκε πικροὺς καὶ δηλητηριώδεις. Ὁ πόλεμος σκορπίζει τὰ ἰδανικά του, περιορίζει τὴν ἐλευθερίαν του, καταστρέφει τὴν περιουσίαν του καὶ ἀπειλεῖ τὸ μέλλον του μ' ἓνα ὁλοκληρωτικὸ ἀφανισμό. Δοκίμασε ἀρκετὰ τὸν πόλεμο καὶ θέλει νὰ ζήσει μὲ εἰρήνην.

Γι' αὐτὸ καὶ οἱ χριστιανοὶ σ' ὅλο τὸν κόσμον βλέπουν σὰν σκοπὸ τοὺς τὴν παγκόσμια εἰρήνην. Ὅμως «εἰρήνην», γιὰ τὸν χριστιανό, σημαίνει πολὺ περισσότερο ἀπὸ μιὰ ἀπλὴ ἀπουσία πολέμου. Ὅπως θὰ ἔλεγε ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος «Εἰρήνην δὲ λέγω οὐ τὴν ἀπὸ προσορθήσεως ψυχῆς... ἀλλὰ τὴν κατὰ Θεὸν εἰρήνην». Ἡ εἰρήνη αὕτη ἡ «κατὰ Θεὸν» ἔχει ὡς θετικὰ χαρακτηριστικά της τὴν ἐλευθερίαν, τὴν δικαιοσύνην, τὴν ἀλήθειαν, τὴν ἀγάπην. Γιὰ μιὰ τέτοια εἰρήνην

εὐχεται ἡ Ἐκκλησία καὶ πρέπει ν' ἀγωνίζονται οἱ πιστοί.

Πρέπει γι' αὐτὸ νὰ ἔχουμε ξεκαθαρίσει ὅτι μιὰ τέτοια εἰρήνη δὲν εἶναι εὐκόλη, οὔτε μπορεῖ νὰ πραγματοποιηθεῖ ἀπὸ τὴν μιὰ μέρα στὴν ἄλλη. Ζοῦμε σὲ μιὰ ἐποχὴ ποὺ ἡ περιφρόνηση τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ἐπανάσταση ἐναντίον Του φουντώνει θὰ ἔλεγε κανεὶς ἀπὸ γενιὰ σὲ γενιὰ καὶ ὀδηγεῖ τὸν ἄνθρωπο σὲ μιὰ ἀκόρεστη θέληση γιὰ δύναμη. Ὁ πόλεμος καὶ τὰ κακά του εἶναι οἱ συνέπειες. Στὴ βάση του δηλ. τὸ πρόβλημα εἶναι πνευματικόν. Τὰ οἰκονομικὰ καὶ τὰ πολιτικὰ κίνητρα ἐπονται. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν λύεται τὸ πρόβλημα μόνο μὲ οἰκονομικοπολιτικὰ μέσα.

Οἱ μεγάλες εἰκονογραφημένες, θὰ ἔλεγα, διηγῆσεις τῆς Ἅγ. Γραφῆς οἱ σχετικὲς μὲ τὴν ἀνθρώπιν ζωὴ, γιὰ τὴν ἀνυπακοὴ τοῦ Ἀδάμ, γιὰ τὴν ἀδελφοκτονία τοῦ Κάιν, γιὰ τὸν κατακλυσμὸ, γιὰ τὴν διάσπαση τῆς ἀνθρωπότητος, παρὰ τίς ἐξωτερικὲς ἐπιτυχίες στὸν πύργο τῆς Βαβέλ, παίρνουν γιὰ τὴν ἐποχὴ μας τὴν ἀπειλούμενη ἀπὸ τὴν αὐτοκαταστροφὴ μιὰ ἰδιαίτερη σημασία. Τὸ μήνυμα αὐτῶν τῶν διηγῆσεων εἶναι ὅτι ἡ ρίζα καὶ τῶν σημερινῶν ἐπαπειλούμενων καταστροφῶν βρίσκεται στὴν ἐπανάστασή μας κατὰ τοῦ Θεοῦ πρωτογενῶς, στὸ μῖσος καὶ στὴν δυσπιστία μεταξὺ μας ἔπειτα.

Γι' αὐτὸ πρέπει ν' ἀλλάξει ἡ καρδιά τοῦ ἀνθρώπου. «Καὶ ἐκσπάσω τὴν καρδίαν τὴν λιθίνην (λέγει ὁ Θεὸς διὰ τοῦ προφήτου Ἰεζεκιήλ) ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτῶν καὶ δώσω αὐτοῖς καρδίαν σαρκίνην... καὶ πνεῦμα καινὸν δώσω ἐν αὐτοῖς» (Ἰεζ. 14,19). Θὰ βγάλω ἀπὸ μέσα σας τὴν πέτρινη καρδιά καὶ θὰ σᾶς δώσω μιὰ σάρκινη, ἀνθρώπινη καρδιά. Ἀκούγεται αὐτὸ παρόδοξα. Σὰν μιὰ μεταμόσχευση καρδίας διὰ τοῦ Ἅγ. Πνεύματος. Αὕτη ἡ ἐσωτερικὴ ἀλλαγὴ εἶναι γιὰ κάθε ἐποχὴ ἡ κλήση καὶ ἡ ἀξίωση τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ μεγάλη εὐθύνη τῆς Ἐκκλησίας εἶναι χωρὶς ἀμφιβολία στὴν παρούσα κατάσταση νὰ διοχετεύσει καὶ ἐνεργοποιήσει στὶς καρδιὲς τῶν ἀνθρώπων τὴν μεταμορφωτικὴ δύναμις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Νὰ ἐμπνεύσει τοὺς πιστοὺς νὰ προσεύχονται πιὸ θερμὰ γιὰ τὴν εἰρήνην, νὰ προωθοῦν μὲ κάθε μέσο τὴν ὑπόθεσή της, νὰ βιώνουν τὴν μετάνοιαν καὶ νὰ ἀγωνίζονται ἀποφασιστικὰ γιὰ νὰ δημιουργήσουν μιὰ παγκόσμια ἐπικοινωνία, καταλλαγὴ, κοινωνία καὶ ἀγάπην.

Ἐ π ι λ ε γ ὀ μ ε ν α.

Ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστὸς εἶπε: «Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοὶ ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται». Εἴμαστε κεκλημένοι, ὡς παιδιὰ τοῦ Θεοῦ νὰ διακηρύττουμε τὴν εἰρήνην τοῦ Θεοῦ μὲ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους. Γι' αὐτὸ πρέπει ν' ἀναζητᾶμε ἀπὸ κοινοῦ μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ποὺ σοβαρὰ καὶ ἔντιμα τὸ θέλουν, τὴν εἰρήνην τοῦ κόσμου.

Πρὸ πάντων ὅμως πρέπει νὰ καταθέτουμε τὴ μαρτυρία τῆς ἀκράδαντης ἐλπίδας μας στὸ Θεό, ποὺ στὰ χέρια Του βρίσκεται ἡ τύχη τῶν λαῶν. Μέσα σ' αὕτη τὴν ἐμπιστοσύνην μπορούμε ἀκούραστα καὶ χωρὶς ἀπογοήτευση νὰ ἐργαζόμαστε γιὰ μιὰ ἀτμόσφαιρα συμ-

Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΤΗΣ ΤΟΥ ΙΕΡΩΜΕΝΟΥ

Τοῦ Ἀρχιμ. ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ ΚΑΤΡΑΚΟΥΛΗ

Δὲν εἶναι δυνατόν βεβαίως νὰ ἀναφέρωμεν ὅλας τὰς ἀρετάς, αἱ ὁποῖαι γεννῶνται ἐκ τῆς τηρήσεως τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ καὶ αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀπαραίτητοι διὰ τὴν ἀπόκτησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Εἶναι ὁμῶς αὐτονόητον ὅτι ὁ ιερωμένος, ὡς διάκονος καὶ τύπος Χριστοῦ, πρέπει νὰ μετέχη ὅλων τῶν ἀρετῶν. Νὰ εἶναι διὰ τὸ ποιμνιον θεῖον θησαύρισμα τοῦ πλούτου τοῦ Πνεύματος καὶ γνώμων ἀκλινῆς τῶν τοῦ Χριστοῦ ἐντολῶν.

Εἶναι ἀνάγκη ὁμῶς νὰ ἀσχοληθῶμεν ὀλίγον μὲ τὴν ἀρετὴν τῆς νήψεως ἣτις ἀποτελεῖ τὸ καθ' αὐτὸ πνευματικὸν ἔργον τοῦ ιερέως, καὶ ὁδηγεῖ εἰς τὴν καθαρὰν προσευχήν.

Πεδίον τοῦ πνευματικοῦ ἀγῶνος τοῦ ιερέως, εἶναι ἡ ἑαυτοῦ καρδιά καὶ ἡ διάνοια. Ὅστις δὲ ἀγαπᾷ νὰ εἰσέρχεται διὰ τῆς διανοίας εἰς τὴν καρδίαν του, κατανοεῖ τὸν λόγον τὸν προφήτου Δαβὶδ τὸν λέγοντα: «προσελεύσεται ἄνθρωπος, καὶ καρδίᾳ βαθεῖα» (Ψαλμ. 73, 7). Ἡ γνησίᾳ ἐν Χριστῷ ζωῇ, ἀναδύεται ἐκεῖ, ἐν τῇ βαθεῖᾳ καρδίᾳ κεκρυμμένη ὄχι μόνον ἀπὸ ξένα βλέμματα, ἀλλὰ καὶ ἀπ' αὐτὸν τὸν ἴδιον ἄνθρωπον. Ὁ εἰσελθὼν εἰς τὸν μυστικὸν τοῦτον νυμφῶνα, καὶ ἀσχοληθεὶς συστηματικῶς μὲ τὴν κάθαρσιν αὐτοῦ, ἀναμφιβόλως θὰ ἐδοκίμασεν ἄφραστον ἐκπλήξιν πρὸ τοῦ μυστηρίου τῆς ὑπάρξεώς του.

Ἡ νήψις, ὡς πνευματικὴ ἐπαγρύπνησις πρέπει νὰ χαρακτηρίξῃ τὴν ζωὴν τοῦ κληρικοῦ. «Σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσι, κακοπάθησον, ἔργον ποιήσον εὐαγγελιστοῦ, τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον» γράφει ὁ Ἀπ. Παῦλος εἰς τὸν Τιμόθεον.

Ὁ ἱερεὺς διὰ νὰ νικήσῃ τὴν ἁμαρτίαν, νὰ κατενύνησιν τὰ πάθη καὶ νὰ διασώσῃ τὴν πνευματικὴν του ζωὴν ὀφείλει νὰ νήφῃ. Ἡ ἀκηδία καὶ πνευμα-

τικὴ ἀδιαφορία ἀποτελοῦν τοὺς θανασίμους ἐχθροὺς τοῦ ιερέως. Μόνον διὰ τῆς νήψεως δύναται νὰ διαφύγῃ τὰς παγίδας τοῦ διαβόλου. «Νήψατε, γρηγορήσατε» παραγγέλλει ὁ Ἀπ. Πέτρος. Ἡ νήψις ἄπτεται τῆς πίστεως, τῆς προσευχῆς, καὶ εἶναι τὸ ἐδραῖωμα τῆς ἐν γένει πνευματικῆς ζωῆς. Ὁ Ἅγιος Ἡσύχιος ὀρίζει τὴν νήψιν ὡς «ὁδὸν πάσης ἀρετῆς καὶ ἐντολῆς Θεοῦ». Εἶναι λοιπὸν φανερόν ὅτι ἡ νήψις ἀποτελεῖ μίαν γενικωτέραν πνευματικὴν προσπάθειαν τελειώσεως τοῦ ἀνθρώπου, ἣτις ὁδηγεῖ αὐτὸν εἰς τὴν ἀπάθειαν. Τὸ ἔργον τῆς νήψεως εἶναι διττόν. Προσπάθεια καθάρσεως τοῦ παθητικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς καὶ ἐπαγρύπνησις ἐπὶ τοῦ λογιστικοῦ. Ὁ ἱερεὺς ἀγωνίζεται συνεχῶς ἵνα ἔχῃ ὑποτεταγμένον τὸ θυμικὸν καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν μέρος τῆς ψυχῆς εἰς τὸ λογιστικόν. Διὰ τῆς ἐπαναφορᾶς τῆς ἡγεμονίας τοῦ νοῦ εἰς τὴν ψυχὴν, καταπολεμοῦνται τὰ πάθη καὶ ἀποκαθίσταται ἡ ψυχικὴ ἁρμονία. Ἡ ἀπάθεια κατὰ τὸν Ἀγ. Γρηγόριον Παλαμᾶν εἶναι ἡ μετὰθεσις τοῦ παθητικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς «ἀπὸ τῶν χειρόνων ἐπὶ τὰ κρεῖττω» δηλαδὴ ἡ ἐπαναφορά του εἰς τὸ κατὰ φύσιν. Οἱ Νηπτικοὶ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, οἵτινες ἀνήγαγον τὴν νηπτικὴν θεωρίαν εἰς ἐπιστήμην ὁλόκληρον, σκοπὸν τῆς νήψεως προβάλλουν τὴν ἀπάθειαν, δηλαδὴ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ψυχῆς εἰς τὸ κατὰ φύσιν. Οὕτως ἀνοίγεται ἡ θύρα τῆς ψυχῆς εἰς τὴν βασιλίδα τῶν ἀρετῶν τὴν προσευχήν. Διότι ἡ προσευχὴ προχωρεῖ πέραν τῆς ἀπαθείας. Ἀρχίζει ἐκεῖ ὅπου τελειώνει ἡ ἀπάθεια.

Ὁ ιερωμένος, εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν προσευχόμενος ἄνθρωπος· ἡ προσευχὴ εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῆς φωτεινῆς προσωπικότητος τοῦ ιερέως. Ἐχει διαρκῶς τεταμένην τὴν διάνοιάν του καὶ τὴν ἀκοήν του εἰς τὰς θείας προσταγὰς, δίδει σήματα κινδύνου εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ δέχεται τὰ μηνύματα τῶν θεῶν θελημάτων. «Οὐδὲν εὐχῆς

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 217 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 13 τεύχους.

φιλιώσεως καὶ καλῆς θελήσεως. Τὰ ἰδιαίτερα θέματα καὶ προβλήματα εἶναι, βέβαια, διαφορετικὰ κατὰ τὴς περιστάσεις σὲ κάθε χώρα. Ἴσως μάλιστα κάποτε κάποι οἱ ἡγέται τῶν λαῶν νὰ μὴ συμπαθοῦν τὴν Ἐκκλησίᾳ ἢ καὶ νὰ εἶναι δεδηλωμένοι ἐχθροὶ τῆς. Ὅμως πιστεύουμε ὅτι ἡ δύναμις τοῦ Ἀγ. Πνεύματος εὐρίσκεται ἀποφασιστικὰ ἐπὶ τὸ ἔργον μὲ τὴν μαρτυρία πιστῶν καὶ ἀποφασισμένων Χριστιανῶν καὶ οἱ σκοποὶ τῆς θελήσεως τοῦ Θεοῦ θὰ ἐκπληρωθοῦν στὸν κατάλληλο καιρὸ. Ἐμεῖς καλούμεθα, ὡς τόσο, νὰ προσευχήμασθε, νὰ ἐλπίζουμε καὶ ν' ἀγωνιζόμεσθε γιὰ τὴν ἐπικράτησιν στὶς καρδιές μας, στοὺς λαοὺς, στὸν κόσμον μας τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ποὺ εἶναι «δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη καὶ χαρὰ ἐν Πνεύματι ἁγίῳ» (Ρωμ. ιδ' 17).

Αὐτὸ ἄλλωστε εἶναι καὶ τὸ μήνυμα τῆς σημερινῆς ἑορτῆς. Γιατί, ἂς μὴ ξεχνᾶμε, ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς ἐκ διαφόρων γλωσσῶν καὶ ἔθνων «καινοουργεῖται ἡ συμφωνία» (δοξαστ. ἀποστίχων ἐσπερινοῦ), γιατί ὁ Θεὸς «ὅτε τοῦ πυρὸς τὰς γλώσσας διένειμεν εἰς ἐνότητα πάντας ἐκάλεσε» (Κοντάκιον ἑορτῆς). Καὶ μόνον μ' αὐτὴν τὴν «ἐνότητα», ποὺ πραγματοποιεῖ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ μέσα στὸν ἴδιο τὸν ἄνθρωπο καὶ ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους, θέλοντας νὰ κάνει «καινὰ τὰ πάντα» καὶ νὰ μεταβάλλῃ τὸν κόσμον σὲ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, μπορεῖ ν' ἀνθίσῃ καὶ καρποφορήσῃ ἡ εἰρήνη, ἡ προσωπικὴ, ἡ ἐθνικὴ, ἡ παγκόσμια.

Αὐτὴν εὐχόμεσθε καὶ γι' αὐτὴν ἂς ἀγωνιζόμεσθε.

δυνατώτερον πεπυρωμένης καὶ γνησίας» τονίζει ὁ Ἅγιος Χρυσόστομος. Αὐτὴν χρησιμοποιεῖ ὁ ποιμὴν ὡς αὐλὸν διὰ νὰ ἐλκύῃ τὸ ποίμνιον πλησίον του. Γνωρίζομεν καὶ ἡμεῖς ὅτι οἱ ἄνθρωποι τῆς προσευχῆς ἐλκύουν ἡμᾶς ἀποπνέοντες εὐωδίαν Χριστοῦ.

Ἡ προσευχὴ εἶναι τὸ ἐντρύφημα καὶ ἡ θεουργικὴ ἀπόλαυσις τοῦ ἱερέως, ἀλλὰ καὶ τὸ εὐθυβόλον ὄπλον του. Εἶναι ἡ ἀσφάλεια τοῦ ἱερέως, ὡς λέγει ὁ ἱερὸς Γρηγόριος: ἐστὶ φυλακτήριον, παρθενίας σφραγίς, θυμὸς παιδαγωγία, τύφου καταστολή, μνησικακίας καθάρσιον, φθόνου καθαιρέσις, εἰρήνης ἀσφάλεια.

Εἶναι ἀπέραντος ἡ γραμματολογία τῶν Πατέρων περὶ προσευχῆς ὅπως ἀπέραντοι εἶναι καὶ αἱ διαστάσεις αὐτῆς. Διὰ τοῦτο εἶναι δύσκολον νὰ δώσωμεν ἓνα ὀρισμὸν διὰ τὴν προσευχήν. Βασικῶς «προσευχὴ ὁμιλία ἐστὶ νοῦ πρὸς Θεόν» κατὰ τὸν Ὅσιον Νεῖλον τὸν ἀσκητὴν, ἢ «ἀνάβασις νοῦ πρὸς Θεόν».

Ἡ ψυχὴ ἐκτείνεται ἀμεταστρόφως πρὸς τὸν οἰκεῖον Δεσπότην, Αὐτὸν ὁ ὁποῖος εἶναι «κάλλος ἄρρητον καὶ ἀνεπινόητον, τὸ μόνον φύσει ἔραστον καὶ ὑπὲρ πᾶν ἔραστον καὶ μόνον κυρίως καλὸν καὶ ἀγαθόν, ὑπερκείμενον παντὸς καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ», ὅπως ἀναφέρει ὁ Κάλλιστος Καταφυγιώτης. Ὁ θεὸς ἔρως λοιπὸν ὠθεῖ τὴν ψυχὴν ἐκτὸς ἑαυτῆς πρὸς συνάντησιν τοῦ θεοῦ Ἑραστοῦ. Αὕτῃ εἶναι ἡ πρώτη ἐνέργεια τῆς ψυχῆς ἢ ὁποῖα ἐκκαυματίζει αὐτὴν πρὸς θεῖαν γνῶσιν.

Ἡ προσευχή, ὡς βάθος καὶ αἰωνιογόνος ἔρως, εἶναι ἡ φιλτάτη καὶ ἡδυτάτη συνομιλία, ἡ οὐράνιος καὶ θειοτάτη φιλία, ἣς οὐδεὶς δύναται χωρῆσαι τὴν ψυχὴν, εἰ μὴ μόνον ἡ ἀπερίσκεπτος ἀνθρωπίνη ἀπόφασις.

Τὴν θειοτάτην φιλίαν καὶ οὐράνιον θεῖαν συνομιλίαν θὰ γευθῇ ὁ ἱερωμένος, ὅταν ὡς ἄλλη νύμφη τοῦ ἁσματος ἀσμάτων, τρέχει ὀπίσω τοῦ Νυμφίου Χριστοῦ, ἀναζητῶν, κραυγάζων καὶ ἐρωτῶν «μὴ δὴν ἡγάπησεν ἡ ψυχὴ μου εἶδετε»; Αὐτὸς ὁ ἀσίγαστος πόθος πρὸς συνάντησιν καὶ γνωριμίαν εἶναι ἡ θερμοδυναμικὴ ἐνέργεια τῆς προσευχῆς.

Γεννᾶται τώρα τὸ ἐρώτημα, πῶς κατορθοῦται ἡ ἀνάβασις εἰς τὰ οὐράνια, ἡ προσπέλασις καὶ παράκυψις εἰς τὰ θεῖα παραπετάσματα, καὶ πῶς ἡ διάνοια (ἣτις ἐστὶν ὁ ὀφθαλμὸς τῆς ψυχῆς) εἶναι δυνατόν νὰ παραμένῃ διηνεκῶς τεταμένη πρὸς τὸν Θεόν καὶ νὰ συνομιλῇ μετ' Αὐτοῦ;

Τὸ θέμα ἔχει ὡς ἐξῆς: πάντες εἴμεθα γνωστοὶ εἰς τὸν Θεόν. Ἡμεῖς ὅμως δὲν ἔχομεν κάνει γνωστὸν ἑαυτὸν εἰς τὸν Θεόν. Τί λέγει αὐτό; Δὲν ἀπεκτήσαμεν, δὲν καλλιεργήσαμεν διὰ τῆς πίστεως, τὴν πλήρη συνείδησιν καὶ ἀντίληψιν τοῦ θεοῦ βλέμματος ἐπὶ τῆς ὑπάρξεώς μας, ὥστε νὰ γυρίσῃ ὁ ἡμέτερος ὀφθαλμὸς, ὅστις ἐστὶ ἡ διάνοια, νὰ ἀτενίσῃ ἐκ τοῦ σύνεγγυς, ἀσχηματίστως τὸν Θεὸν ὀφθαλμόν, διὰ νὰ ἀρχίσῃ ἡ ἀσχηματίστος Θεοκοινωνία, ἡ εὐφραίνουσα ἀφράστως καὶ περιλούουσα μὲ τὴν Θεῖαν χάριν τὴν ἀνθρωπίνην ὑπαρξίν, καὶ πληροφοροῦσα αὐτὴν νὰ χαίρῃ ἐπὶ τῇ ἐλπίδι τῶν μελλόντων καὶ οὐρανίων ἀγαθῶν.

Ἡ γνωριμία δὲ αὕτῃ ἡ προσωπικὴ μὲ τὸν ἀπερινόητον Θεόν, ἐπιτυγχάνεται ὅταν ἡ ψυχὴ ἀποξενωθῇ ἀπὸ κάθε τι ὑλικὸ καὶ ἀνθρώπινο, ὅχι μόνον ἐμπαθεῖς ἀλλὰ καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἀπλὰ καὶ ἀναμάρτητα νοήματα καὶ οὕτως ἀποκτήσῃ τὴν μυστικὴν ἐμπειρίαν τῆς παρουσίας καὶ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Παρ' ὅλα αὐτὰ ὅμως τὴν θεῖαν γνῶσιν τὴν δίδει εἰς τὴν ψυχὴν ἀοράτως τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ὅταν αὕτῃ ἔχει δοθῇ εἰς τὴν ταπείνωσιν καὶ τὴν ἀγάπην. Ὅσον ἡ ψυχὴ ἐκτείνεται εἰς τὴν ἀγάπην, τόσον πλουτίζει εἰς τὴν θεῖαν γνῶσιν καὶ τὰνάπαλιν. Αὕτῃ ἡ γνωριμία δημιουργεῖ εἰς τὴν ψυχὴν μίαν ἀπερίγραπτον εὐφροσύνην καὶ ἀνεξάντλητον χαράν, ἡ ὁποία προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀλληλοφανερώσιν Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου εἰς μίαν ἀγαπητικὴν ἀμοιβαιότητα. Ἡ ψυχὴ ἀνοίγεται διάπλατα πρὸς τὸν Θεόν, ἀφοῦ ἔχει ἀπαλλαγῇ ἀπὸ κάθε πάθος καὶ νόημα, καὶ ὁ Θεὸς ἀποκαλύπτει ἑαυτὸν εἰς ἀγάπης ἀντέκτισιν. Αὕτῃ ἡ ἀμοιβαία ἀγαπητικὴ ἀποκάλυψις ἡ ὁποία καταλήγει νὰ εἶναι μία ἐμπειρικὴ μέθεξις, δίδει τὴν γνῶσιν, ἣτις «διὰ πείρας μεθέξει παρέχεται τοῦ γνωσθέντος τὴν ἔφασιν» κατὰ τὸν Ἅγιον Μάξιμον. Ἡ γνῶσις αὕτῃ, αὐξάνει τὴν ἔφασιν ἔτι περισσότερον διὰ τὴν πλήρη ἔνωσιν.

Σὺν τῷ χρόνῳ, ἡ ψυχὴ τοῦ ἱερέως, διὰ τῆς ἀδιαλείπτου προσευχῆς ἀποκτᾷ θαυμαστὰς πτέρυγας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πρὸς τὸ ἵπτασθαι ἀκωλύτως πρὸς τὸν ἀέρα τῆς Θεότητος. Ἀνοίγονται εἰς αὐτὸν αἱ πύλαι τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὁρᾷ τὸν Θεόν.

Θὰ πρέπη νὰ γνωρίζωμεν ὅτι ὁ Θεὸς ὁρᾶται διὰ τῆς καθαρᾶς συνειδήσεως, τῆς καθαρᾶς διανοίας, ἣτις ἐστὶ ὁ ὀφθαλμὸς τῆς ψυχῆς καὶ τῆς κεκαθαρωμένης καρδίας. Ὅλη ἡ ὑπαρξις τοῦ ἀνθρώπου τότε γίνεται ὀφθαλμὸς καὶ ἀπολαμβάνει ἀρρήτου Θεᾶς καὶ δόξης, προγευομένη τῆς αἰωνιότητος. Τότε δίδεται εἰς αὐτὸν μία ὑπερφυσικὴ ἀμφιέσις. «Αὐτὸ τὸ πνεῦμα ἀμφιάζει ἄρρητα, ἄμφια οὐρανοῦ κάλλους» ἐνδύματα βασιλείας ἀρρήτου φωτός, δηλ. ἐνδύματα πίστεως καὶ ἐλπίδος, χαρᾶς, ἀγάπης, εἰρήνης, ἀγαθωσύνης. Εἰς τὴν ἔνωσιν του μὲ τὸν Θεόν, ζῇ ὁ ἱερωμένος τὴν πλήρη μακαριότητα, διότι ὁ Θεὸς εἶναι τὸ ἄκρον ἀγαθόν, εἶναι «πᾶν ἀγαθόν». Τὸ πᾶν εἶναι ὁ Χριστός.

Ἡ πραγματοποίησις τῆς ἐνώσεως τοῦ ἱερέως μετὰ τοῦ Θεοῦ, εἶναι δι' αὐτὸν ἡ τελεία κατάκτησις τοῦ ἔφετος καὶ πληροῖ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀρρήτου χαρᾶς καὶ ἀγαλλιᾶσεως.

«Ἡ γὰρ πρὸς Θεὸν ἀγαπητικὴ ἔνωσις πάσης ἐξήρηται καὶ ὑπέρκειται ἐνώσεως» λέγει ὁ μυστιπόλος Μάξιμος ὁ ὁμολογητής. Εἰς τὴν ἄρρητον αὐτὴν Θεοκοινωνίαν, ἣτις εἶναι δωρεὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀφάνταστα βοηθεῖ ἡμᾶς ἡ Κυρία Θεοτόκος. Αὕτῃ καὶ ἅλιν εἶναι ἡ κλίμαξ διὰ τῆς ὁποίας δυνάμεθα νὰ ἀνέλθωμεν εἰς τὸν οὐρανόν, ἐπειδὴ δι' Αὐτῆς ὁ Θεὸς ἐγένεν ἄνθρωπος καὶ κατέβη εἰς τὴν γῆν. Ἡ Θεομήτωρ εἶναι ἡ φιλόστοργος Μήτηρ ὅλων ἡμῶν, ἣτις ἀγωνιωδῶς συμπαρίσταται εἰς τὸν ἀγῶνα μας διὰ τὴν θέωσιν. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἐμπιστευώμεθα πολὺ εἰς τὴν ἀπροσμέτρητον ἀγάπην Τῆς καὶ

τὴν ἀήττητον βοήθειάν Της. Αὐτὴ εἶναι ἡ Θεό-
ληπτος προστάτης τῆς Ἐκκλησίας μας. Εἰς Αὐτὴν
ἄς καταφεύγωμεν μὲ ἐμπιστοσύνην.

Ὁ ἀγὼν ἡμῶν τῆς προσευχῆς ἐνισχύεται δε-
όντως καὶ εὐρύνεται διὰ τῆς ἐπικουρίας τῶν ἁγίων
καὶ τῶν ἀγγελικῶν δυνάμεων. Οἱ ἅγιοι καὶ οἱ ἄγγε-
λοι, ὡς ἡγιασμένα ὄντα παρὰ Θεοῦ, χαίρουν ἐπὶ τῇ
σωτηρίᾳ τῶν ἀνθρώπων, καὶ προσφέρουν μεγίστην
βοήθειαν καὶ ποικίλην, διὰ τῶν πρεσβειῶν των, εἰς
ὅσους τοὺς ἐπικαλοῦνται. Δὲν εἶναι ὅμως ἀρκετὸν
τὸ νὰ τοὺς ἐπικαλοῦμεθα. Χρειάζεται καὶ ἡ φιλικὴ
σχέσις μας μὲ αὐτοὺς· οἱ ἅγιοι δὲν εἶναι ἀδιάφοροι
πρὸς ἡμᾶς καὶ τὸν ἄγωνα μας· πρέπει νὰ τοὺς ζή-
σωμεν ἐκ τοῦ πλησίον· τὸ ποθοῦν διὰ τὴν σωτηρίαν
μας· ἐν πνεύματι Ἀγίῳ συνδεόμεθα, ζῶμεν τὴν
δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπολαμβάνομεν τῶν Θεῶν
δωρεῶν. Ἡ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας ἔχει νὰ μᾶς παρου-
σιάσῃ ἀπειρον ἀριθμὸν τοιούτων ἐμφανῶν ἀποκα-
λύψεων τῶν ἁγίων. Ὡς ἱεουργοὶ τοῦ Ὑψίστου γνω-
ρίζομεν ἀπὸ τὴν πείραν καὶ ἱστορίαν τῆς Ἐκκλη-
σίας, τὴν παρουσίαν τῶν συλλειτουργῶν ἀγγέλων,
καθὼς ἐπίσης καὶ τὸν φυλάκων ἀγγέλων. Αὐτὴ ἡ
συναναστροφή μας μὲ τοὺς ἁγίους καὶ τοὺς ἁγ-
γέλους, εὐρύνει τὸ πεδίον τῆς πνευματικότητός μας,
καὶ ὁλοκληρώνει τὴν πίστιν μας πρὸς τὸν Θεόν,
προσανατολίζουσα ἡμᾶς πρὸς τὴν Βασιλείαν τοῦ
Θεοῦ, διὰ τὴν ὁποίαν καὶ ἐπλάσθημεν.

Ἡ ἐπαφὴ μας αὐτὴ μὲ τὸν οὐράνιον καὶ ἅγιον
κόσμον, μᾶς οὐρανοποιεῖ καὶ ἁγιάζει. Μᾶς κάνει
ὄλους πνευματικούς καὶ οὕτω τὸ σῶμα αἱρεται ὑπὸ
τοῦ πνεύματος καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐνοῦται μὲ τὸν Θεόν·
«καθ' ὅτι καὶ ὁ Θεὸς σμικρύνει ἑαυτὸν καὶ ἐνοῦται
τὸ καθ' ἡμᾶς νῶ, ἀλλὰ συγκαταβάσει χρώμενος»
ὡς ἀναφέρει ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς.

Ὅταν ὁ ἱερεὺς φθάνῃ εἰς αὐτὴν τὴν πληρότητα
τῆς θείας γνώσεως καὶ ἐνώσεως, τὸν διδάσκει πλέον
«ὁ οἰκὴσας ἐν αὐτῷ Θεός» καὶ τότε αἰσθάνεται εἰς
ὅλην τὴν ὑπαρξίν του τὴν ἐπισκόπησιν τοῦ Θεοῦ·
ἰδιαιτέρως ὅταν εἰσέρχεται εἰς τὸ ἱερὸν βῆμα διὰ νὰ
ἱεουργήσῃ, ζῇ τὴν θεῖαν παρουσίαν ἅμα τε καὶ τὸν
οὐράνιον ἀγγελικὸν κόσμον παρόντα καὶ συλλει-
τουργοῦντα· καταπλήσσεται τότε ὁ ἱερεὺς ἐκ τοῦ
ἀποκαλυπτομένου εἰς αὐτὸν πλούτου τῆς σοφίας
καὶ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ. Ἀπερινόητοι θεωρεῖ
διαπερνοῦν τὴν σκέψιν καὶ τὴν καρδίαν του, θεωρῶν
δὲ τὸν ἑαυτὸν του ἀνάξιον, προσπαθεῖ νὰ ἀποφύγῃ
τὰς τόσας δωρεάς· «οὐδὲ ἀναβλέναι τρανῶς πρὸς
αὐτὰ οὐδὲ καταμαθεῖν ταῦτα βούλεται», λέγει ὁ Συ-
μεὼν ὁ Νέος Θεολόγος. Γίνεται «ὕπὲρ τὴν κτίσιν
ἅπασαν». Τὴν προσοχὴν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον του τί-
ποτε δὲν προσελκύει ἀπὸ ὅλην τὴν δημιουργίαν,
ἀπὸ τίποτε δὲν αἰσθάνεται νὰ ἔχῃ ἀνάγκη, τὸ μόνον
ὅπου τὸν ἐνδιαφέρει εἶναι ἡ συνεχὴς θεωρία τοῦ Θεοῦ
ἐντός του· «ὅσον ἄνθρωπῳ ἰδεῖν δυνατόν καὶ ὅσον
δοκεῖ αὐτῷ τῷ Θεῷ» λέγει ὁ αὐτὸς πατήρ. Αὐτὸς
εἶναι ὁ λόγος ὅπου ὅλοι ὅσοι ἐφθασαν εἰς αὐτὸ τὸ
ῥος τὸ πνευματικόν, μένουν εἰς τοὺς αἰῶνας ἄτρε-
πτοι καὶ «πρὸς τὸ κακόν εἰσιν ἀνεπίστροφοι». Ἐ-
χουν ἀλλοιωθῇ ἀναλλοιώτως. Εἶναι δέσμιοι μόνον

μὲ τὸ σῶμα, ἀλλὰ ἐλεύθεροι εἰς τὸ πνεῦμα. Ἐχει ὁ
ἱερωμένος, εὐκόλως ἔχει, τὰς συναντήσεις του ἐν
οὐρανοῖς μὲ τὸν Χριστὸν καὶ τὴν θεωρίαν «ὧν ὀφθαλ-
μοὶ οὐκ εἶδον». Τότε ἡ ἀγάπη τοῦ λειτουργοῦ φθάνει
εἰς τὸ μεγαλύτερον δυνατόν σημεῖον, καθ' ὅτι ἔχει
ἐντός του «τὴν ἐνυπόστατον ἀγάπην», τὸν Θεόν,
ὅστις ἐστὶν ὄντως ἀγάπη. Μένει δὲ ἄφωνος ὁ ἱερω-
μένος ἐνώπιον τῶν θεῶν εὐεργεσιῶν καὶ τῆς ἀβύσ-
σου τῶν θεῶν δωρεῶν.

Τὸ θεῖον δῶρον τοῦτο ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς τὸ Ἅ-
γιον Πνεῦμα, κατὰ τὴν θεῖαν συνάντησιν ἡμῶν καὶ
τοῦ ἐλεοῦντος ἡμᾶς Θεοῦ ἥτις ἐγίνετο εἰς τὴν προσω-
πικὴν μας Γαλιλαίαν: «...καὶ ἰδοὺ προάγει ὑμᾶς εἰς
τὴν Γαλιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε· ἰδοὺ εἶπον ὑμῖν»
(Ματθ. 28,7). Ἐκεῖ εἰς τὴν Γαλιλαίαν ὅπου ὁ Κύριος
προέγνω, προώρισε, καὶ ἐκάλεσε ἡμᾶς ἵνα δικαιώσῃ.
Εἰς αὐτὴν τὴν συνάντησιν καὶ θεῖαν γνωριμίαν ὁ Δε-
σπότης Χριστὸς μᾶς ἐπρότεινε νὰ Τὸν ἀκολουθή-
σωμεν· ἔδειξεν εἰς ἡμᾶς τὸν ἄφραστον πλοῦτον τῆς
ἀγάπης Του, ἥνοιξε τὴν αὐλαίαν τοῦ οὐρανοῦ διὰ νὰ
ἴδωμεν καὶ πιστεῦσωμεν τὴν ἀναμένουσάν ἡμᾶς
θεῖαν μακαριότητα, παραπέμψας ἡμᾶς νὰ ἴδωμεν
αὐτὴν ὡς ἐν ἐσόπτρῳ εἰς τὴν ὁραότητα τῆς δημιουρ-
γίας, τὴν ἀντικατοπτρίζουσάν τὴν οὐράνιον καὶ αἰώ-
νιον Βασιλείαν.

Ἐκεῖ εἰς τὴν Γαλιλαίαν τρισσὼς ἡρώτησεν ἡμᾶς
«φιλεῖς με πλείω τούτων» καὶ ἡμεῖς μὲ συντριβὴν
καὶ ἐνθουσιασμόν ἀπεκρίθημεν «Σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ
Σε». Ἐκεῖ ἐνεπιστεύθη εἰς ἡμᾶς τὰ πρόβατά Του κα-
λέσας ἡμᾶς εἰς τὸ Ἅγιον Θυσιαστήριον. Εἰσήλθο-
μεν ἐκουσίᾳ τῇ γνώμῃ καὶ εὐσυνειδήτως εἰς τὸ Ἅ-
γιον Θυσιαστήριον. Ἐπιθυμήσαμεν διακαῶς νὰ γί-
νωμεν διάκονοι τοῦ Λόγου. Θερμᾶς νὰ ἀναπέμψωμεν
τὰς ἱκεσίας μας πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τὸν λαὸν μὲ τὴν
θεόπυρον εὐχὴν τοῦ Μωϋσέως καὶ νὰ ἀγωνισθῶμεν
ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ δόξατος Αὐτοῦ, μὲ τὸν δξύ-
φλογον ζῆλον τοῦ διφρηλάτου Ἡλιοῦ. Στόχος ἡμῶν
ἡ ἀκράδαντος πίστις τῶν Ἀποστόλων καὶ ἡ πλή-
ρης ἀφοσίωσις εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Ἀγίων
Πατέρων. Ὁ Πανάγαθος καὶ Παντελεήμων Θεός,
ἐπέβλεψεν εἰς τὴν ταπεινῶσιν ἡμῶν καὶ ἐνεσωμά-
τωσεν ἡμᾶς εἰς τὴν ἀλυσίδα τῶν φίλων Του καὶ λει-
τουργῶν Του, τοὺς ὁποίους, ὅπως τότε τοὺς Ἁγίους
Ἀποστόλους, ἀποστέλλει «ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ
λύκων», διὰ νὰ μαθητεύσουν «πάντα τὰ ἔθνη βαπτί-
ζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ
καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος» (Ματθ. 28,19).

Ἀπολαμβάνοντες τὴν δωρεάν, ἃς ἀναλογιζώ-
μεθα πάντες ὅτι ὁ ἱερεὺς, ὡς λειτουργός, εἰς τὴν εὐ-
χαριστιακὴν μυσταγωγίαν προσφέρει εἰς τὸ Θυσια-
στήριον τὰ προσκομισθέντα δῶρα καὶ τοὺς ἀλαλή-
τους στεναγμοὺς τῶν πιστῶν, ἀφιερῶν ἑαυτὸν εἰς
τὴν διακονίαν τοῦ μυστηρίου τῆς κενώσεως τοῦ Θεοῦ
καὶ τῆς θεώσεως τοῦ ἀνθρώπου. Εἰς τὴν διακονίαν
του ταύτην εἶναι ἀσίγαστος ὁ θεόκλυτος στεναγμός
του διὰ τὴν ποιμήνην. Ἐν τῷ Ταμίῳ τῆς διανοίας του
δονεῖ τὸν οὐρανὸν διὰ τῆς θερμοπυρρῆς εὐχῆς, καὶ
φέρει τὴν εὐλογίαν τῆς θείας Χάριτος εἰς τοὺς
πιστοὺς. Ζῇ τὸ θεανθρώπινον μυστήριον καὶ ἀναλί-

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ

ΠΕΝΗΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ (1936-1986)

Τοῦ κ. ΔΗΜΗΤΡΗ ΦΕΡΟΥΣΗ

Ἀπόδοση τιμῆς.

ΜΙΣΟΣ ΑΙΩΝΑΣ ζωῆς, κοινωνικῆς προσφοράς καὶ πνευματικῆς ἐνίσχυσης τοῦ λαοῦ, συμπληρώθηκε φέτος ἀπὸ τὴν ἱδρυση καὶ τὴ λειτουργία τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας.

Πρόκειται γιὰ μιὰ δύσκολη διαδρομὴ στὸ χῶρο τῆς Ἐκκλησίας, πού, παρὰ τοὺς κάποιους σταθμούς κάμψης καὶ ὕψους, ὑπῆρξε δημιουργικὴ καὶ μάλιστα σὲ καιροὺς δύσκολους καὶ παγιδευμένους.

Κάνοντας μιὰ σύντομη ἀναδρομὴ στὸ διάστημα αὐτό, ὅσοι βρέθηκαν κοντὰ στὸν Ὀργανισμό, βλέπουν ἐντυπωσιασμένοι τὸ τεράστιο διαφωτιστικὸ καὶ πνευματικὸ ἀποτέλεσμα. Διαπιστώνουν μάλιστα μὲ ἱκανοποίηση καὶ ἐμπιστοσύνη τὰ ὅσα μικρὰ καὶ μεγάλα ἔγιναν στὸ χῶρο τῆς ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς ἱεραποστολῆς.

Ταυτόχρονα ὅμως θυμοῦνται καὶ μερικὰ πρόσωπα πού διαδραμάτισαν σημαντικὸ ρόλο στὴν ἀνάπτυξη τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, μεριμνώντας γιὰ τὸν ἐξοπλισμὸ τῆς (ἀνθρώπινο καὶ τεχνικὸ) καὶ τὴν ὑπαρξή της.

Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς πρέπει νὰ μνημονευτοῦν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κυρὸς Χρυσ. Παπαδόπουλος, ὁ Πρωτοπρ. Ἐμμ. Γ. Μυτιληναῖος, ὁ Γρηγ. Παπαμιχαήλ, ὁ Βασίλειος Βέλλας καὶ ὁ Ἀμίλλας Ἀλιβιζάτος.

Αὐτοὶ οἱ πρωτεργάτες, ὅχι μόνο ἔθεσαν τὰ θεμέλια τοῦ Ὀργανισμοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀνοιξαν δρόμους ἐπικοινωνιακοὺς, πού καὶ σήμερα ἀκόμα μένουν ἀξεπέραστοι!

Ἔργο λαϊκῆς διαφώτισης.

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΣΚΟΠΟΥΣ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, ὅπως ἀναφέρονται στὸ ἀρθρο 2 τοῦ ἱδρυτικοῦ νόμου τῆς, εἶναι καί:

«1. Ἡ συστηματικὴ μελέτη καὶ ὁργάνωσις τοῦ θείου Κηρύγματος εἰς πάσας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς κοινωνικῆς ζωῆς διὰ παντὸς δυνατοῦ μέσου...

»3. Ἡ συστηματικὴ μελέτη καὶ ὁργάνωσις τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων εἰς πάσας τὰς Μητροπόλεις καὶ ὁ ἀρτίος καταρτισμὸς κατηχητῶν...

»4. Ἡ διὰ παντὸς μέσου συντήρησις καὶ ἐνίσχυσις τοῦ Ὁρθοδόξου φρονήματος τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος καὶ ἡ κατοχύρωσις αὐτοῦ κατὰ τῶν ἑτεροδιδασκαλιῶν καὶ παντὸς προσηλυτισμοῦ...

»5. Ἡ προπαρασκευὴ καὶ μελέτη προγράμματος ἐργασίας ἐξωτερικῆς ἱεραποστολῆς καὶ ἡ ἐφαρμογὴ αὐτοῦ...».

ΑΠΟ ΤΗΝ πιὸ πάνω ἀναφορὰ μερικῶν μόνο ἀπὸ τοὺς ἱδρυτικοὺς σκοποὺς πού ἔταξε νὰ ὑπηρετήσῃ ὁ ἐπιτελικὸς αὐτὸς Ὀργανισμὸς τῆς Ἐκκλησίας, καταφαίνεται ἀναντίρρητα, ὅτι βασικὸς στόχος του εἶναι ἡ θρησκευτικὴ διαφώτιση καὶ ἐποικοδομὴ, κυρίως τῶν λαϊκῶν μαζῶν.

Ὅλες οἱ προσπάθειές του κατατείνουν στὸ ν' ἀγκαλιάσουν τὸν ταπεινὸ καὶ ἀπλὸ ἄνθρωπο τῆς καθημερινότητος καὶ νὰ τὸν ἐνημερώσουν στὰ θέματα τῆς ζωῆς

σκεταὶ ἀπὸ τὴν διττὴν ἀγάπην. Εἶναι ἀγωγὸς τῆς θεοκοινωνίας. Ζῇ τὴν θείαν περιχώρησιν εἰς τὸ Ἅγιον Ποτήριον «Θεὸς θεοῖς ἐνούμενος καὶ γνωριζόμενος» (Ἁγ. Γρηγ. Θεολ.). Ζῇ εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς θείας εὐχαριστίας τὸ μυστήριον τῆς ἐνώσεως. «Ἐν τῇ ἐνώσει ἡ ἀγάπη» λέγει ὁ Ἁγ. Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς. Καὶ ποία ἄλλη ἐνωσις ὑπάρχει τόσον ἀκραφνῆς ὅσον ἡ ἐνωσις ἡ ἐν τῷ Ἁγίῳ Ποτηρίῳ τελουμένη; Φοβερὸν τὸ μυστήριον καὶ νοεῖσθαι.

Ὑστερον ἀπὸ αὐτὰ ὅλα, ἡ Θεία Λειτουργία, ἥτις εἶναι καὶ ἡ ὁλοκλήρωσις τῆς κοινωνίας τοῦ Θεοῦ μετὰ τὸν ἄνθρωπον καὶ τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τὸν Θεόν, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνεται ρουτίνα καὶ νὰ εἶναι μία καθημερινὴ τυπικὴ ἐκπλήρωσις τοῦ καθήκοντος εἰς τὴν ἱερατικὴν μας ζωὴν. Εἶναι ἀδιανόητον νὰ μεταβαίνωμεν διὰ νὰ λειτουργήσωμεν μετὰ παγωμένην καρδίαν καὶ χαλαρότητα πνευματικὴν, ὅπως μεταβαίνει ἓνας ὑπάλληλος εἰς τὴν τυποποιημένην ὑπηρεσίαν του. Ἡ λειτουργία εἶναι ἡ ἀνάβασις εἰς τὸ Ὅρος Σινᾶ πρὸς θείαν συνομιλίαν, καὶ μετοχὴν εἰς

τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ Θαβωρίῳ. Εἶναι ἱκεσία εἰς τὸν «Πρῶτον καὶ τὸν Ἐσχατον, ὃς ἐγένετο νεκρὸς καὶ ἐξῆσε» (Ἀποκ. 2,8). Εἶναι ἡ παρουσία εἰς τὸν Μυστικὸν Δεῖπνον καὶ παράστασις εἰς τὸν Γολγοθᾶ. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι βαδίζοντες διὰ τὴν Θείαν Λειτουργίαν, φλεγόμεθα ἀπὸ τὸν πόθον τῆς θείας συναντήσεως, καὶ εἵμεθα συνεπαρμένοι ἀπὸ τὸ Μυστήριον ὅπου πρόκειται νὰ τελεσθῇ, συγκλονισμένοι δὲ ἀπὸ τὴν ἀπροσμέτρητον θείαν συγκατάβασιν τῆς ἀπειροῦ Ἀγάπης, τῆς ὁποίας θὰ γίνωμε διάκονοι καὶ μύσται χάριν τοῦ λαοῦ. Αὕτη ἡ θερμὴ καὶ πνευματικὴ ἀτμόσφαιρα δὲν θὰ πρέπη νὰ ψυχραίνεται μετὰ τὴν παρέλευσιν τῶν ἐτῶν τῆς ζωῆς, ἵνα μὴ ἀκούσωμεν ἀπὸ τὸν «Πρῶτον καὶ τὸν Ἐσχατον» ὅτι ἤκουσεν ὁ Ἐπίσκοπος Ἐφέσου τῆς Ἀποκαλύψεως: «οἶδα τὰ ἔργα σου... ἀλλὰ ἔχω κατὰ σοῦ, ὅτι τὴν ἀγάπην σου τὴν πρώτην ἀφῆκας». «Μνημόνευε οὖν πόθεν πέπτωκας, καὶ μετανόησον καὶ τὰ πρῶτα ἔργα ποιήσον» εἰ δὲ μὴ ἔρχομαί σοι ταχὺ καὶ κινήσω τὴν λυχνίαν σου ἐκ τοῦ τόπου αὐτῆς, ἐάν μὴ μετανόησῃς» (Ἀποκ. 2, 4-5). (Τέλος)

και της πίστης. Να τον φέρουν κοντά, με κάθε μέσο, στην Εκκλησία και να τον βοηθήσουν στην επίλυση των προβλημάτων του, διαφυλάσσοντας ταυτόχρονα και την ψυχή του από τους «δαρείς λύκους» των αϊρέσεων

ΗΜΕΡΟΔΕΙΚΤΗΣ

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

1942

και των ψευδοδιδασκαλιών ή των ουτοπιστικών δραμάτων κάποιων μηδενιστικών ιδεολογιών.

Εξάλλου, καθορίζεται με σαφήνεια στον ιδρυτικό νόμο της 'Απ. Διακονίας, και η χρησιμοποίηση κάθε σύγχρονου Μέσου επικοινωνίας και επαφής. Τα τεχνικά και τεχνολογικά επιτεύγματα που βοηθούν τον άνθρωπο να πλησιάζει περισσότερο τον πλησίον του και το Θεό, είναι δώρα του Δημιουργού! Και η αποτελεσματικότητά τους είναι εulογημένη, επειδή ενώνει ολοένα τους ανθρώπους και επισπεύδει την πραγματοποίηση της μιας ποιήνης υπό τον 'Ενα ποιμένα.

Γι' αυτό και η 'Απ. Διακονία χρησιμοποίησε πάντοτε οποιοδήποτε πρόσφορο μέσο επαφής και επικοινωνίας την έφερε στο σκοπό της. Δεν υπήρξε ποτέ στατική στις μεθόδους της. 'Αλλά κάθε φορά γινόταν αποδέκτης και χρήστης των Μέσων και των δυνατοτήτων της επιστήμης, της τέχνης και της τεχνολογίας.

Υπήρξε λ.χ. έντυπωσιακό το γεγονός, όταν, μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, απόκτησε δικιά της τυπογραφεία ή 'Απ. Διακονία.

Από τότε έχουν εκδοθεί περισσότεροι από 3.000 τίτλοι διδλίων, δίχως να υπολογιστούν τα διάφορα ήμερολόγια, ήμεροδείκτες, φυλλάδια και έντυπα που κυκλοφορούσαν ακόμα και κατά τη γερμανική Κατοχή, ενισχύοντας το φρόνημα του Λαού.

Σήμερα, στα σύγχρονα τυπογραφεία, πιστήρια και διδλιοδετεία της, έγκυαταστημένα στη Μονή Πετράκη, τυπώνονται και διδλιοδετούνται πλήθος σελίδων, που απευθύνονται ως έντυπα, διδλία, έφημερίδες, περιοδικά και εικόνες, σε δεκάδες χιλιάδες παραλήπτες.

"Ολα τα Μέσα επικοινωνίας.

ΑΛΛΑ, ΚΑΙ ΟΤΑΝ, λίγο αργότερα, το Ραδιόφωνο αποτέλεσε αποφασιστικό Μέσον πληροφόρησης και διαφώτισης του λαού, σε κρίσιμες ώρες, και πάλι η 'Αποστολική Διακονία δρέθηκε στην πρωτοπορία! Χρησιμοποίησε όλους τους Ραδιοφωνικούς Σταθμούς της χώρας για να επικοινωνήσει και μαζί με την εθνική

άνασυγκρότηση να βοηθήσει τότε στην ήθική και πνευματική αναγέννηση και ανανέωση του Λαού.

Για να επακολουθήσει, ύστερα όπως ήταν φυσικό, η χρησιμοποίηση του κινηματογράφου, της τηλεόρασης, των ξενόγλωσσων δελτίων Τύπου, των Έκθέσεων, των περιοδικών, των έφημερίδων, των διαφανειών, των πολύχρωμων τριπτύχων και πολυπτύχων, τα σεμινάρια, τα φροντιστήρια, τα συνέδρια, οι έπιμφορρωτικές και τεχνικές σχολές σπουδαστών, κληρικών, λαϊκών, ιεροκλήρων, κατηχητών, στελεχών προνοίας και φιλανθρωπίας κ.λπ. κι ένα πλήθος από άλλες δραστηριότητες, που ως σκοπό είχαν τη δημιουργία στελεχών και το άνοιγμα της Εκκλησίας προς τις πλατύτερες μάζες.

ΣΕ ΠΟΛΥ ΓΕΝΙΚΕΣ γραμμές θα μπορούσε να πει κανείς πως το πνευματικό αυτό ίδρυμα, σε κρίσιμες εκκλησιαστικές και εθνικές στιγμές, υπήρξε μια ζωντανή μονάδα προφυλακής της ορθόδοξης ελληνικής κληρονομιάς. Και ένας έμπειρος, εulεκτος υπερασπιστής της ζωής και της παράδοσης.

Ποιμαντική επικοινωνιακή μέριμνα.

Η ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ του μέριμνα αγκάλιασε όλες τις μερίδες και τις ομάδες του ελληνικού λαού. Καθώς, κα-

"ΤΟ ΧΑΡΟΥΜΕΝΟ ΣΠΙΤΙ,"

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ ΤΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ Α'

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1952

ΑΡΙΘ. 1

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Με μεγάλην χαράν θέτει σήμερον ή 'Αποστολική Διακονία αυτό το περιοδικόν της 'Εκκλησίας μας εις την διάθεσιν της 'Ελληνικής Οικογενείας.

Διά την σημασίαν αυτής της προσπάθειας και διά τόν σκοπόν της γίνεται λόγος εις τας έπομένους πρώτας σελίδας αυτού του τεύχους, τόσον από τόν Μακαριώτατον 'Αρχιεπίσκοπον 'Αθηνών και πάσης 'Ελλάδας κ.κ. Σπυρίδωνα, όσον και από τόν Καθ' ηγήν κ. 'Αν. 'Αλκίνοον, όδεν είναι έπιμέμνος, καμμίαν δύναμιν διά να τονίσουν τά ίδια σημεία και έδα, 'Εκείνα μόνον, που έπιθυμούμεν να δηλώσωμεν είναι, ότι το «Χαρούμενο Σπίτι» ήά έπίδωξη να δώρη κάτι, που λείπει σήμερον, και να γίνη σπ'δ-σπ'δ ή άνώριστος σύντροφος κάθε καλοπροαίρετου ανθρώπου, κάθε ηλικίας, εις κάθε οικογένειαν.

Δέν πρόκειται να προαναγγέλωμεν τώρα προγράμματα και να δώσωμεν υποσχέσεις άνευκρίτους όσον προς τήν άγάπην και τήν έμπιστοσύνην τών άναγνωστών του και, πρό πάντων, κανόν να ανταποκριθ' εις τας προσδοκίας—και εις τας άπαιτήσεις ακού-όλων εκείνων, που, και πάλιν άκούη τό ίδιον, έσπευσαν να τήν άνοήσουν.

Πρός όλους αήτους άπευθύνονται αΙ θερμαί μας εύχαριστίαι, και ιδιαίτέρως προς τό έγχείρος Ζαχαρή, τούς έκδοτάς της εοικουμενικής ζωής, που μόλις έβρισαν τήν έκδοσιν μας έσπευσαν να διακόψουν τήν έκδιν των και να θέσωμεν έλας τας δυνατόμεν των εις τήν ύπηρεσίαν αυτού του περιοδικού της 'Εκκλησίας.

Μαζί με τό «Χαρούμενο Σπίτι» κάθε συνδρομητής ήά παίρνει δωρεάν και τό παιδικόν του παράρτημα, «Τ'ό Χαρούμενο Σπ'δ'ι», που συγκεντρώνει έπι γράφεται από τό περιοδικόν μας χάριν τών παιδών. Με αυτόν τόν τρόπον τής χωριστής έκτύπωσης τής παιδικής μας όλης διευκολύνεται ή χρησιμοποίησις της από τά παιδιά, τήν άσπρηνόυ τό μεγαλύτερον μέλη της οικογενείας ήά διακόψουν τήν όλην, που είναι γραμμένη διά τούς μεγάλους.

Ο τίτλος «Τό χαρούμενο Σπίτι», ήος παρεκλήθη πόδωμεν από τόν Σεβαστότατον Μητροπολίτην 'Αττικής και Μεγαρίδος κ. 'Αλέξανδρον και τόν αιδεσιμότατον Πρωτοπρεσβύτερον κ. Γεώργιον Γυροσκάνην, από τούς όποιους είχε χρησιμοποίησ' ής τίτλος ένός ώριστού μικρού παιδικού περιοδικού της 'Εκκλησίας 'Αττικής και Μεγαρίδος. Δι' αυτό τούς εύχαριστούμεν όλοδέρως και από τήν όλην όλην.

'Απευθύνουμεν, τέλος, θερμάς εύχαρίστης χαρκτηρισμών προς όλους τούς συνδρομητάς και άναγνώστους μας και εύχόμεθα να τούς γίνη τό περιοδικόν μας όφρητι όληνικής και διαρκούς χαράς.

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ

Σημείωσις: 'Η εικόν του έξωφύλλου εστι έργον του Ρεκαλάς ελαιοκαμίνη εις τήν Σχολήν του Νέστλε (Λαύρεν), ή ήε λοιπή μάλιστα ελαιοτεχνική από τήν όλην Στέλλα Κρανίαν.

Δι' ότι άφορ' τό «Χαρούμενο Σπίτι» άπευθύνεσθε:

ΑΙΔΕΙΜ. ΠΡΟΤΟΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΝ κ. ΕΜΜ. Γ. ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΝ
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΝ ΔΙΑΚΟΝΙΑΝ - ΟΔΟΣ ΙΑΤΡΙΟΥ 1 - ΑΘΗΝΑΙΣ - ΤΗΛΕΦ. 72-112

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΙΜΟΛΕΩΝ ΡΟΥΤΣΗΣ ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ 4

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

τά καιρούς, ασχολήθηκε με τούς έργατες, τούς φοιτητές, τούς μαθητές τεχνικών σχολών, τούς φυλακισμέ-

νους, τούς αρρώστους, τις αδελφές νοσοκόμες, τούς απόδημους, τούς αλλοδαπούς σπουδαστές, τις διακόνισσες, τούς διηγογράφους κληρικούς, τούς επαναπατρισμένους του έμφύλιου, τούς σεισμοπαθείς και πολλούς από εκείνους που υπήρξαν έμπερίστατοι σε κάποια κρίσιμη φάση της ζωής τους.

Οι δραστηριότητες αυτές της 'Απ. Διακονίας, που αγκαλιάζουν ολόκληρο το φάσμα της κοινωνικής δραστηριότητας και ανάγκης του ατόμου στηρίζονται πάντα, όχι μόνο στις στενές ανθρώπινες σχέσεις και στις επιταγές της ευαγγελικής αγάπης. 'Αλλά και στις μελετημένες αρχές και ισορροπίες των δημοσίων σχέσεων, που συστηματικά και με επιτυχία εφαρμόζει! Γι' αυτό δεν είναι περίεργο καθόλου, ότι σημαντικά εκκλησιαστικά και έθνικά γεγονότα που τάραξαν άρνητικά τον έλλαδικό χώρο, άφησαν αλώδην την 'Αποστολική Διακονία! Κι όχι μόνον αυτό! 'Αλλά καθώς εξακολουθούσε το πρόγραμμά της, διατηρώντας τις λεπτές ισορροπίες ανάμεσα σε πνευματικές και ιδεολογικές συμπληγάδες, ή προσφορά της προς το λαό γινόταν πιο αναγκαία και καθοριστική. Περισσότερο κυρίαρχη και αδελφική για τη χριστιανική μας κοινότητα. Τρανή

ται από τα αδιέξοδα. Και να πληροφορήσει, να έρμηνεύσει και να σχολιάσει τα γεγονότα. Να καθοδηγήσει και να κατατοπίσει δρόμους την άπεγνωσμένη συνείδηση, που βάλλεται ολόημερα από προπαγανδιστικά ρεύματα και άσφυκτιά στο ψέμα, στην παραπλάνηση, στη σύγχυση, που ανέλετα συντηρούν γύρω του οι διάφορες πολυεθνικές και μηδενιστικές σκοπιμότητες.

Νέες ιεραποστολικές ευθύνες.

ΟΜΩΣ ΤΩΡΑ, ύστερα από πενήντα χρόνια τόσο πλούσιας επίδοσης σε κοινωνικές και ιεραποστολικές ευθύνες, ή 'Αποστολική Διακονία βρίσκεται σ' ένα κρίσιμο σταυροδρόμο!

Αυτό είναι πολύ φυσικό! 'Ολόκληρη ή ανθρώπινη τα περνώ μια δύσκολη ήθική και τεχνολογική καμπή.

Η κρίση αυτή θα ξεπεραστεί όμως αν και ή 'Εκκλησία μας μπορέσει να ετοιμάσει απαντήσεις στις καιρίες προκλήσεις των νέων ανθρώπινων σχέσεων, των νέων μορφών επικοινωνίας και συνύπαρξης, των νέων ισχυρισμών, για αναμόρφωση, δήθεν, παραδοσιακών δομών και δοκιμασμένων αρχών ζωής και προοπτικής.

Ο ΑΙΩΝΑΣ που έρχεται, θα είναι αιώνας του έλληνισμού και της ορθοδοξίας.

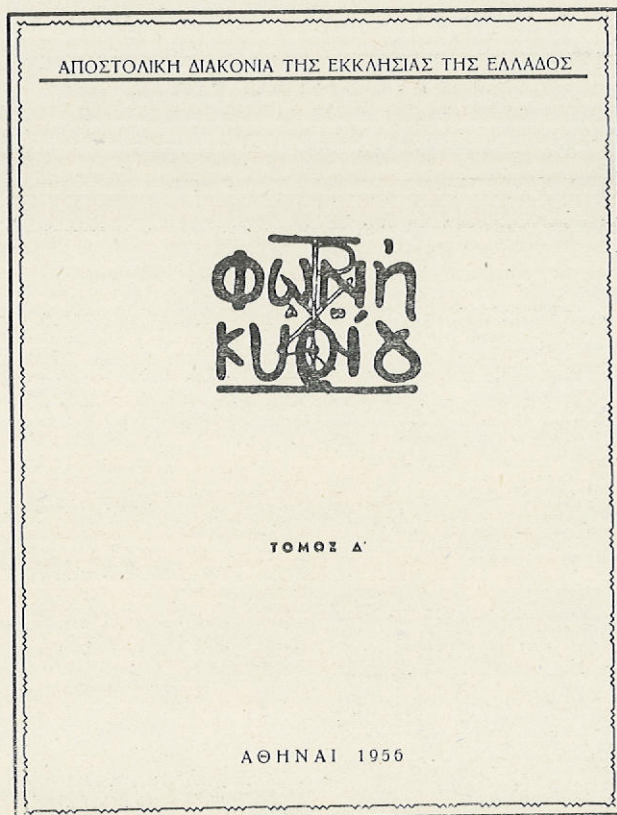
«Παρά τις δυσκολίες, γράφει ο Μητροπολίτης Λέου - Καλύμνου Νεκτάριος, νομίζουμε πως πλησιάζει ή αύγή, γι' αυτό το σκοτάδι γίνεται πιο πυκνό. Φαίνεται πως και μέσα σ' αυτή την κοινωνία θα επιζήσει το φαινόμενο της θρησκείας. Σταμάτησε πια ο ανήφορος, το άγκομαχτό της άτμομηχανής, πορευόμαστε στην άλλη πλαγιά του λόφου... Η 'Εκκλησία γίνεται καταφύγιο άμαρτωλών και όχι λείχη κυρίων. Η μεταβιομηχανική κοινωνία θα γκρεμίσει το Θεό του σχολαστικισμού και τα ταμπού του εσθετισμού και θα οδηγήσει προς τις γνήσιες και αυθεντικές πηγές της 'Ορθοδοξίας. Η ιστορία δουλεύει για την 'Ορθοδοξία».

Η θρησκευτική πίστη, όπως υπαινίσσεται ο Τόυνμπη, θα είναι κείνη που θα δώσει απάντηση στα προβλήματα της ιδεολογικής απογοήτευσης. Θα γεμίσει το κενό της άφόρητης μοναξιάς του ανθρώπου στον 21ο αιώνα. Θα δώσει περιεχόμενο ζωής εκεί που καμιά πολιτιστική πλημμυρίδα δεν μπορεί να το καταφέρει.

Προσεγγίσεις ποιότητας.

ΕΙΝΑΙ ΛΟΙΠΟΝ μεγάλη ανάγκη ή 'Απ. Διακονία να ξεκινήσει τώρα μια δυναμική προσπάθεια, για να ανταποκριθεί στις καινούργιες αυτές προκλήσεις. Να ανοιχτεί στους δρόμους μιας πλατύτερης προσέγγισης με τον κόσμο. Και να επιτύχει προετοιμασμένη τη συνάντησή της με τον «νυν» και τον «έρχόμενο» αιώνα.

ΠΡΟΕΧΕΙ ΒΕΒΑΙΑ σ' αυτή την ιστορική συνάντηση ή ποιότητα σχέσεων, πληροφόρησης και επικοινωνίας. «Ο τρόπος ζωής του ανθρώπου στο μέλλον θ' άποκτήσει μια έντονα δραματική ποιότητα...» έγραψε ο 'Αλβιν Τόφλερ. Γιατί μόνο μ' αυτή την ποιότητα, θα μπορέσει ν' ανταποκριθεί στον άφόρητο όγκο του ειδικευμένου προπαγανδιστικού υλικού, που υφίσταται ο σύγχρονος άνθρωπος απ' όλα τα μαζικά Μέσα επηρεασμού και εξουσίας. Και μ' αυτή θα κατορθώσει, πέρα

απόδειξη, ότι υπάρχουν και σήμερα πάρα πολλοί άνθρωποι και σύνολα που ζητούν μεγαλύτερη και αποτελεσματικότερη προσφορά στα κοινά της 'Αποστολικής Διακονίας. Ουσιαστικότερη συμμετοχή πολιτιστική, κοινωνική και επικοινωνιακή, για να ανταποκριθεί στους σύγχρονους προβληματισμούς και τις μεταβαλλόμενες θέσεις. Να απαντήσει στις υπαρξιακές, μεταφυσικές άνησυχίες και άμφιβολίες των ανθρώπων που δονούν

από ήθικιστικές και ήθικολογικές απόψεις, να μεταδώσει απαραμόρφωτο και απλό το ευαγγελικό μήνυμα και την παράδοση των Πατέρων.

Ανανέωση Μέσων.

ΦΕΥΓΟΝΤΑΣ ΤΟ 1986 ένα μεγάλο μέρος από τους ανθρώπους που υπηρέτησαν με ζήλο κι υπομονή στην Αποστολική Διακονία αποχώρησε.

Σ' όποια θέση κι αν διακόνησαν αυτοί οι άνθρωποι πρόσφεραν τίμια αυτό που μπορούσαν. Και κράτησαν το θάρος των πενήντα χρόνων που διέρρευσαν. Τα δνόματά τους είναι γραμμένα κιόλας στα δίπτυχα της Έκκλησίας, για να επιβεβαιώνεται έτσι η ένότητα και η συνέχεια της πίστης.

Έτσι, με την έναρξη της νέας πεντηκονταετίας υπάρχει η δυνατότητα μιας ανανέωσης του ανθρώπινου δυναμικού, που θα ανταποκριθεί στις απαιτήσεις αυτών των καιρών, που έρχονται. Γιατί, όπως είπαμε, οι νέες επικοινωνιακές δομές και μεταδιομηχανικές προοπτικές πρέπει να φέρουν την Αποστολική Διακονία σε περισσότερο προωθημένες στρατηγικές και τακτικές θέσεις ιεραποστολικού έργου.

Νέες πρωτοβουλίες.

ΧΡΕΙΑΖΟΝΤΑΙ ΛΟΙΠΟΝ νέες πρωτοβουλίες. Νέοι, ειδικοί και οιστρηλατημένοι άνθρωποι, κατάλληλοι και πάλι για λεπτούς χειρισμούς και πνευματικά έγχειρήματα στο χώρο της διαφώτισης, της επικοινωνίας, των Μέσων πληροφόρησης και επηρεασμού των ανθρώπων.

Όσο πιο σύνθετα θα γίνουν τα προβλήματα στο μέλλον και πιο πολύπλοκες οι διαπροσωπικές και κοινωνικές σχέσεις, τόσο και πιο λεπτές αναλύσεις θα χρειάζονται, και επιδέξιοι χειρισμοί και άμεσες ενέργειες θα απαιτούνται.

Στους χρόνους που έρχονται δεν θα είναι πλούσιος και δυνατός εκείνος που θα έχει χρήματα, εγκαταστάσεις και υλική ισχύ. Αλλά εκείνος που θα διαθέτει γνώσεις, διαπραγματευτική ικανότητα, υπομονή, τρόπους πειθούς και επικοινωνίας, ευελιξία, παιδεία και δούληση.

Αυτά τα προσόντα θα αποτελούν το κλειδί της επιτυχίας και της διάδοσης του ευαγγελικού λόγου, των ιδεών και της Αλήθειας της ζωής.

Δυνατότητες Δημοσίων Σχέσεων.

ΟΣΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ υπάρχουν σήμερα να χαθεί μια ανθρώπινη ύπαρξη, άλλες τόσες, κι ακόμα περισσότερες υπάρχουν για να βρει τη σωτηρία της.

Κι αυτές τις δυνατότητες προσέγγισης και συνομιλίας με τον απογοιμνωμένο και κατατρεγμένο άνθρωπο τις διαθέτει η Αποστολική Διακονία. Είναι οι δυνατότητες πνεύματος, ήθους, γνώσης, μαχητικότητας, έμμονής στο χρέος. Και πρόσφατα, ιστορικής έμπειρίας.

ΓΙΑΤΙ, ΣΤ' ΑΛΗΘΕΙΑ, μις αιώνας διακονίας στο διαφωτιστικό και ιεραποστολικό έργο, στην επικοινωνία και πληροφόρηση του χριστεπωνύμου πληρώματος, σε διορθόδοξη και διαχριστιανική έκταση, δεν εί-

ναι μικρή υπόθεση! Αλλά αποτελεί υπολογίσιμη κατάθεση αυτοπεποίθησης και έμπιστοσύνης, για σοβαρά τερα έγχειρήματα και συλλήψεις.

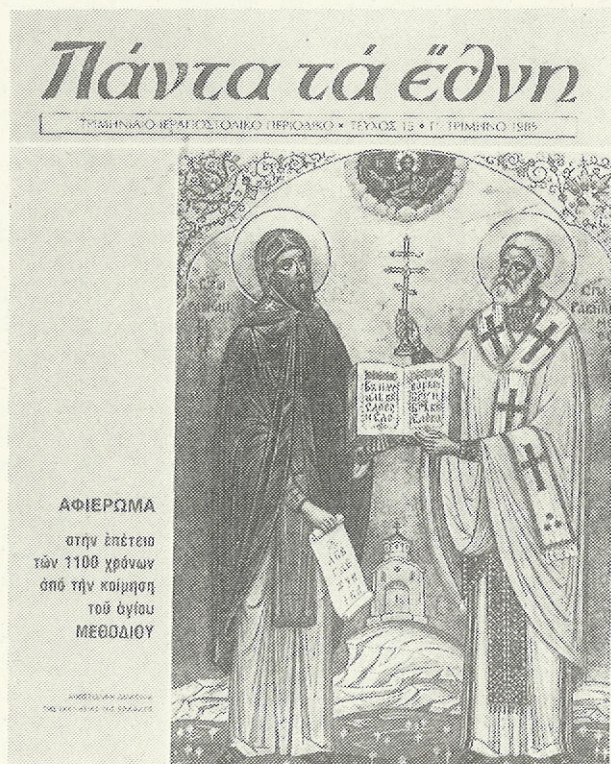
ΜΕΣΑ ΣΤΑ ΝΕΑ κοινωνικά, ιδεολογικά και θρησκευτικά σχήματα που δημιουργούνται σήμερα, καθώς και στις μεγάλες δυνάμεις που άφορητα πιέζουν τη συνείδηση και τη μοναξιά του ανθρώπου, η έγκαιρη διασύνδεση της Έκκλησίας με τα άτομα και τα σύνολα είναι όσο ποτέ άλλοτε επείγουσα και αναγκαία.

ΚΙ ΕΔΩ ΑΚΡΙΒΩΣ δρίσκεται ο πρωτεύοντας ρόλος της Απ. Διακονίας. Να χρησιμοποιήσει τα νέα Μέσα της Επιστήμης και της τεχνολογίας όχι μόνο για να ανταποκριθεί θετικά στην ιστορική πρόκληση της «επικοινωνιακής κοινωνίας» που ήδη άρχισε να λειτουργεί. Αλλά για να εισχωρήσει και στο άδυτο της ψυχής του ανθρώπου μέσα από τους δορυφόρους, τους κομπιούτερς, τα ένστυματα συστήματα, τα δίντεο και τα ηλεκτρονικά δώρα του Θεού, φέρνοντας τα Καλά Νέα!

Το μέλλον είναι παρόν.

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΒΕΒΑΙΑ άρμόδια τούτη εδώ η στήλη να υποδείξει κάποιο σύγχρονο, ρεαλιστικό και ανανεωμένο πρόγραμμα διαφωτιστικής και επικοινωνιακής προσπάθειας για τις απαιτήσεις του παρόντος.

Σημασία έχει ότι η Αποστολική Διακονία μπορεί

και οφείλει, ύστερα από πενήντα χρόνια πείρας και επιτυχίας, να υλοποιήσει οποιοδήποτε στόχο θέσει για τη δεύτερη πεντηκονταετία της. Κι ότι έχει την ικανότητα να ανταποκριθεί έγκαιρα και αποτελεσματικά σ' ένα επικοινωνιακό μέλλον που άρχισε κιόλας να είναι παρόν.

Η ΙΕΡΗ ΜΑΣ ΥΜΝΩΔΙΑ

Τοῦ ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗ, δ. Θ. (†)

Ἡ ἱερή μας Ὑμνωδία εἶναι καύχημα τοῦ Γένους. Τί ἐννοοῦμε, στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, μέ τόν ὁρό Ὑμνωδία; Λόγια καί μέλος. Ποίηση καί μουσική. Ὅσοι, μεγάλοι καί μικροί, ἐπώνυμοι καί ἀνώνυμοι, διακόνησαν αὐτή τήν ἐκκλησιαστική Τέχνη, εἶχαν, σάν δημιουργοί, τίς δυο παρὰ πάνω ιδιότητες. Ἐγραφαν ἐξαίσιους στίχους καί συνάμα τοὺς ἐντυναν μουσικά. Ταιριάζει λοιπὸν στὸν καθένα ὁ προσδιορισμὸς ποὺ συνθηθίζεται γιὰ τὸ Ρωμανό: μελωδός.

Τὰ σεπτὰ ἀποκυήματα τοῦ νοῦ καί τοῦ συναισθηματικοῦ τους κόσμου, ποὺ ἀποτελοῦν τὸ περιεχόμενον καί τὴν ἐπιφάνεια τῆς βυζαντινῆς Ὑμνωδίας, εἶναι ἐθνικὸ καί θρησκευτικὸ μας σέμνωμα. Βγῆκε ἀπὸ ἱστορικὰ βιώματα, ποὺ συνεχίζονται καί σήμερα. Καί θὰ συνεχίζονται γιὰ πάντα.

Εἶναι, πρῶτα - πρῶτα, ἐπιτεύγματα τῆς ἐλληνικῆς ἰδιοφυΐας. Ἀνάλογα, σὲ αἰθέρια ποιότητα, μέ τὸν Παρθενῶνα τοῦ Ἰκτίνου καί τοῦ Φειδία, τὰ χορικά τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ Σοφοκλῆ καί τοῦ Εὐριπίδη, τίς οὐράνιες προσβάσεις τοῦ Πλάτωνα. Θυμίζουν, στὰ ὅρια τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ὅ,τι γράφει ὁ Καβάφης στὸ «Ἐπιτύμω», ποὺ συνέθεσε γιὰ ἓνα βασιλιά τῆς Κουμμεγνήνης:

Ἰδιότητα δὲν ἔχει ἡ ἀνθρωπότης τιμιωτέραν.

Τὰ τῶν θεῶν εὐρίσκονται στὰ πέραν.

Αὐτὸ σημαίνει τὸ νὰ εἶσαι «ἐλληνικός», ὅπως ἐκεῖνος ὁ μονάρχης. Ἰδιότητα ποὺ σ' αὐτὸ τὸ πρόσωπο ἐπαίνει ὁ ποιητής. Ὅ,τι πῶς ἐλαφρό, πῶς εὐγραμμο, πῶς ἰδεατὰ ἀνθρώπινο, θὰ τὸ βρεῖς ἀνάμεσα στοὺς καρποὺς τοῦ ἐλληνικοῦ πνεύματος. Ἀπὸ ἐκεῖ καί πάνω, δὲν ὑπάρχουν παρὰ τὸ Θεῖο καί οἱ ἐκφάνσεις του.

Στὴ βυζαντινὴ ὁμως παραγωγὴ, κάτω ἀπὸ φιλολογικὴ καί καλλιτεχνικὴ ματιά, αὐτὸς ὁ χωρισμὸς εἶναι ἀνυπόστατος. Ἐδῶ, σμίγουν τὸ Θεῖο καί τὸ ἀνθρώπινο. Ἐχομε ἓνα γεγονός θεανδρικό. Ἡ ἐλληνικὴ γλώσσα καί ἡ ἐλληνικὴ μουσικὴ συνυφαίνουν τίς δυο ὑποστάσεις, τοὺς δυο κόσμους, τὸ μεταφυσικὸ καί τὸν παρόντα. Καί αἶρουν τὴν ψυχὴ, μέσ ἀπὸ τὴν κατάνυξη, στὰ ἄνω.

Αὐτὴ τὴν ἀλήθεια, ἐμεῖς οἱ ὀρθόδοξοι, τὴ ζοῦμε. Ποῦ; Μέσα σὲ ὅσα διαμορφώνουν τὴν ὁμορφίαν τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ λατρεία τῆς, τὸ κήρυγμά τῆς, οἱ Τέχνες τῆς (ἀρχιτεκτονικῆ, ζωγραφικῆ, ἀναγλυπτικῆ, μουσικῆ καί ὕμνοι, ἄμφια, λειτουργικὴ κινήσιολογία κ.λπ.) ἀπαυγάζουν αὐτὴ τὴν καλλονή, πού, πρῶτα - πρῶτα, εἶναι καλλονὴ ζωῆς, ἡθους.

* Περίληψη ὁμιλίας τοῦ ἀεμνήστου Βασ. Μουστάκη, σὲ ἐμφάνιση (Διόνυσος Ἀττικῆς) τῆς βυζαντινῆς Χορωδίας, ποὺ διευθύνει ὁ γνωστὸς διδάσκαλος καί συνθέτης κ. Λυκοῦργος Ἀγγελόπουλος.

Γιατὶ ὁ θεῖος Νυμφίος τῆς, ὁ Ἰησοῦς, ἀγαπᾷ τὴ Νύμφη του, τὴν Ἐκκλησίαν; Σύμφωνα μέ ὅσα εἶπαμε, ἡ ἀπάντηση εἶναι: Ἐπειδὴ ἡ Ἐκκλησία εἶναι ὁμορφη. Μία ἄλλη ὁμως ἀπάντηση, πῶς σωστή, εἶναι: Ἐπειδὴ ὁ Νυμφίος τῆς τὴν ἀγαπᾷ, ἡ Ἐκκλησία εἶναι ὡραία**.

Τῆς ἀρμόζουν τὰ λόγια τοῦ Ἀποστόλου Παύλου: «Χάριτι Θεοῦ ἔστιν ὃ ἔστιν». Ἡ χάρις του τὴν ἀπεργάσθηκε. Αὐτῆς εἶναι ποίημα. Ὅπως, κατὰ τὸ Δάντη, ἡ Παναγία εἶναι «κόρη τοῦ Ἰοῦ τῆς». Ὁ παραλληλισμὸς μέ τὴ Θεοτόκο δὲν εἶναι ἀβάσιμος. Ὅπως ἐκεῖνη, ἔτσι καί ἡ Ἐκκλησία «τηρεῖ» (φυλάει) μέσα τῆς τὸ Λόγο τοῦ Θεοῦ. Καί σ' αὐτὸ ὀφείλεται ἡ θεοδόση καλλονὴ τῆς.

Στὴν ὀρθόδοξη λατρεία, ποὺ σὲ λόγια εἶναι ζάπλουτη, ἐνῶ ἡ δυτικὴ θυμίζει ψελλίσματα νηπίου, μιᾶ ὁ ἄνθρωπος ἐπάξια στὸν Κτίστη του. Ἀλλά, στήν πραγματικότητα, «Ἐκεῖνος μιᾶ σ' ἐμᾶς μέσ ἀπὸ τὰ λόγια ποὺ τοῦ λέμε», γιὰ νὰ χρησιμοποιήσουμε μιὰ φράση ξένου, ἀναφερόμενη γενικά στὴν προσευχή. Ὄντως, ἡ βυζαντινὴ Ὑμνωδία εἶναι ζυωμένη μέ τὰ λόγια τῆς Βίβλου.

Ἀκούοντας τὰ βυζαντινὰ μέλη, εὐφραινόμαστε αἰσθητικὰ καί θρησκευτικὰ. Βρίσκουμε μιὰν ἀκόμη κρηπίδα, γιὰ νὰ στηρίξουμε τὴν ἐθνικὴ μας αὐτογνωσία. Ἄς γίνεταί, κάθε φορὰ ποὺ τὰ ἀκοῦμε, αὐτὸ τὸ γεγονός ἀφετηρία γιὰ ν' ἀγαπήσουμε πῶς πολὺ ὅ,τι λέμε Ἑλλάδα.

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

** Σκέψη συγκαίριου μας Ἑλληνα θεολόγου.

«ΠΑΝΤΑ ΤΑ ΕΘΝΗ»

Ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία μέ τὸ εἰδικὸ ἱεραποστολικὸ περιοδικὸ «Πάντα τὰ Ἔθνη»

* πληροφορεῖ ὑπεύθυνα γιὰ τὸ ἱεραποστολικὸ ἔργο ποὺ ἀσκεῖ σήμερα ἡ ὀρθόδοξη Ἐκκλησία,

* περιγράφει τὸ περιβάλλον μέσα στὸ ὁποῖο ἀσκεῖται ἡ ἱεραποστολή.

Ὅσοι ἐπιθυμοῦν νὰ ἐγγραφοῦν συνδρομητὲς μποροῦν νὰ στείλουν τὴν ἐτήσια συνδρομή τους (300 δρχ.) δρχ.) στὴ διεύθυνση:

Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Πάντα τὰ Ἔθνη», Ἰω. Γενναδίου 14, 115 21 Ἀθήνα. Τηλ. 7212.112.

Ε Π Ι Κ Α Ι Ρ Α

Μὲ Χριστὸ — Χωρὶς Χριστό.

Ἐξωγήνιοι! Κι ἔπειτα;

ΑΝΤΙΘΕΣΗ διδακτικὴ ἀνάμεσα σὲ δυὸ σκηνές. Ἡ πρώτη στὴν κορυφὴ τοῦ Θαβώρ. Σταθμὸς σπουδαῖος στὴν πορεία τοῦ Θεανθρώπου ἀπὸ Βηθλεὲμ πρὸς Γολγοθᾶ. Ἡ δευτέρη τὴν ἴδια ὥρα κάτω στοὺς πρόποδες τοῦ ὄρους — ὅπως ἀφηγεῖται ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς — σωστὴ κόλαση. Ἐκεῖ πάνω μεγαλειώδης σκηνή. γεμάτη γοητεία. Ὁ Χριστὸς σκορπᾷ φῶς. Ἐδῶ κάτω, σκηνὴ τραγικὴ γεμάτη οπαραγμὸ. Ὁ σατανᾶς ταλαιπωρεῖ ἕνα νέο. Λεῖπει ὁ Χριστός. Κοιτᾷ Του ἡ φωτεινὴ, ἔνδοξη πραγματικότητα. Μακριὰ Του ἡ ἐρημιὰ καὶ τὸ χάος. Ἡ συντροφιά μὲ τὸν Θεάνθρωπο δὲν ὑπῆρξε προνόμιο τῶν Μαθητῶν Του. «Παρατείνόμενος εἰς τοὺς αἰῶνας» χαρίζει τὴν ἡθικὴ μεταμόρφωση, διὰ μέσον τοῦ σωστικοῦ θεομοῦ, πὺν ὁ Ἰδιὸς ἴδρυνε, τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ὁρθοδοξία μας μάλιστα πὺν ἀντιπροσωπεύει τὸ γνήσιο Χριστιανικὸ πνεῦμα καὶ ἀποτελεῖ τὸ συντομώτερο δρόμο πρὸς τὸν Θεό, ὑψώνει τὸν ἄνθρωπο, τὸν μεταμορφώνει μέσα σὲ μιὰν «ἐλλαμν» «Θαυρωεῖον Φωτός», τοῦ «ἀκτιστοῦ».

Ἡ δεοντολογία φανερὴ. Ἀς ὑψωθοῦμε πρὸς τὸ Θαβώρ! Μὲ τὸν Χριστὸ ἡ Κόλαση γίνεται Παράδεισος. Χωρὶς Αὐτὸν ὁ Παράδεισος δὲν διαφέρει ἀπὸ τὴν Κόλαση.

Ὁρατόριο σ' ἑπτὰ γράμματα.

Ο ΑΥΤΟΥΣΤΟΣ εἶναι ὁ μῆγας τῆς Παραγιάς. Γιορτάζει ὁ Ρωμὸς τὴ Μεγάλῃ Μάνα. Πολὺ καὶ ποικίλες οἱ ἐκδηλώσεις σεβασμοῦ καὶ τιμῆς. Ὁ Ἑλληνισμὸς τὴν ὑπόστασή του τὴ χρωστᾷ σὺν ἱερότερο καὶ ὁραϊότερο γυναικεῖο πρόσωπο τῆς ἀνθρώπινης ἱστορίας. Ἀλλοτε σὰν Μάνα πὺν δέεται ταπεινὰ καὶ ἄλλοτε σὰν στρατηλάτισσα (ἄμαχος Παρθένος - ὑπέρμαχος Στρατηγός) θωρακίζει τὴ Ρωμαιοσύνη. Τ' ὄνομά της εἶναι τὸ δημοφιλέστερο, τὸ πὺν διαδεδομένο σὺν Ἑλληγνίδες.

Ἐνα ὁλόκληρο ὁρατόριο σ' ἑπτὰ γράμματα: Π α ρ α γ ί α! Ὁρατόριο ἀγάπης καὶ πόνου. Κι ὅμως, αὐτὸ τὸ ὑπέροχο ὄνομα φτάνουμε σὺν σημείον τὸ θεβηλώνουμε... Ἀνοίγοντας ἀσυλλόγιστα τὸ σιόμα, ἐπαλαμβάνουμε μὲ τὴ γλώσσα τὴ βέβηλη πράξη τοῦ Ἑβραίου, πὺν ἀκρωτηριάστηκε δίπλα σὺν Σκηνωμά της. Κι ὁ Οὐρανὸς σιωπᾷ. Ἀνέχεται. Ἀς μὴ τεντώνουμε ὑπερβολικὰ τὴ χορδὴ σὺν περιθώρια τῆς μακροθυμίας καὶ τῆς ὑπομονῆς του. Ἀς μὴ παίζουμε «ἐν σὺν παικτοῖς»...

ΠΟΛΛΟΙ ἐπιστήμονες ὑποστηρίζουν τὴν ὅτι ὁ πάσχει ζωὴ σὺν διάστημα καὶ μάλιστα ἴσως ἑκατοντάδες, ἂν ὅχι χιλιάδες πολιτισμοὶν λέει ὁ Μπέργσονι Ὁλίβερ, ἐρευνητῆς τῆς ΝΑΣΑ.

Συχνὰ - πικρὰ οἱ μεγάλοι, γονεῖς, κληρικοὶ, ἐκπαιδευτικοὶ, γίνονται ἀποδέκτες καυτῶν ἐρωτημάτων πὺν προέρχονται ἀπὸ μικρὸς συνήθως ἡλικίας καὶ ἀναφέρονται σὺν ὑπαρξὴ ἢ ὅχι ζωῆς σ' ἄλλους πλανήτες. Τὰ ἐρωτήματα ἡχοῦν ἀδυσώπητα. Οἱ ἐνήλικες συνήθως ἐρχονται σὲ δύσκολη θέση. Πολλοὶ «κόβουν τὴ συζήτηση». Σφάλλουν. Πρέπει νὰ γνωρίζουν πὺν ἡ Ἀγία Γραφή δὲν ἀπέκλεισε ὅτι τὴν ὑπαρξὴ ἐξωγήνων λογικῶν ὄντων. Κι οἱ πραγματικὰ φρασμένοι ἐπιστήμονες πὺν συγκλονίζονται καθὼς σὲ κάθε τους ἐρευνητικὸ δῆμα συναντοῦν τὸ Θεό, δὲν ἀπέκλεισαν τὴν ὑπαρξὴ ζωῆς σὺν σύμπαν, παρ' ὅλο πὺν δὲν ἔχουμε καμιά ἀπόδειξη.

Σημασία ὅμως δὲν ἔχει ἂν ὑπάρχει ἢ ὅχι ζωὴ. Σημασία ἔχει πὺν καὶ ἔπειτ' ἀπ' αὐτό, τίποτα δὲν ἀλλάζει σὺν σχέδιο τοῦ Θεοῦ γὰρ τὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτὸ πρέπει νὰ τορῶσουμε σὺν παιδιὰ. Ἐκεῖ νὰ στρέψουμε τὴν προσοχή τους. Νὰ τὰ προβληματίσουμε νὰ σκέφτονται σὲ βάθος. Ὁ Θεὸς εἶναι πατέρας ὅλων καὶ δημιουργὸς τοῦ σύμπαντος. Δίχως διακρίσεις.

Ἀλλαγὴ... φώτων, σὺν πόλῃ τῶν φώτων!

ΜΕ ΤΟ ν' ἀναφερόμαστε σχετικὰ συχνὰ σὺν θέμα τῶν ἀμβλώσεων, μᾶς χαρακτηρίζουν ὀπισθοδρομικοὺς καὶ ἀρνητῆς τῆς προόδου (ποιᾶς προόδου;). Ἀς δοῦμε τὸ θέμα ἀπὸ ὀπικὴ γωνία.

Ἡ γηραιὰ ἡπειρος σήμερον ἀντιπροσωπεύει μόνο τὸ 60ο τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ὕδρογειν. Σὺν 2030 μ.Χ. τὰ πράγματα θὰ εἶναι πὺν ἀπελπιστικά, καθὼς δὲν θὰ ξεπερνᾷ τὸ 30ο μόλις!

Σὺν γαλλικὲς οἰκογένειες ἀντιστοιχοῦν 1,8 παιδιά. Καὶ ἡ κοινὴ γνώμη τῆς χώρας αὐτῆς — ἐκτὸς ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων πὺν ἀναφέρουμε σὲ ἄλλο σχόλιο τῆς στήλης — ἀπασχολεῖται σοβαρὰ μὲ κατὰ ἐρωτήματα ὅπως «συμφλιωθήκαμε σὺν νὰ γίνουμε μιὰ χώρα γερόντων ἢ νὰ ἐξαφανιστοῦμε;», «ἔπαρχουν ὅποιοι γὰρ τὴν ἐνθάρρυνση τῶν γεννήσεων;», «ποιὰ μέτρα γὰρ τὴν οἰκογένεια προκάλεσαν μιὰ θανατωτὴ ἄνοδο σὺν Δ. Γερμανία καὶ σὺν Οὐγγαρία;».

Αὐτὰ ἀπὸ τὴν πόλῃ τοῦ φωτός. Ἀπ' ὅπου συνήθως γὰρ τὴν ἀμφίση καὶ τὴν ὑπόδηση παίρνουμε τὰ φῶτα. Ἐνῶ σὺν θέμα σὺν ὅποιο ἀναφερόμαστε, δὲν τὰ παίρνουμε. Μᾶλλον τὰ... ἀλλάζουμε.

Καὶ ἀκόμα «χοιρότερες»!

ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΟΥΜΕ τὸ σχόλιο ἀπὸ ἔγκρι-
το θρησκευτικὸ περιοδικὸ δίχως ν' ἀλλάξουμε
ἔστω ἓνα (οὐ) σὲ (εἰν)!

«Ερώτ.: Σᾶς ἱκανοποιεῖ τελείως αὐτὸ πὺν πέ-
τυχε ὁ φεμινιστικὸς ἀγῶνας στὸν τομέα τῶν ἀμβλώ-
σεων;

Ἀπάντ.: Ὅχι φυσικά! Δὲν μὲ ἱκανοποιεῖ ἡ ἐ-
φασμογόη τῶν νόμων. Ἐπειδὴ τὰ ἥθη εἶνε πάντα πύ-
δνατά ἀπὸ τοὺς νόμους, πολλοὶ γιατροὶ ἀρνοῦνται νὰ
προβοῦν σὲ ἀμβλώσεις. Θὰ ἔπρεπε νὰ ψηφιστοῦν ἄλ-
λοι νόμοι — καὶ νομίζω πὼς θὰ γίνῃ αὐτό —, πὺν
θὰ ἐμποδίζουν τοὺς γιατροὺς νὰ ἀρνοῦνται τὴν ἔκ-
τρωσι, ὅταν τοὺς τὸ ζητᾶνε. Ἔτσι θὰ μπορούν οἱ
πολίτες, νὰ μηνύσουν τὸ γιατὸν γιὰ ἄγρησι παροχῆς
βοήθειας, ὅταν ἐκεῖνος ἀρνεῖται νὰ κάνει τὴν ἔκτρω-
σι.

Αὐτὰ σιγῇ Γαλλίᾳ θὰ ρηθοῦν σίγουρα καὶ σὲ μᾶς
αὐτὲς οἱ ἐξαμβλωτικὲς ἰδέες καὶ ἀκόμα «χοιροδέ-
σεις»!

Μεταξὺ τράπουλας καί... Ἀγίου Ὁρους.

«**Χ**ΑΡΤΟΜΑΝΘΗΣ μέντιουμ κ. Τ..., μοναδικός στην Ελλάδα που εξηγεί την τράπουλα Tarodol Negro. Πρόεδρος διεθνών εταιρειών. Αναλαμβάνει κάθε δύσκολη υπόθεση μ' επιτυχία 100ο). Υποβολαι - δεσμάτια - διεκπεραιώσεις γάμων. Τηλ. 5..... 'Ο κ. Τ... θ' αναχωρήσει σίς... ξως... για επίσκεψη στο "Άγιον Όρος". Όσοι πελάτες επιθυμούν φυλαχτά διαβασμένα και μελετημένα από "Άγιον Όρος, ἄς επικοινωνήσουν ἔγκαιρα».

—Μὰ εἶναι δυνατόν; Μὲ ποῖο δικαίωμα ὁ καθέ-
νας διασύρει τὴν ἀγίωννυμὴ πολιτείαν, τὸ περιβόλι
τῆς Παναγίας; Ἐχρει ἐνημερωθῇ ἡ Ἱερὰ Κοινότη-
τα; Στὴν ἐφημερίδα ποὺ διαβάσαμεν τὴν ἀνακοίνω-
ση - σχόλιον, ἡ τελευταία παράγραφος ἔλεγε: «Θά
βρῶν λοιπὸν ἐντὸς ὀλίγου στὸ σφυρὶ ἀγροτεμάχια
στὸν Παράδεισο, μὲ φῶς ἰσάρον, ὕδωρ ἱαματικόν,
τηλέφωνον καὶ κομπανία ἀγγέλων»...

—Μὲ ποίό δικαίωμα —ἐξουσίας κάποιων ἀνυπεύθυνων— διακομωδοῦνται ὅσια καί ἱερὰ τῆς φυλῆς μας κι ὅλοι κομπάζουμε τὴν ἴδια στιγμή γιὰ τὸν πολιτισμό μας; Γιὰ ποιόν, ἀλήθεια, «πολιτισμό»;

Στὴν Παναγιά, στὴν Ἀγιάσσο...

ΣΤΟ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟ τεύχος ἀναφερθήκαμε στὰ πανηγύρια, τὶς ἑορδὲς εὐκαιρίες τοῦ καλοκαιριοῦ. Κάναμε λόγο γιὰ τὸ μεγάλο προσκύνημα τῆς Ἀγίας Μαρκέλλας στὴ Χίο, 22 Ἰουλίου. Τὸ μήνα τοῦτο θὰ ταξιδέψουμε στὴ γειτονικὴ Δέσφο. Καὶ συγκεκριμένα στὸ κεφαλοχώρι τὴν Ἀγιάσσο. Πρόκειται γιὰ μιὰ ἐπέροχη κοιμόπολη, πνιγμένη στὸ πράσινο. Πλατάνια, κασιανιές, καρυδιές καὶ ἐλιές τὴ στεφανώνουν. Ἀνάμεσά τους, μεγάλη Οἰκοδόποινα τοῦ τόπου, ἡ Δέσποινα τ' Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς. Ὅλο τὸ χρόνον συρρέουν πλήθη πιστῶν νὰ προσκυνήσουν τὸ θαυματουργὸ παμπάλαιο εἰκόνημα. Ἡ προσέλευση κορυφώνεται τὸ δεκαπενταύγουστο. Ἀπὸ παλιὰ, τὸ

ἱερὸ ἔθιμο ὁδηγεῖ εὐλαβεῖς γυναῖκες τοῦ λαοῦ τὴν πρώτη Ἀυγούστου σὺν ᾧ οὐκ ἔστι Ναοῦ. Μένουν ἐκεῖ 15 μέρες. Θὰ «δεκαπεντίσουν» μετέχοντας ἀνελλιπῶς σὺν Παράκλησις καὶ τὶς λοιπὲς Ἱ. Ἀκολουθίες, φροσύνας μαῦρα. Τὸ μεγαλεῖο τοῦ λαοῦ μὲν οὐκ ἔξαρση! Τὴν παραμονὴ τῆς ἰοριτῆς ἡ κομμοπολι κατὰ κλέξαι ἀπὸ πολλὰς χιλιάδες λαοῦ. Πολλοὶ φτάνουν καὶ μὲ τὰ πόδια, γιὰ τὸ τάμα τους. Βρίσκουν τὴν εὐκαιρίαν ν' ἀποθέσουν σὺν πόδια τῆς Μεγάλης Μάνας μ' ἐμπιστοσύνη τοὺς καὶ τοὺς, τὰ ὄνειρα, τοὺς ὁραματισμοὺς, τὶς ἐλπίδες τους. Στὴ συνέχειαν περιφέρονται σὺν ἐργαστήρια ἐξολογλυντικῆς καὶ κεραμικῆς ποὺ διατηροῦν οἱ φιλοπορόδοι Ἀγασσώτες. Γεύονται καὶ τὴν πλούσια πολιτιστικὴ ζωὴ τοῦ τόπου.

Ἄλλη μιὰ ἐνκαιρία νὰ χαρεῖ κανεὶς τὸ μεγαλεῖο
τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τῆς Ρωμιοσύνης.

Θὰ προσλάβουμε ρινόκερους;

ΠΡΟΙΝ ἀπὸ καιρὸ παρακολουθώντας ἔνα ποικυμαν-
ταῖο μὲ θέμα τὴν Ἀφρική, ἐκπλαγῆκαμε μπροστὶ
σ' ἕνα θέαμα ὁποσδήποτε ἀπίθανο. Πινόκεροι στὰ βάθη
τῆς μαύρης ἡπείρου ποδοπατοῦσαν κι ἔσθιζαν φωτιὲς
πὺρ ἀναδαν κυνηγοὶ στὴ ζούγκλα. Ὁ ἀφηγητὴς μᾶς
ἐνημέρωνε ὅτι τὸ ζῶο αὐτὸ ὀδηγημένο ἀπὸ τὴν οἰ-
κονομία τῆς φύσης σπεύδει στὶς ἐστίες φωτιᾶς καὶ
κάνει τὸ καθήκον του σάν... εὐσυνείδητος πυροσβέ-
στης!

Μήπως ἡ Ἑλλάδα μας, πατρίδα ἑνδοξων πυρπολητῶν καὶ ἀνδρῶν «πυρπολητῶν», πρέπει ν' ἀποκητήσει καὶ μερικὸς θινόκερος· γιὰ τὴ θερινὴ τουλάχιστον περίοδο;

«Καλὸν τύχη»!

«**Τ**Ο ΓΡΑΜΜΑ αυτό έχει σταλεί σὲ σένα γιὰ καλὸν (sic) τύχη. Τὸ ἀρχικὸ ἀντίγραφο βρέθηκεται στὴ Ν. Ἀγγλία. Ἐχει κάνει τὸ γύρω (sic) τοῦ κόσμου 9 φορές... Μὴν κρατήσεις αὐτὸ τὸ γράμμα, πρέπει νὰ φύγει ἀπὸ τὰ χέρια σου μέσα σὲ 96 ὥρες... Ὁ C.D. ἔλαβε τὴν ἀλυσίδα (σ.σ. ἐννοεῖ προφανῶς τὴ διακίνηση τοῦ γράμματός) τὸ 1953, εἶπε στὴ γραμματεία του νὰ κάνει 20 ἀντίγραφα καὶ νὰ τὰ στείλει. Μερικὲς μέρες μετὰ κέρδισε σὲ λοταρία 2 ἐκ. δολ. Ὁ A.T., ὑπάλληλος, ἔλαβε τὸ γράμμα καὶ ξέχασε νὰ φύγει ἀπὸ τὰ χέρια του. Μέσα σὲ λίγες μέρες ἔχασε τὴ δουλειά του. Μετὰ ξαναβρῆκε τὸ γράμμα, δὲ στείλει ἐν 20 ἀντίγραφα καὶ μετὰ ἀπὸ 20 μέρες βρῆκε καλύτερη δουλειά. Ὁ D.F. ἔλαβε τὸ γράμμα δὲν τὸ πίστεψε, ἀλλὰ τὸ πέταξε, 9 μέρες ἀργότερα πέθανε...»!!!

Δίγο έλειπε να μας πουν πως ο νεκρός τελικά
...πίστεψε στο γράμμα, τό 'στειλε και... αναστήθηκε!

Τὸ ἀπόδοσµα πὺν παραθέσαµε προέρχεται ἀπὸ αἰτίλυ «γράφω» πὺν κυκλοφορεῖ σὲ φοιτοαντίγραφα ἀπὸ σπῆτι σὲ σπῆτι. Προέκειται µᾶλλον γιὰ τὸ γνωστὸ «γράφω» πὺν δεκαετίες τώρα κυκλοφορεῖ, βασανίζοντας τοὺς μικροβιβλῆς, πέρα γιὰ πέρα προληπτῶς πὺν τὸ στέλλουν ἢ τὸ δέχονται.

Χρειάζεται στανροφορία για τη συστηματική διαφώτιση του κόσμου, ώστε να πάνε να τον... διασκοτίζουν έντεχνα άλλοι άφελεις ή επιτήδαιοι.